יודען, געדענקט די רדיפות אויף אייערע ברידער אין דייטשלאנד

Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem

NAJER FOLKSBLAT פרייז 30 גראשען

הייגט 20 זייטען (ציהונג פון דער מלוכה-לאטעריע — זעה זייט 3.)

נייער פאלקסבלאט

№ 210 | Łódź, Piątek, 8 września 1933 r. | עלפטער יאהרגאנג | לאדז, פרייטאג, י״ז אלול תרצ״ג | № 210

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — 224-71 אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל.

23-סטער ימים-נוראים אין זאל פילהארמאניע נארוטאוויטשא 20

ראש-השנה ויום-כפור וועט דאוונען אין זאל פילהארמאניע דער פענאמענאלער

חזן און זינגער ה׳ משה פריים

(וועלכער פערמאגט א שעהנע לירישע טענאר-שטימע מיט זעהר א הערליכער קאלאראטור און א פיינע דיקציע)

בעגלייטען וועט איהם א גוט איינשטודירטער כאר פון 40 פערזאן אונטער דער לייטונג פון דירינענט און קאמפאזיטאר ה׳ הערץ רוביז.

בילעטען-פערקויף פאנגט זיך אן זונטאג י״ט אלול 10-טען ווארשעשיען און טעגליך אין קאסע פון פילהארמאניע פון 9 פריה ביז 8 אוועגד.

די פרייזען פון די בילעטען זענען ערמעסינט. ▬▬▬ מתפללים קומט און איבערצייגט אייך! ▬▬▬ גארדעראבע פריי!

בעמערקונג: די געלדער פון די נדרים ונדבות ביי די עליות איז בעשטימט לטובת קרן קימת לישראל.

צו אלע בעקער-מייסטער אין לאדז

די פערוואלטונג פון בעקער-צעך פאדערט אויף אלע בעקער-מייסטער אין לאדז, מיטגלידער און נישט מיטגלידער, צו קומען שבת צו נאכט, דעם 8 סעפטעמבער ד. י. 7 א זייגער אוועגד צו

א דרינגענדער פערזאמלונג

וואס קומט פאר אין אייגענעם לאקאל פילסודסקעגא 57. קיין איין בעקער-מייסטער זאל נישט פעהלען.

בעמערקונג: דער בעקער וועלכער וועט נישט קומען צו דער פערזאמלונג, וועט זיין פערענטווארטליך פאר די קאנסעקווענצען.

די פערוואלטונג
פון בעקער-צעך אין לאדז.
4718

לשמוע אל הרנה ואל התפלה

איז פערמיטלער-פעראיין, פיעטריקאווער 64.

אזוי ווי אלע יאהר, ווערט דאס יאהר אויך ביי אונז ימים נוראים און י״ט סוכות

געדאוונט מיט שיינע בעלי-תפילות

דער זאל איז פריש רעסטאורירט, ליכטיג און לופטיג אזוי, אז יעדער וועט אי״ה זיין צופרידען. די צאהל פלעצער איז בעגרעניצט. מיר בעטען אלע אונזערע מיטגלידער און סימפאטיקער זיך צו פערזעהען וואס פריהער מיט פלעצער.

וכל הקודם זכה!

די פערוואלטונג.
4697

דאס בעוואוסטע טוך און קארט-געשעפט פון

J. MILGROM i S-ka

Łódź, OGRODOWA 1, tel. 242-52

עמפפעהלט צו דעם בעפארשטעהענדען הערבסט- און ווינטער-סעזאן דעם גרעסטען און שענסטען אויסוואהל פון ערשטקלאסיגע

מענער- און דאמען-סחורות

די נייעסטע מוסטערן פון ביליצער, טאמאשאווער א. א. סחורות.

די פרייזען שטרענג צוגעפאסט צו דער איצטיגער צייט.

פינקטליכע און רעיעלע בעהאנדלונג!

הורט און דעטייל! געדענקט די אדרעס! הורט און דעטייל!

די סענסאציע פון טאג!

„טורבינא 50.000"

איז קיינא

„קאסינא"

הנחה-בילעטען אויף אלע סעאנסען בעקומט מען:
אין ביכהאנדלונג פון אטעלסבערג, פיעטריקאווער 18;
אין פארבען-געשעפט פון בארנשטיין, וויסאדניצ 54;
אין ארבייטער-ווינקעל, פאלודניאווא 20;
אין קולטור-אמט, אגראדאווא 9.

4740

Pracownia Gorsetów

ANNA PILGER, Łódź

Zawadzka 21, tel. 137-27

דערמיט האב איך דעם כבוד בעקאנט צו מאכען דער ג. קונדשאפט, אז נאך מיין צוריקקומען איז מיין אטעליר פערזעהען מיט די נייעסטע מאדעלען פון פאסקעס און ביוסטהאלטערס.

די פרייזען זענען פערייטענד פערקלענערט.

בעקאנטמאכונג.

די פערוואלטונג פון דער וואהלינער שוהל

טיילט מיט דאס פון דינסטאג י״ד אלול (5 סעפטעמבער) וועט מען אין דער קאנצעלאריע פון דער שוהל, וואלטשאנסקע 6) טעגליך פון 6–8 אוועגד

פערקויפען איינטריטס-קארטן

פאר די קומענדע ימים נוראים הבע״ל

אזוי ווי דאס יאהר וועט מען קיינעם קיין בילעטען אהיים נישט אפשיקען מוז יעדער איינער מתפלל, רעכטצייטיג זיך בעזארגען מיט א קארטע אויף זיין פלאץ. די מתפללים, וועלכע וועלען נישט אויסקויפען זייערע בילעטען ביז פרייטאג כ״ד אלול (15 סעפטעמב.) וועלן פערלירן יעדע טעות חזקה אויף די פלעצער.

די פערוואלטונג בעט אויך געפעליגסט די געהרטע מתפללים ביים אויסקויפען די קארטען אויף די פלעצער איינצאהלען די שולדען פאר נדרים ונדבות בכל השנה ווי אויך די חובות פון דער „דאנינע" ווייל אזוי ארום וועלען מיר קענען אונזער יאהר-בורזשעט פון דער שוהל אויסלייכטן.

ועד בית הכנסת דוואליני.

בית הכנסת „אהל יעקב"

18 גדאנסקא 18

הודעה ובקשה

א) הדו״ח בעד שנת תרצ״ג נשלח לכל חברי ביהכנ״ס. מי שלא קבל — יבוא ויקבל.

ב) מבקשים מאת החברים שימלאו אחרי ההחלטות האמורות שמה בנוגע לחפירת המקומות לשנת תרצ״ד.

ג) החכרת המקומות — תחל מיום א׳ הבא.

ד) בימים הנוראים ובחג הסוכות יעבור לפני התיבה הש״ץ מר דוד טאפעל בלוית מקהלה מסודרה וערוכה ע״י מנצח ידוע.

ה) בחגים ומועדים לא יתנו להכנס בלי כרטיסים לשום איש ואשה.

ו) לשכת ביהכנ״ס פתוחה בכל יום משעה 6–8 בערב.

הועד.

פאלהעס און שייטלען מיט

מערשידענע פאריזער שרינדען, ערשטקלאסיגע אויסארבייטונג אנדולאציע

ביי צוקער,
קאנסטאנטינער 15

הרב ר׳ זעליג רויזענשטיין

וואס האט געוואוינט פולנאצנע 4 האט זיין בית-דין-שטוב 6 פולנאצנא 6 2-טער הויף דורכגאנג נאוואמיעסקא 19 ליגנקס 11 שטאק. ערלעדיגט צו יעדער צייט אלער ארט רבנישע אנגעלעגענהייטען.

אונזער מיטארבייטער און מריינד דעם ה׳

לייבל פיינטוך

צו זיין אפרייזע נאך ארץ-ישראל

ווינשען א גליקליכע צוקונפט

דאס פערמאנאל פון דער פירמע

י. בלום, לאדז.

הזכרה.

זונטאג, דעם 10 סעפטעמבער 1933. 11 א זייגער פריה וועט פארקומען אויפן בית החיים א הזכרה און די ענטהילונג פון דער מצבה פון אונזער אונפערגעסליכען

משה יואל ז״ל

יאשונסקי

אלע קרובים, מריינד און בעקאנטע ווערען געבעטען צו קומען.

פרוי און קינדער.

בית תפלה

די געזעלש. „חסד ואמת איז לארז"

פיעטריקאווער 61

ארדענט אין איהר לאקאל א גאטעסדינסט ר״ה, יו״כ, שטע״צ עם דאוונענט אבערקאנטאר — מיט — ה. מיטעלבערג — א כאר

ערשטקלאסיגער לאקאל!

בילעטען-פערקויף טעגליך פון 1–9 מיטאג און פון 3–8 אוו. אין דער קאנצעלאריע פון פעראיין.

4710

מעבעל-פאבריק „KOMFORT" Piotrkowska 79

Sp. z ogr. odp.

עמפפעהלט ראמפלעטע וואוינונג-איינריכטונג ווי אויך ענצעל מעבעל אין די בעסטע סארטען לויט די נייעסטע מאדעלען.

נידריגע פרייזען! — די אויסשטעלונג פון מעבעל פיעטריקאווער 67 (פאסאזש קאסינא) — **נידריגע פרייזען!**

מזל טוב

צו דער חתונה פון אונזער מיט-ארבייטער ה'

אברהם יצחק גרינבערג

מיט פרל.

חנה וואנגער (אמעריקא)

וועלכע איז פארגעקומען דעם 2-טען אויגוסט, ווינשען מיר א גליקליכע צוקונפט. זאל אייער לעבענס-וועג מיט בלומען בעצירט זיין.

פאמיליע גאלדבערג און דאס פערסאנאל פון ווערקשטעל
משה באָרנשטיין און כלה,
יענקעל ראָזענבערג,
דניאל אברעמאָוויטש,
איטשעל קאלאטניק,
אדעל פלעכטער,
נאדל לענטשיצקי.

מזל-טוב

א הערצליכען מול-טוב ווינשן מיר דער פרוי יוכבד פינקעלשטיין (וואַרשא) צו דער פערלאָבונג פון איהר ליבע טאָכטער

פרל. העלא פינקעלשטיין

מיט ה' לעאָן ווייסמאַפּף

און דעם יונגען פאר א גליקליכע צוקונפט.

משה סראסא און פרוי
חיים, העניא און רוזשא סראסא

מיין געהרטען קונדע

ה' לייבל פיינטוך

צו זיין אפפאהרען קיין ארץ ישראל ווינש איך א גליקליכע צוקונפט

עקיבה גאלדבלום
און פאמיליע
ציטונגס-פערקויפער.

Dr. med.

M. WARHAFT

23 Gdańska 23

tel. 173-45

צוריקגעקעהרט.

מאטארען עלעק-טרישע

נייע און געבראכטע צו דינדרינגסטע פריין רעפעראטור-ווערקשטעלן. איגארוויקלונגען פון מאטארען און דינאמא-מעשינען, עלעק-טרישע **אינסטאלאציעס** פון קראפט, ליכט און סיגנאליזאציעס פיחרט אויס

Przedsiębiorstwo inżynieryjno Elektro-mechaniczne

MAURYCY RAK

Zawadzka 12, tel. 214-11.

Doktór A.

Gibiński

Piotrkowska 24

צוריקגעקעהרט

Dr. med.

H. NADEL

צוריקגעקעהרט

ספעציאליסט פאר אינערליכע קראנקהייטען

Piotrkowska 17, tel. 168 86

נעמט אן פון 6 ביז 7.

בירורגישער קאבינעט פון דר. מעד.

J. Szreibera

געפינט זיך יעצט אויף

Narutowicza 9 tel. 122-95

אפעראציעס, אפטרגנקעס, היילם זשילאקעס א. ש. ח. נעמט אן פון 2 ביז 3 און פון 7 ביז 8.30 אוב.

לעטשניצע-פרייזען.

צאהן-ארצט

טאנדאווסקא

51 גלובנא 51

(רוג קילינסקיעגא), טעל. 174-93

נעהמט אן צו לעטשניצע-פרייזען פון 9 פריה ביז 8 אוב. זונטאג פון 10–12 בייטאג.

רענטגען - פאטאגראפיעס סאליקס-בעלייכטונג. קינסטליכע צייהן.

Roczny Wieczorny KURS TKACTWA

przy SZKOLE PRZEMYSŁOWEJ

Tow. Szerzenia Oświaty i Wiedzy Technicznej wśród Żydów

w Łodzi, Pomorska 46.

Telefon 163-80.

די קאנצעלאריע נעהמט אן איינשרייבונגען און ערטיילט אינפאר-מאציעס מאנטאג, דינסטאג, מיטוואך און דאנערשטאג אין די שעה'ן פון 7 ביז 9 אוועגד. 4393

דאס בעוואוסטע **שיך-מאגאזין**

A. Ogórek

ZAWADZKA 11

טיילט מיט דער ג' קונדשאפט, אז דאס געשעפט איז איבערגעטראגן

אין זעלבען הויז ZAWADZKA 11

אין ערשטען לאקאל רעכטס, דאס הייסט פון דער פיעטריקאווער גאס צו

און עמפעהלט צום הערבסט-סעזאן א ריכען אויסוואהל פון די נייעסטע קרעאציעס **לוקסוס-שיך.**

7-קלאסיגע שולע און פרעבעל-שולע

קאצענעלזאן-נאחומאוו

פאמארסקא 20 (צווייטער דורכגאנג סאלנא 4) — **טעל. 01-177**

איינשרייבונגען פון נייע שילער ווערען אנגענומען אין אלע קלאסען, ווי אויך פאר ענטוויקעלטע קינדער פון 5 יאהר אין A° (פארבעריטונגס-קלאס).

אין פרעבעל-שולע ווערען אנגענומען קינדער פון 3 יאהר אן.

ביי דער שולע עקזיסטירט א נאכמיטאג-הנחה-שולע פאר אונבעמיטעלטע אדער פיזיש-שוואכע קינדער.

אונטערריכטס-שפראך אין שולע, ווי אויך אין פרעבעל-שולע — **פוילישי.** די העברעאישע שפראך און די למודי-קודש זענען געשטעלט אויף דער העכ-סטער מדרגה. די פארמאליטעטן מיט דער שול-מאכט ערלעדיגט די קאנצעלאריע.

די למודים האבען זיך שוין אנגעהויבען.

דער לאקאל פון שולע איז פערגרעסערט. איינשרייבונגען פון 10 פריה ביז 2 נ"מ.

אכטונג! דער שול-פראגראם איז צוגעפאסט צום נייעם געזעץ פאר דער ארגאניזאציע פון נאנצען שול-וועזען. נאכ'ן ענדיגען פון 7 אדזשיאלען טרעטען די שילער אריין אין א האנדעלס- אדער פאך-שולע, און נאך 6 אדזשיאלעע אין גימנאזיום. די פרייזען פון שכר-למיד זענען בעדייטענד פערקלענערט.

Z prawami Gimnazjów Państwowych

Gimnazjum Humanistyczne Męskie

oraz **Prywatna Szkoła Powszechna**

I. Kacenelsona

w Łodzi, ul. Zawadzka 43, tel. 151-79

אנמעלדונגען פון נייע שילער נעמט אן די קאנצעלאריע אלע טאג פון 9 ביז 2 און פון 5 ביז 7 אוועגד.

אין דער מוסטערהאפטער פרעבעל-שולע (גן-ילדים) ווערען אנגענומען קינדער יונגלעך און מיידלעך) פון 4 יאהר אן.

שפארען געלד

דורך קויפען רעיעלע סחורה

צו די ביליגסטע פרייזען

לאזט זיך נור ביי דער פירמע

„בארוויך"

לאדז, נאוואמיעסקא 30 טעל. 58-210

וועלכע איז די איינציגע

ביליגע און רעיעלע קוועלע

פון גוטען קידוש-ווייל

ביז די געשמאקסטע פאלעסטינער, אונגארוויינען, ווי אויך אלע סארטען

ליקיער, בראנפענ'ס און מעהד.

Gimnazjum Męskie

z prawami gimnazjów państwowych

6-klasowa Szkoła Powszechna

Towarzystwa Szerzenia Oświaty i Wiedzy Technicznej wśród Żydów w Łodzi

POMORSKA 46/48, telefon 106-64.

עס ווערען אנגענומען שילער צום נייעם שול-יאהר.

די פרייזען אין גימנאזיום ווערען ערמעסיגט.

אין דער סאלקס-שולע איז דער שכר-לימוד 15 זל. א חודש.

איינשרייבונגען נעמט אן די שול-קאנצעלאריע פאמארסקא 46 טעגליך (אויסער שבת) פון 9 ביז 2 און פון 5 ביז 7. 4029

אויגען - קליניק

מיט שטענדיגע בעטען פון

Dr. B. Donchin

פיעטריקאווער 90, טעלעפ. 221-72

נעהמט אן שטענדיגע אויגען - קראנקע (צוועק אפעראציע א. ז. וו.), ווי אויך אמבולאטאריסעס פון 9 ביז 1 און פון 4 ביז 7.30 אוועגד.

Dr

Wajnberg

ספעצ. פון לונגען, האַרץ און סקלעראָ-קראנקהייטען

וואוינט יעצט **פיעטריקאווער 145**

טעל. 126-02.

נעמט אן פון 9–10 פריה, 3–4, 8–9 אוו.

Dr. med.

Haltrecht

ספעציאל-ארצט פאר הויט-און געשלעכטס-קראנקהייטען

פיעטריקאווער 10, טעל. 245-21

עמפ אן פון 8–1 מיטאג און פון 6–9 אוונט, זונטאג פון 10–1 בייטאג.

אלע ארט אנאליזען.

אן ארבייטסלאזע לעטשניצע-פרייזען

וויכטיג פאר דאמען

נאר 2 זל. פאר ווערען איבערגע-מאכט די עלעגאנטע

היטען

אויף גאנץ נייע און אויף נייע היטען צו געדענקט די אדרעס

3.50

„TOLA"

23 Zawadzka 23

II wejście parter.

לעהרערין

גוטע פעדאגאגין

ערטיילט אונטערריכט פאר דערוואקסענע, אין פוילישע, יודישע און דייטשע שפראכן צו בילינע טרייזען.

לאסמאן,

בזשעזשינער 15.

לעהרערס

מיט רעגירונגס-רעכט

18 יאהר פראקטיק, ארטיללען פוילישע, יודישע, פראנצויזישע, עספעראנטע, דייטשע בוכהאלטעריע און מאטעמאטיק.

שוו. יאקובא 12

רעכטע אפיצינע, 1-טער שטאק, וואלי-נונג 30, שיך-

די ערשטקלאסיגע

דאמען-קליידער-פראצאוניע

פון **סאלא געבעראוויטש**

פאלודניאווא 17

בעזוכט די נייעסטע מאדעלען און פערטיגע אויס לויט דער לעצטער מאדע. עס ווערען אנ-געגומען אלעס צו די נידריגסטע פרייזען.

קומט און איבערצייגט אתך!

וויכטיג פאר דער ארימער לאדזער בעפעלקערונג

דערמיט מאכען מיר בעקאנט, אז ס'איז ערפענט געווארען דאס

אמבולאטאריום

ביים פעראיין **„מלבוש ערומים"**

שענהיעוויטשא 3/5,

וואו ס'ווערט ערטיילט מעדיצינישע הילף אויפ'ן ארט פון 9 פריה ביז 7 אוו. שיקט אויך ארויס דאקטוירים-ספעציאליסטן

מיט וויזיטעז אהיים

נעהמט אויך אן געבורטען און אלע ארט אנאליזען. מינימאלע אבצאה-לונגען. **די פערוואלטונג.**

פאר

גאלד, ביזשוטעריע

און **לאמבארד-** סוויטעס

צאהלט די העכסטע פרייזען

איזידאר פיאלקא

פיעטריקאווער 7.

Dr. med.

LUDWIK MINC

אינערליכע קראנקהייטען

זגערזשער 11 טעל. 118-50.

עמפפאנגט פון 5–8 אוועגד.

פעבסיאנאט „LUTNIA" איוואניטש

ערשטקלאסיגע שטרענג-כשר'ע קוך,

נעהמט אויף געסט אויף ריטשאלט,

קורטאקסע, 12 בעדער, וואוינונג, קאסט, דער אויסא פון דער באהן און צו דער באהן. **אלעס צוזאמען 180 זל.**

עוועגטועלע אינפארמאציעס „לוטניא", איוואניטש, אדער געפעליגערווייז ביי **פרענקעל, לאדז,** פיעטריקאווער 14. אנמעלדונגען ביז צום 15-טען ד. ח.

4941 מ. גראסס. ח. שטערן.

צוריק אהיים — באהן-הנחה ביז 80%.

Fabryka wyrobów metalowych

Br. Rozner, Łódź,

Limanowskiego 129,

tel. 185-52

מיר פיהרען אויס אלערליי שטאנץ ארבעטען פון פערשיעדענע מעטאלען, ספעציעליטעטן: לייטערס און מעשלעך צו שיך און האלבנטען.

EGZYSTENCJA DLA PAŃ!

SZKOŁA KOSMETYCZNA — ANNA RYDEL, Śródmiejska 16

TEL. 169-92

zatwierdzona przez władze Państwowe dające prawo OTWARCIA GABINETÓW w całej Rzeczypospolitej. Wykłady prowadzone są przez lekarzy specjalistów. Kurs farbowania włosów. Zapisy przyjmuje się codz. od 10 rano do 8 wiecz.

ווערקשטעל שירמס

פון

און שפאציר-שטעקענס

ס. פייגענבוים

לאדז, נאָרוטאָוויטשא 19

עמפפעהלט אין א ריכען אויסוואהל פון קאלירטע דאמען- און מענער-שירמס און שטעקענס צו קאנקורענץ-פרייזען. נעמט אן אלערליי רעפעראטורען פון שירמס און שטעקענס.

א חרם אויף דייטשע סחורות

איז פּראקלאמירט געווארען דורך דער אגודת הרבנים און וואַרש. ראַבינאַט

וואַרשאַ, 7. (טעלעפאָניש)

די אגודת הרבנים אין פּוילען און דע׳ וואַרשאַ וועד ראַבינאַט האָבען שוין פון לאַנג פּראָיעקטירט צו פּראָקלאַמירען אַ חרם אויף דייטשע סחורות און אויף די אַלע יידען, וואָס וועלען האַנדלען מיט שוועלכע סחורות.

אירצט, אין צוזאַמענהאַנג דערמיט, וואָס אַזאַ חרם איז שוין פּראָקלאַמירט געוואָרען דורך דער אגודת הרבנים אין די פעראייניגטע שטאַטען פון אַמעריקע, — האָט די אגודת הרבנים מיטן וואַרשאַ וועד ראַבינאַט בעשלאָסען צו פּראָקלאַמירען דעם דאָזיגען חרם איבערראַכטאָג זונטאָג, ד.ה. אין דער ערשטער סליחה־נאַכט.

דער חרם וועט זיין חל אויף אַלע יידען, וואָס וועלען האַנדלען מיט דייטשע פּראָדוקטען און סחורות און בכלל מיט וועלכע עס איז זאַכען, וואָס שטאַמען פון דייטשלאַנד.

דער חרם אין אַמעריקע איז פּראָקלאַמירט געוואָרען בעתץ צוזאַמענקאָמען פון דער אגודת הרבנים פון די פעראייניגטע שטאַטען און קאַנאַדאַ, וואָס קומט איצט פאָר אין ניו־יאָרק, דערביי זענען אָנגעקומען אַלע רעליגיעזע צערעמאָניעס, ווי בלאָזען שופר א. ד. גל.

דאָס איז דער ערשטער פאַל דייט גירוש שפּאַניען, וואָס יידען ערקלערען אַזאַ שאַרפען חרם.

אַמעריקאַנער פלאָט שווימט צו קובא

ניו־יאָרק, 7 (ספ. טעל.)

דער אַמעריקאַנער פלאָט־מיניסטער האָט אַרויסגעגעבען אַ בעפעהל, אַז די גאַנצע אַטלאַנטיק עסקאַדרע וועט געשטעלט אין אַלאַרם־גרייטשאַפט און שווימט־אַפּ צו די וואַסערען פון קובא.

מאַסען אַמעריקאַנער בירגער ענטלויפען אין דער גרעסטער בהלה פון קובא. אויס מורא פאַר די קאָמוניסטען.

די קאָמוניסטישע רעוואָלוציע אין קובא נעהמט אַן אַנ׳ערנסטען כאַראַקטער.

לאָנדאָן, 7 (ספ. טעל)

די היגע צייטונגען מעלדען, אַז די סיבה פון דער רעוואָלוציע אין קובא איז סאָוויעט־רוסלאַנד, כאָטש די פיהרער פון דער רעוואָלוציע ערקלערען, אַז זיי האָבען נאָר ראַדיקאַלע אַרבייטער־צילען. מען ווייסט געוויס, אַז באָלשעוויסטישע אַגענטען אַרבייטען זעהר מיבערהאַפט אין קובא זינט די לעצטע וואָכען. גרויסע אָפּטיילונגען פון קאָמוניסטישער יוגענד זענען פולשטענדיג בעוואָפענט. די דאָרטיגע שפּייז־געוועלבער זענען נעכטען רעבירט געוואָרען.

כאַנצלער דאָלפוס זאָל געהן אין דימיסיע?

לאָנדאָן, 7 (ספ. טעל.) די „דיילי עקספּרעס" און די „דיילי מייל" מעלדען פון ווען, אַז אין די נאָהענטסטע טעג איז צו ערוואַרטען אַ איבערקעהרעניש אין עסטרייך. דער עסטרייכישער כאַנצלער דאָלפוס וועט זיך אָנגעבען אין דימיסיע און בעזעצט זיך אין יוגאָסלאַוויען; אין עסטרייך וועט איינגעפיהרט ווערען אַ היטלעריסטישע רעגירונג מיט אַ נאַמיאַסטניק בעשטימט דורך היטלערן פון דייטשלאַנד. מען איז דעריבער שטאַרק בעזאָרגט וועגען גורל פון די עסטרייכישע יידען.

בערלין, 7 (ספ. טעל. די דייטשע ציי־טונגען ברענגען מיט גרויס שמחה די ידיעה וועגען דער ערוואַרטעטער דעמיסיע פון עסטרייכישען כאַנצלער דאָלפוס. זיי שרייבען, אַז די „גאַנצע וועלט" האָט זיך איבערצייגט, אַז מען קען נישט רעגירען געגען מילען פון אַ פאָלק.

ווען, (ספ. טעל.) נעכטען איז דאָ קאָנפיסקירט געוואָרען דער לאָנדאָנער „דיילי עקספּרעס" וועלכער האָט געברענגט די עקסטרא ידיעה, אַז דאָלפוס האָט זיך אָנגעגעבען אין דימיסיע.

פון אַנדערע זייטען ווערט די ידיעה וועגען די דימיסיע אָפּגעלייקענט.

עקסטרא טעלעגראַמע!

נעכטען איז ערשטען ציהונגס־טאָג איז דאָס גרעסטע געווינס

300.000 זל. אויף נומער 133,355

געפאַלען אין אונזער גרעסטער און גליקליכסטער קאָלעקטור

J. WOLANOW

לאדז, פּיעטריקאָווער 11 און 72

מיר עמפּפעהלען ווייטער אונזערע גליקליכע לאָסען.

שוין אין ערשטען ציהונגס־טאָג פון דער 5־טער קלאַס איז געפאַלען ביי אונז דאָס געווינס

10.000 זל. אויף נומער 132,199

ס. יאַטקאָ,

פּיעטריקאָווער 22
פּיעטריקאָווער 66
פּאַביאַניץ, פּל. דאַמבר. 3.

מיר עמפּפעהלען זיך ווייטער אונזערע גליקליכע לאָסען

ציהונג פון דער מלוכה־לאָטעריע

5־טע קלאַס — 1־טער טאָג

300,000 zł. na Nr. 133355.
150.000 zł. na Nr. 79580.
Po 5.000 zzł. na N-ry 44765 930383.
Po 2,000 zł. na N-ry 774 951 6827 9943 14565 17034 28879 36177 39870 40449 45766 53168 60020 81370 95237 105773 110447 111936 115558 129482 138859 142110 146102 152419.
Po 1,000 zł. na N-ry 11937 16735 21473 24628 35087 40219 40655 44278 49830 51027 52251 53712 55010 58285 59714 62350 65876 68159 6989 75339 79471 80377 82361 84257 84364 84658 91194 94766 98568 101150 115262 125154 133454 133478 133721 136365 136880 138718 138853

Po 250 zł. na N-ry:

273 77 91 404 919 1051 219 473 77 637 761 71 800 2020 115 40 68 268 355 62 97 439 45 507 93 603 94 714 841 23164 208 322 502 699 752 863 64 82 907 84 4060 119 50 52 368 95 413 27 790 838 88 99 5068 186 393 508 621 711 6182 249 61 627 755 833 7074 102 39 208 302 03 441 867 964 8273 366 801 902 91 9052 104 318 22 374 81 430 66 777 972 10142 68 211 20 79338 92 581 671 729 69 805 940 90 11077 160 84 97 257 73 348 418 34 525 833 39 66 931 12010 204 469 615 900 40 13062 289 366 631 14061 173 92 205 201 91 308 84 95 46 68 524 65 98 722 39 56 94 825 89 15046 75 14 290 332 609 42 754 16103 39 98 293 540 53 62 718 812 17058 246 305 439 565 632 80 798 1815 311 75 602 13 30 769 804 95 97 855 71 87 19360 622 69 757 97 909 99 20173 273 93 469 740 817 21023 55 128 220 356 67 81 93 476 529 41 491 753 828 58 22068 290 306 78 414 81 591 668 809 23054 275 310 22 53 86 473 558 627 85 955 24039 12 230 65 333 37 58 420 75 77 678 708 819 41 83 906 25099 122 65 358 569 957 87 26075 81 93 132 273 432 68 516 26 78 827 928 27020 30 89 159 968 28081 242 69 338 51 456 622 70 29101 342 96 554 99 622 779 30103 341 58 560 634 994 31049 59 505 28 47 65 70 612 812 84 32013 92 157 83 279 333 83 420 539 624 65 863 33050 75 339 59 402 566 99 601 956 4115 43 320 474 541 646 50 721 49 75 842 70 35238 362 87 421 50 514 89 633 56 727 34 814 30 80 36025 59 301 49 542 77 830 906 7075 195 206 143 42 40 793 94 887 99 910.

38021 237 56 453 623 765 831 60 39180 304 27 461 657 94 768 886 40025 49 88 99 392 464 63 720 21 939 58 41027 58 317 40 401 556 603 26 36 987 92 42481 766 98 887 977 43159 80 251 57 63 94 98 307 24 32 92 94 403 93 504 14 722 50 44002 46 106 09 477 530 712 41 936 45119 230 37 96 333 38 409 18 76 90531 614 20 780 899 46011 132 295 301 410 13 57 700 17 25 921 39 47115 40 79 330 74 84 656 748 893 931 69 48235 37 414 36 570 97 604 773 49117 35 222 583 704 55 66 882 911 34 93 50200 03 79 341 90 443 62 51002 37 39 246 97 64254 90 52110 37 63 67 92 264 330 63 437 52 99 522 25 30 53012 153 243 490 674 731 905 54112 302 35 535 59 731 851 75 55361 593 729 78 92 803 979 56220 307 608 878 95 57079 151 231 33 322 64 494 557 607 744 812 58105 417 71 514 79 82 653 792 815 45 916 59044 105 25 28 308 500 647 852 65 60083 193 219 97 328 73 495 589 90 623 80 95 766 73 98 847 61004 128 234 91 580 766 96 62067 159 291 326 40 507 667 700 856 67 64 68 63054 87 93 162 69 234 346 75 81 400 42 546 660 72 901 64085 88 233 301 435 509 623 31 933 40 60 65015 205 63 72 85 370 457 591 649 868 904 14 66011 12 24 223 91 341 50 430 547 759 828 83 904 67116 232 365 445 509 698 722 827 36 978 68014 116 48 205 77 303 46 69 469 582 85 95 824 942 67 98 69210 384 558 75 613 700 46 913 70242 341 78 83 442 549 71381 431 648 742 46 863 92 72185 154 57 441 560 666 94 744 51 61 75 860 80 73022 68 244 385 526 34 654 79 704 870 74 93 95 929 78 91 98 74059 72 134 78 202 14 25 400 795 528 36 75026 59 157 272 851 919 40 77 98.

76120 22 311 497 661 715 68 826 48 934 87 77081 179 87 419+ 502 604 12 781 78058 137 221 520 604 24 51 78 704 91 866 79051 58 269 541 79 81 83 683 771 893 989 80133 38 202 322 72 572 623 780 81196 377 400 30 65 78 539 956 82080 164 250 304 87 447 687 851 83521 66 705 62 809 970 84139 270 81 323 611 715 85055 56 79 148 97 213 615 52 721 44 91 912 86006 36 92 210 22 48 327 94 700 828 87116 78 262 93 451 556 70 625 75 814 77 935 57 88070 102 26 59 63 263 78 99 365 72 575 876 94 89180 93 231 326 662 828 930 90185 293 99 377 98 496 521 49 711 14 91027 158 56 241 50 63 322 89 559 96 716 40 46 850 57 68 906 92157 77 305 558 672 81 708 77 834 93167 256 313 68 759 879 956 94081 121 27 234 395 474 833 922 95015 17 65 214 26 470 544 642 59 783 96039 66 69 298 324 430 49 562 875 83 927 98 97145 402 616 60 805 79 98206 24 624 71 99133 334 48 424 76 769 74 919 100062 78 117 81 224 342 452 619+ 61 101050 52 74 437 79 522 643 53 727 936 72 102002 08 116 65 205 93 401 44 59 557 620 73 13031 87 483 595 705 867 969 104142 82 230 368 70 404 07 19 99 565 630 753 78 819 902 43 105334 63 501 06 52 907 49 106016 133 42 64 68 81 218 33 413 781 829 983 107136 244 363 68 74 77 424 90 583 689 759 96 886 920 92 108059 86 213 427 603 729 806 109017 236 314 73 88 463 681 722 801 76 80 89 961 110250 58 491 85 610 943 111010 224 414 775 820 965 92 112020 88 135 92 842 89 113038 119 271 479 521 73 657 767 907

114123 238 48 79 469 688 748 58 946 87 115036 76 171 19 441 584 962 116082 107 321 30 443 506 73 756 884 924 60 65 7089 208 305 416 582 764 94 933 98 118015 36 152 268 322 69 420 56 538 89 623 827 53 119079 195 384 408 12 622 87 775 831 916 120044 261 457 530 35 96 876 906 121052 69 91 14 8319 56 497 710 78 952 92 122126 28 62 255 367 709 78 922 82 123101 31 51 861 715 36 994 124044 178 80 419 558 745 50 877 914 125171 212 639 52 80 912 90 126078 100 310 517 690 705 127052 367 508 767 844 128012 48 54 63 502 32 624 96 870 957 129021 60 281 93 315 70 94 522 737 75 130288 314 27 447 611 92 32 910 52 131180 388 655 737 42 98 870 969 132046 101 12 410 18 61 90 99 756 838 962 133130 293 331 65 513 28 62 622 722 32 64 134150 202 367 473 606 52 75 2036 890 942 70 85 135006 135 482 587 891 928 87 136047 92 95 126 30 99 327 508 17 83 93 702 26 83 907 137071 77 164 275 322 526 698 723 138008 83 159 206 15 397 485 63 559 781 894 900 139132 79 320 91 540 624 760 851 140169 309 661 68 881 141269 388 412 64 512 628 29 37 922 1420024 61 66 417 550 718 82 922 25 39 43012 39 253 307 535 663 709 144011 327 98 439 74 896 924 154117 36 219 639 67 720 64 823 89 97 937 146105 84 99 275 435 567 602 21 47 733 72 917 147100 72 92 284 386 484 580 683 702 10 65 866 973 148240 347 413 74 512 66 78 705 63 149034 65 227 77 98 316 32 520 603 92 758 843 81 150086 138 42 75 251 358 63 727 75 908 151067 78 114 246 98 309 24 403 82 650 71 792 855 988 152261 340 96 406 70 556 59 624 61 757 893 153030 38 96 182 96 344 436 66 629 85 813 924 154038 224 391 405 503 38 91 715 45 74.

CIAGNIENIE POPOŁUDNIOWE.

20.000 zł. na Nr. 34134.
15 000 zł. na Nr. 148488.
Po 10.000 zł. na N-ry 18818 132199.
Po 2,000 zł. na N-ry 1178 14203 22213 30648 35599 59986 60152 74858 78627 88158 89941 144874 154825.
Po 1000 zł. na N-ry 4320 12179 31996 33691 42606 44346 46588 51639 59499 67784 76773 83696 87190 92844 97729 103734 108035 119568 135479 138633 140616 146254 148605.

Po 250 zł. na N-ry:

99 364 72 411 565 677 89 1003 49 190 247 333 778 87 836 946 2032 192 204 312 23 33 63 563 612 42 822 57 81 91967 71 3051 73 414 75 604 78 83 724 859 4101 91 253 372 73 77 455 525 75 777 815 54 5032 62 203 583 84 634 63 893 922 6076 239 416 597 698 948 7007 57 307 509 13 84 86 631 869 924 58 93 8021 86 172 256 75 323 35 44 556 78 86 768 891 94 9035 97 155 220 313 578 633 52 747 880 928 10156 252 328 63 72 793 834 989 11014 28 297 368 411 26 648 841 94 12018 250 95 387 404 72 13102 312 443 522 34 14052 157 300 401 52 743 46 58 801 15081 160 237 644 802 16005 59 185 682 869 88 973 17064 315 59 720 821 934 42 69 18120 219 81 352 73 417 37 510 23 37 649 874 907 19091 97 99 139 85 390 768 96 816 20205 56 61 386 454 577 656 98 752 87 21086 190 234 89 369 73 618 89 771 86 891 23 97 927 22235 479 87 564 94 622 79 95 82 921 23101 360 66 515 77 90 619 732 807 24109 435 83 584 782 896 950 25089 90 91 191 325 419 31 595 926 26039 347 401 777 27024 211 355 543 86 92 729 865 28075 169 78 212 83 317 599 675 825 29025 74 206 71 363 70 537 683 781 878 30054 227 655 78 31070 153 72 95 641 69 94 729 909 80 32009 275 401 534 47 699 872 97 979 33053 122 57 239 425 96 663 707 09 40 873 99 34133 60 337 49 86 537 773 915 35066 174 99 283 364 513 71 702 22 36199 344 408 55 574 738 54 72 37261 95 406 51 64 89 528 701 807 15 41 958 63.

38115 49 51 215 319 678 39008 105 33 88 96 315 471 526 604 48 715 47 40138 46 89 382 94 625 757 69 82 898 41095 395 495 665 87 867 962 42041 60 116 292 318 14 20 523 92 703 16 25 57 899 959 43008 13 252 343 427 584 612 768 819 959 44006 12 58 102 31 78 201 300 315 403 47 543 59 701 710 75 969 45049 110 274 89 97 413 28 52 63 650 8 7760 69 94 811 46210 333 483 92 756 918 48 51 47018 21 135 587 637 75 48040 200 65 99 442 583 668 73 749 851 49073 283 336 721 800 50000 63 81 92 95 134 54 534 748 808 97 919 20 83 51132 554 706 949 52020 178 284 370 455 75 80 588 913 40 53103 21 70 412 58 645 54008 69 134 47 92 286 95 311 431 597 691 817 21 805 12 55009 106 290 313 26 431 519 23 39 744 945 47 64 56042 59 279 324 418 19 54 632 51 60 757 850 96 924 57091 136 396 405 60 73 98 691 722 58030 32 81 383 413 563 689 808 39 63 901 59230 59 338 444 86 505 74 628 34 60 94 74398 932 60067 105 59 92 203 41 319 92 406 68 717824 44 61285 303 424 685 889 970 62102 235 42 673 778 853 916 63077 126 220 43 384 477 97 611 52 62 76 91 771 64181 234 75 655 947 50 65059 283 420 66 58 31 94 66039 110 18 354 468 527 606 873 77 67004 121 75 511 88 771 863 68002 64 78 505 652 62 722 89 992 69053 126 85 203 371 458 636 45 738 819 95 70036 55 64 72 157 95 330 432 538 98 816 900 29 71296 366 89 602 47 725 937 72090 101 91 236 437 97 543 730 54 866 73058 118 51 86 97 237 97 453 603 82 83 727 50 74032 43 185 421 551 74 688 903 19 99 75015 69 307 21 412 20 615 76087 152 356 581 802 10 77095 316 407 93 919 34 78082 215 70 476 519 77 629 734 38 79179 425 614 749 958 61 80005 208 43 84 367 675 927 41 81054 204 342 51 54 413 92 784 855 901 82057 260 71 365 545 671 736 909 98 83333 123 92 326 424 581 650 742 84009 117 251 319 66 423 47 774 849 56 93 86198 204 503 659 868 87310 97 440 511 626 749 88085 117 31 245 310 41 54 611 34 739 954 89110 77 91 371 428 75 583 99 824 69 82 939 90075 274 82 457 545 730 37 67 83 52 81 99 969 91107 244 573 631 837 66 88 92127 205 497 507 667 93348 474 788 809 55 94269 375 482 535 95222 495 549 78 83 84 600 38 85 905 96154 254 432 56 581 609 10 794 866 907 97012 244 656 869 909 98106 50 278 551 691 811 99081 365 554 61 601 913 41 63 100067 73 140 315 89 500 85 934 88 101093 129 264 452 504 61 695 102092 281 97 378 500 738 808 948 103182 266 81 382 417 28 33 60 88 104130 206 79 398 642 76 761 88 91 843 89 952 65 105010 171 452 566 106002 49 177 264 327 59 463 82 930 82 665 825 914 67 107005 140 631 720972 77 107060 310 50 505 67 718 54 85 945 109173 278 318 658 110137 201 20 39 408 37 530 47 682 899 111104 462 662 112155 63 75 84 319 27 609 750 85 863 946 113063 182 280 90 95 497 624 75 784 97 881.

114118 140 215 429 39 628 89 721 81 807 45 953 75 94 115039 78 82 159 366 445 514 703 17 918 116114 20 241 411 96 505 37 92 611 722 63 873 117017 271 308 80 860 118039 145 618 777 899 119173 236 54 77 425 544 69 86 661 93 742 97 818 82 120120 79 318 48 428 66 612 659 93 953 65 121169 287 417 76 630 33 807 915 29 122084 98 20838 421 690 771 855 973 123107 77 202 42 400 75 563 90 844 909 34 36 124058 70 136 41 376 698 713 811 97 904 125066 184 93 305 80 440 559 657 746 830 91 94 900 126020 60 206 34 395 421 580 84 668 76 763 812 30 32 127006 63 237 61 303 41 427 612 43 79 600 738 826 973 81 85 128358 448 515 670 94 798 838 93 95 129123 72 251 429 546 689 702 810 53 976 130063 219 391 483 90 586 736 829 943 131055 219 41 363 535 671 857 132020 149 454 69 697 724 74 90 855 133000 259 60 94 95 338 421 552 86 666 820 27 61 134322 86 657 81 803 49 71 135027 141 222 304 31 849 136098 160 208 335 79 435 55 648 891 989 137000 03 547 607 10 94 737 845 969 68 138090 11 8 219 377 92 413 567 621 23 64 719 29 33 139148 227 36 40 313 603 13 705 866 924 31 140145 150 54 356 75 79 432 95 539 44 613 515 33 56 141001 04 122 415 18 822 957 142025 37 84 233 72 420 44 568 675 799 851 89 143027 218 46 49 314 16 400 70 56 626 56 758 885 964 144205 45 71 319 73 410 724 843 71 145030 352 66 407 51 555 621 33 808 146031 144 215 60 343 423 500 26 44 663 744 816 25 77 901 26 147015 110 43 73 374 490 743 148080 85 140 238 333 579 684 940 149203 35 36 55 505 618 700 800 68 905 150280 314 54 523 683 874 81 151044 221 413 544 81 681 911 69 152107 270 302 565 628 65 753 824 48 934 153036 200 74 565 718 826 61 990 154067 87 611 90 775 849 69 998.

נאך דעם 18־טען ציוניסטישען קאנגרעס

ערקלערונגען פון ציוניסטישע פיהרער וועגען דער לאגע

פראג, (יט"א). אין געשפרעכען מיט די פאר שטעהער פון דער יידישער טעלעגראפען־אגענטור האבען א ריה פיהרער פון בעזונדערע ציוניסטישע פראקציעס אפגעגעבען ערקלערונגען וועגען דער לאגע, וואס האט זיך געשאפען אין ציוניזם נאך דעם 18־טען ציוניסטישען קאנגרעס

דער פיהרער פון מזרחי

הרב מאיר בערליז

ערקלערט: די שטעלונג פון מזרחי, צו דער נייער עקזעקוטיווע אין בעשטימט געוואָרען דורך דעם, וואס טראָץ מעהרערע בעשפרעכונגען האבען נישט געפונען קיין קלאָרע בעענטפערונג די רעליגיעזע פאָדערונגען פון מזרחי, וועלכע זענען געשטעלט געוואָרען דעם פערמאַנענט־אויסשוס און די פערשידענע גרופּירונגען, ווי אויך די פיהרער פון די ליגקע, וועלכע האבען דאָס מאָל בעהעלטן דעם קאָנגרעס. זיי האָבען עס פערבונדען מיט דער צוזאַמענשטעלונג פון דער נייער עקזעקוטיווע, וועלכע דער מזרחי האט די דאָזיגע אָנגעלעגענהייטען קלאָר און דייטליך געפאַסט צו קעניטניש. די מזרחי־פיהרער האבען אין יעדען געשפרעך צו פרעוואַטען אָן דער אָפיציעלען קלאָר געמאַכט אַז זייער תאָדערונג וועגען פערבעטערען דעם גייסטיגען צושטאַנד אין א"י אין א תנאי־קודם פאַר דער מיטאַרבייט פון מזרחי און דאָס — אונאָפהענגיג דעם־פון, צי דער מזרחי וועט זיך בעטייליגען אין דער עקזעקוטיווע אָדער נישט.

לייד־ער האבען די לינקע פיהרער וועלכע קען נען אַזוי גוט אָפּהיטען זייערע סאָציאַליסטישע פרינציפען, נישט פעסטגעגען צו רעכענען זיך מיט די געדרעכטע פאָדערונגען פון די מזרחי און האבען דערמיט דאָקומענטירט זייערע נעגאַטיווע שטעלונג צו דער דאָזיגער אַזוי ברע־ענדער פראַגע

די ניי־געוועהלטע עקזעקוטיווע איז אַן אַבסאָלוט אייגזייטיגע. זאָגאַר די אַליגייטיגע ציוניסטען האבען געמוזט שטימען געגען איהר. נישט געקוקט דערויף, וואס די לינקע גרופּע האט געוואָלט אַנדערע פאַרטייען דיקטירען ווער פון זייערע פערזענלעכקייטען קאָנען אויפגענומען ווערען אין דער עקזעקוטיווע, האבען די לינקע דאָך איינגעצויגען אַזאַ פערזענלעכקייט ווי יצחק גרינבוים, וועלכער בעקעמפט תמיד דאָס רעליגיעזע יודענטום, און ווילט פערהינדערן דאָס מזרחי און אויך אַנדערע גרופּירונגען די מיטאַרבייט.

דער מזרחי האט ביים שלוס פון קאָנגרעס אָפּגעלוט קלאָר געמאַכט אַז זיין שטעלונג צו דער עקזעקוטיווע איז אַן אַבסאָלוט געגאַטיווע, ווייל דער מזרחי האט נישט דעם מינדעסטען צוטרוי צו איהרע מיטגלידער און זייער סיסטעם.

ערקלערונג פון הרב נוראק

דער ציוניסטישער קאָנגרעס וועלכער פעראַמט זיך נישט מיט פראַקטישער גלות־אַרבייט האט געמוזט האַנדלען אין עניגע ראַהמען. דאַנעבען קען מען ליידער נישט אַפּראָבירען דעם אַזוי־גרופּענעם אָפּמאַך מיט דייטשלאַנד. אַן אַרויסגעזירט וועלט־יודענטום קען אויפצוזוינגען אַן ענדערונג אין דער לאַגע אין דייטשלאַנד דורך אַ סיסטעמאַטישען באָיקאָט. דער אָפּמאַך שטערט אַנדערעכיכע געלבסט פערטיידיגונג שוין אָפּגעזעהען דערפון, וואס ער פעריילעצט טיף אונזער ווירדע.

ערקלערונג פון זשאבאטינסקי

קרוב אַ מיליאָן יודען האבען געקויפט דעם שקל צום 18־טען ציוניסטישען קאָנגרעס: אַ קלאָרער בעוויז, וואס פאַראַ הייסט האָפענונגען דאָס יידישע פאָלק האט פערבונדען מיט דאָזיגען קאָנגרעס, מען האט פון קאָנגרעס ערוואַרט אַז ער וועט געבען אַנגעטפער אויף דער קאַטאַסטראָפע פון דייטשען יודענטום און דער ביישפּיללאָזער יודישער גלות — דורך דער פאָדערונג, אַז א"י זאָל ענדליך בעהאַנדעלט ווערען אַלס לאַנד, וואס איז בעשטימט פון ווערען — אין דער מעגליך קירצעסטער צייט — אַ יודישע מלוכה. מען האט ערוואַרט אַז ער וועט אַרויסגעבען אַ צעשמעטערנדען אורטייל נעגען היטלערים און וועט שטאַרקען און אַרויסזירען די אַקטיווע פערטיידיגונג פון אונזער פאָלק געגען היטלעריזם. מען האט ערוואַרט אַז ער וועט דערמאָנען דער וועלט, דאָס דער ירדן איז נישט די גרעניץ פון יודישען ארץ־ישראל מען האט ערוואַרט אַז דער קאָנגרעס וועט אַריינברענגען שלום אין ישראל און אין ציוניזם דורך פערבייטען דעם קלאַסען־קאַמף פון ישוב מיט אַבליגאַטאָרישען אַרבייט־אַזש.

דער 18־טער ציוניסטישער קאָנגרעס האט זיך אַרויסגעוויזען אַלס דורכגעפאַלען אין יעדען וועזענטליכען פּרט פון די דאָזיגע ערוואַרטונגען, ער האט גאָרנישט אויסגעפיהרט פון דעם, וואס האט געדאַרפט געטון ווערען. און איז בעגאַנגען יעדען אָבסורדאַלען פעהלער, וואס האט געמוזט אויסגעמיטען ווערען. ער האט ערניידריגט אונזער פאָלק לגבי דער חוצפה פון דויטען רייך, ער האט געבראָכען דעם געאייניגטען פראָנט פון דער באָיקאָט־בעוועגונג. ער האט נישט דעמאַסקירט דעם אַנטי־ציוניסטישען מהות פון דער מאַנדאַט־מאַכט־פּאָליטיק. וואס פערדעקט זיך אונטערן מאַנטעל פון גוטסגאָנגניי מיט'ן מויל. דער קאָנגרעס האט קאָנסאָליידירט די טיראַנטע פון קלאַסען־קאַמף, אָבער דאָס ערגסטע פון אַלעמען וואס דער קאָנגרעס האט געגעבען דער וועלט אַז העסליך בילד פון אינערליכער שנאה, ער האט פערלעצט יעדעווערער טראַדיציע פון פרייער פאַרלאַמענטאַרישער פּראָצעדור און ער איז בעגאַנגען עטוואָס אַזוי־כס, וואס אין יואַקעל זיך נישט אָנצורופען — אַ פערברען דורך אַייגנמישען זיך אין אַ זאַך, וואס שטעהט „סוב יהודיצע" און שטופען צו דערזאַלה דריי יונגע יודען, וואס טענה'ן אַז יין זעען אומשולדיג און וועלכע איך גלויב פול שטענדיג, אַז זיי זעען אונשולדיג.

דער רעוויזיאָניסטען־פערבאַנד האט געטון דאָס אויסערסטע כדי צו ראַטעווען דעם קאָנגרעס פון דער דאָזיגער סעריע זעלבסטמערדערישע אויסזיכטיגקייטען, אָבער איצט, יוען אַלע אונזערע בעמיהונגען האבען זיך אַרויסגעשטעלט אַלס פרוכטלאָזע, זעה איך נישט קיין גרונד צו בעהאַלטען מיין צופרידענהייט איבער דעם צושמעטערנדען פסק־דין, וואס די יודישע עפענטליכע מיינונג האט שוין אַרויסגעגעבען איבער דער דאָזיגער ענדגילטיגער און ענטשייענדער מאַניפעסטאַציע פון אונטערגאַנג. דער כיפּסי־פּיפּס ציוניזם האט פערלוירען דעם לעצטען רעשט פון זיין מאָראַלישער אויטאָריטעט: דער וועג איז פאַר אונז פריי, עס איז די שעה פון אינטעגראַלען ציוניזם, און מיר האבען בדעה אויסצונוצען אויף דאָס גאַנצע די דאָזיגע היסטאָרישע געלעגענהייט.

דער רעוויזיאָניזם האט פאַר זיך דריי אויפגאַבען, ערשטענס צו פערשטאַרקען, פערטיפען און אָרגאַניזירען די אַנטי־דייטשע באָיקאָט־בעוועגונג, פאַר דעם צוועק זענען מיר גרייט מיטצואַרבייטען מיט אַלע אַנדערע גרופּען. וואס זענען טעטיג אין דעם דאָזיגען געביט, צווייטענס, די נאָהענטסטע עטלכע חדשים מוזען ווערען דער אָנהויב פון דער פּעטיציאָנס־בעוועגונג — אַ פּאָליטישע אָפענזיווע וואס זאָל דורכגעפיהרט ווערען דורך מיליאָנען יידישע יחידים און וואס בעאַנשפּרוכט א"י פאַר די דאָזיגע מיליאָנען, דריטענס, וועלען מיר שאַפען אין א"י די צווייטע הסתדרות — דאָס גרויסען פּעסיאָנעלע פערבאַנד פון ציוניסטישע אַרבייטס־מענשען, וואס שטעלען זיך געגען יעדער פאָרם פון קלאַסען־קאַמף.

אין בין נישט מסופק אַז מיר וועלען האבען ערפאָלג אין די דאָזיגע דריי ריכטונגען: די לעצטע קאָנגרעס־וואַהלען האבען אונז געגעבען 97 טויזענד שטימען (אָגוסטאַט 55 טויזענד אין יאָהר 1931) — מעהר ווי עס האבען בעקומען די אַלגע מיינע ציוניסטען, הגם די אַבסאָרדאַלשקייטען פון דער וואַהל־אָרדיזאַציע האט זיי געגעבען צוויי מאָל אַזויפיל מאַנדאַטען ווי אונז, מיר זעען די שטאַרקסטע פון אַלע ציוניסטישע פּאַרטייען אין עטלעכע דער ציוניסטישער בעוועגונג, און מיר זעען די איינצעלנע פאַרטיי אין וועלכער עס גלויבט דער ליבערעלער יודישער מיטעלקלאַס, דער רוקענביין פון אונזער פאָלק, זאָגאַר אויף דעם דאָזיגען קאָנגרעס האט דער גאַנצער אינטערעס זיך קאָנצענטרירט אַרום רעוויזיאָניזם. מיר זעען געווען אַרויסגעריקט אויבען אָן, אונזער שווייגען האט מעהר געערט ווי דער טומעל פון אונזערע געגנער, אין משך פון די נעכסטע עטליכע יאָהר וועלען מיר ווערען די פיהרער אין ציוניזם.

מיר האבען נישט בדעה צו בעקעמפען די יודישע אַנעען; מיר האבען זי בדעה צו איגנאָרירען פונקט ווי דאָס לעבען (היינט וויס עס שוין יעדער, איינער) האט זיך שוין לאַנג אויסגעלערנט זי צו איגנאָרירען.

פונקט אַזוי וועלען מיר נישט לעבען קיין אַכט אויף די שענדליכע רכילות מיט וועלכע עס פערט צו דערהרגענען דעם רעוויזיאָניזם די מיי־לאָוע פוריע פון דער קלאַסען־קאַמף־פּאַרטיי, וואָס איז אַרומגענומע ומיט אַזאַ פּאַניק מחמת אונזער וואוקס, מיר וועלען איגנאָרירען זייער אויספאַרשונגס־קאָמיסיע — אויב זיי וועלען ווען עס איז יואַגען שיקען אַ קאָמיסיע, ווען אין א"י שטעהען נאָך מענשען פאַר'ן משפט, קיין אין רעוויזיאָניסט און קיין איין יונגער ביתרי וועט מיט דער דאָזיגער קאָמיסיע גישט רעדען, איך בין בכלל מסופק צי עס וועט מיט איהר רעדען וועלכער איז אַנשטענדיגער יוד, ווייל אַ קערפּערשאַפט פון דעם מין, נאָך אַזאַ שרייענדיגען טומעל, וועט איהרע מאַטעריאַלען האַלטען אַ פען פאַר דער פּאָליציי, מיר האבען נישט מורא פאַר קיין אויספאָרשונג ווייל מיר זעען איבערצייגט אַז עס איז קיינמאָל נישט געווען, און עס עקזיסטירט אויך אַרצט נישט קיין „טע"א־יסטישע" גרופּע אין ישוב. אָבער קיין אַנשטענדיגער יוד האָט נישט ליב צו שמעסען מיט פּאָליציי־אינפאָרמאַטאָרען, אַלץ איינס צי זיי זענען עס בכיוון אַדעלכע אָ"ע נישט בכיוון. דער דאָזיגער קאָמיסיע־פּלאַן וועט אויסגעהען אין שאַנד, פונקט ווי ע"ר איז געבוירען געוואָרען אין שאַנד, און דער ווירקליכער אמת וועט אַרויסקומען אָהן יעדער אויספאָרשונגס־קאָמיסיע — דער אמת, אַז די בלבול־בעשולדיגונג אין א"י געגען מענשען, וואָס זענען אַזוי אָהן צווייפעל אונשולדיג, איז נישט מעהר ווי בלויז אַ קרץ־געבוירט פון אָפּיציעלער טפשות און פאַרטייאישער פעלשונג. מיר ציהען מיט די אַקסלען און געהען ווייטער אונזער וועג.

ערקלערונג פון ד"ר מיכאל רינגעל

(פאַרזיצער פון דער פּאָליטישער קאָמיסיע)

„און דאָך בעווענט זי זיך" — נעמליך דער ציוניזם".

בלויז פאַר אַן אויבערפלעכליכען אָבסערוואַטאָר איז וויכטיג צי אַ קאָנגרעס גיט מעכניש אָדער עס־טעטיש אַ מעהר צי ווייניגער עסטעטיש בילד.

אין פרט פון דרוק אין דרויסען האט דער 18 קאָנגרעס אין געגענזאַץ צו די פריהערדיגע געהאַט צו לוירען פון נישט ווייניגער ווי צוויי שוועל קאַטאַסטראָפעס: דער נאָך אַזוי פרישער אַלאַזאַרעמאָרד מיט זיינע טראַגישע איבער־ציוניסטישע אויסזיכטען און פון דער צווייטער זייט — די מאָראַליגע לאַגע פון די יודען אין דייטשלאַנד מיט אַלע איהרע קאָמפּליקאַציעס. ביידע האבען ווי אַ שווערע מאַסע געלאַסטעט אויפ'ן קאָנגרעס.

ערשט ווי קמען בעריקזיכטיגט די דאָזיגע אומשטענדען, מוז מען צוגעבען אַז טראָץ אַלע בעפרירכטונגען האט דער קאָנגרעס אַ לעך נאָרמאַלען פערלויף און אַ גאַנץ נאָרמאַלען אָפּשלוס.

דער בודזשעט איז בעשטעטיגט געוואָרען און עס איז געוועהלט געוואָרען אַן עקזעקוטיווע — קורץ עס זענען ערפילט געוואָרען די וועזענטליכסטע אויפגאַבען פון אַ פאַדלאַמענט.

אַלץ דער דייטשער פראַגע איז די שטעלונג פון קאָנגרעס צום שטאַרקסטען קריטיקירט געוואָרען. איינצופאַסען דאָס דאָזיגע פראַבלעם אין עטליכע זאַצען, איז זיכער נישט מעגליך און וואָלט געפיהרט צו מיספערשטענדנישען, מען טאָר נעמליך קיינמאָל נישט פערגעסען, אַז דער ציוניזם מוז האַלטען אַן אונגעהייער לאַנגען פראָנט אין אויסעריך־פּאָליטיק איז קאָמפּליצירט און שווער־ער ווי פון אַ גרויסען שטאַט. דער דאָזיגער אומשטאַנד מוז ערקלערען מאַנכעס פון דעם וואָס איז דורכ'ן קאָנגרעס געוואָגט געוואָרען, נישט קוקענדיג דערויף וואָס דאָס פאָלק האט מיט בעעטיגטער אונגעדולד געוואַרט אויף אַ שטאַרק וואָרט.

ערקלערונג פון ד"ר וואשיץ

(פיהרער פון די א"י־רעוויזיאָניסטען)

דער 18־טער קאָנגרעס האט געקענט ווערען אַ גרויסער קאָנגרעס, איז אָבער מחמת דעם אונערהערטען מיספּרוך מצד דער נומערישער־אַבעריוועגענדער אַרבייטערפּאַרטיי געוואָרען אַ קאָנקאָטור פון אַ פאָלקס־פאַרלאַמענט, נישט קוקענדיג אויף זיין גלות־לאַנגקייט האט דער קאָנגרעס נישט געפונען נישט קיין צייט און נישט קיין ווילען צו שטעלען זיך אויף דער געהעריגער הויך אין אַ ריכטיג־בעטאָנטער דעבאַטע איבער דער יודישער קאַטאַסטראָפע אין דייטשלאַנד.

דער קאָנגרעס האט דאַגעגען איינגעפונען פאַר ריכטיג ניש־בוטיג אויפצובלאָזען אַנאַיגע־פּאָליטישע אַנגעלעגענהייט, איבער־אַנייס געבען אַן אָרט פאַר פּאַרטיי־מחלוקת'ן און טאַראַטי־ען דעם סדר־היום. דער קאָנגרעס האט זיך אַריינגעמישט אין אַ שוועבענדע געריכטס־אַקציע און האט די בעטראָפענדע נישט ערלויבט טיפער אויפצוקלערען דעם ענין.

דער 18־טער קאָנגרעס פערדינט דעם חזוק־נאָמען פון אַ מויל־מלאכת־קאָנגרעס.

ערקלערונג פון ד.עמיל שמאראק

די עקזעקוטיווע שטיצט זיך אויף אַ קנאַפּער מעזערהייט פון דער אַרבייטער־פּאַרטיי און פון דער גרופּע פון די אַלגעמיינע ציוניסטען, די ראַדיקאַלען האבען נישט קיינעס, ווייל זייער פערטרעטער פערדאַנקט נישט זיין וואַהל דער שטאַרקייט פון זיין ריכטונג.

מען דאַרף אָבוואַרטען צי די אַרבייטערפּאַרטיי וועט האָבען די נויטיגע פאָרזיכטיגקייט און פערשטענדניש, אין א"י וועט די לייטונג בעשטיין אויס שליסליך פון פאָרשטעהער פון דער דאָזיגער פּאַרטיי, וועלכע האבען די אויפגאַבע צו זיכערען פאַר זיך די סימפּאַטיעס פון אַלע שיכטען פון יישוב.

די וואַהל פון דער אויספאָרשונגס־קאָמיסיע איז געווען נויטווענדיג. מען מוז ענערגיש זיך נעהמען צו ריקאָנשטעלען די רייניקייט אויב עס זאָל זיך אויף וועלכען עס איז אויסשטעלען אַן די דאָזיגע ריינקייט אין בעדראָהט דורך נישט־יודישע אַמפּעאָרען.

דאָס צענטראַלע פּראָבלעם פון קאָנגרעס — די ציוניסטישע לעזונג פון פּראָבלעם פון דייטשען יודענטום — האָט געפיגען די נויטיגע אויפמערקזאַמקייט און אַ גרויסע רעאַגאַנס. אויב דאָס יודישע פאָלק אין דער גרויסער וועלט וועט געבען דער בּאַ־אַלישער סימפּאַטיע פאַר אונזערע ברידער אין דייטשלאַנד פּראָקלאַמירען אויך זיין קרבנות־גרייטקייט, דאַן וועט אונזער בעוועגונג ראַטעווען אַ גרויסען טייל פון דער יודישער יוגענד און דערמיט אויך לייסטען אַ גוט שטיק פון ווייטע ערויפבויאַרבייט.

ערקלערונג פון מאיר גראסמאן

דער 18־טער ציוניסטישער קאָנגרעס איז דער קאָנגרעס פון ענטוישונגען און נישט־ערפילטע האָפענונגען, זיין מעהרהייט — די אַרבייטער־פּאַרטיי און איהרע מיטגלידער — האָט געהאַנדעלט אין אַ רעאַקציאָנערען גייסט; זי האָט זיך אַרויסגעשטעלט געגען יעדען שנוי אַדער רעפאָרם, עס איז איהר געגאַנגען הויפּטזעכליך יועגען דער דערהאַלטונג פון איהרע אייגענע פּאָזיציעס און יועגען דער אויסנוצונג פון צופעליגע וואַהל־ערפאָלג.

אויפ'ן פונקט פון דייטשלאַנד האט די אַרבייטער־פּאַרטיי צוזאַמען מיט די ראַדיקאַלען און דער גרופּע „א" פון די אַלג. ציוניסטען געהאַנדעלט געגען דעם אַרויסגעפיהלטען און געזונדען זין פון די יודישע פאָלקסמאַסע. די יודישע סאָציאַליסטען פון א"י האבען, אויס ענגהאַרציגקייט און קורצזיכטיגקייט געפּראָבירט פון איין זייט דעם פראָנט פון 2־טען אינטערנאַציאָנאַל און פון דער צווייטער — דעם יודישע פראָנט געגען היטלער־דייטשלאַנד.

די נייע עקזעקוטיווע איז גרויס אין צאָהל, ריכטיגער: איהר צאָהל שטעהט אין אַ פערקעהרטען פערהעלטניש צו איהר קוואַליטעט און בעדייטונג. מיר זעלען: זי בעקעמפען, נישט ווייל זי איז לינקס־אָ־יענטירט, נאָר צוליב איהר פּראָוידאַם, וואָס איז געקומען צום אויסדרוק אין די דורכ'ן קאָנגרעס אָנגענומענע רעזאָלוציעס. מיר וועלען איבערוואַכען איהר שעטיגקייט און גלייכצייטיג אַבטונג יעדען אַן מיר זאָלען שאַפען נייע אייגענע פּאָזיציעס אין גלות און אין א"י אויף אַזאַ אופן אַז עס זאָל זיך מעהר נישט איבערחזרן דאָס בילד, וועלכען דער 18־טער ציוניסטישער קאָנגרעס האט אָנגעבאָטען.

יודען געדענקט!

היטלעריש באנדעס פייניגען אייערע ברידער אין דייטשלאנד!

אייער געוועהר געגען זיי איז באיכאט אויף כחורות פון דייטשלאנד!

אי בר אוריין הוא יאי

(מנחות נ"ג)

אין אלע רעכטס ענינים ווי: פאָדעט־קאָווע, סאָנדאָווע, וואיבקאָווע, פר. אַקטען פון: שות'ות, ליקווידאַציע, דושיערזשאָווע, קויף און פערקויף א. ז. וו. אינפאָרמירט, רעדאַגירט און ערלעדיגט לוים'ן אויסטאָוו

רעכטסק.

י. ה. בוזין, לאדז,

3 אגראדאווא 3

טעל. 191-48

(עקזיסטירט זיט 1910)

כ'איתר אדורך געזעצמעסיג שיוס־נערינקטען און בעטעליג זיך אי בורו'ות חיום'ן בעסטען עקספּ.

פ.ס. פאר שפּענדיג קדיענטען אלץ ארט אינפאָרמאַציעס (פעלעפאָניש) בהנם.

DR.

S. Szifris

אינערליכע און קינדער־קראַנקהייטען

צוריקגעקעהרט

נאוואמיעסקא 15, טעל. 130-42.

Dr. Mortkowicz

האט זיך איבערגעצויגען

— אויף —

66 Zachodnia 66

פראָנט, 2־טער שטאָק, טעל. 27-123

נעהמט אַן פון 5–7 אָוועגד.

Lekarz-Dentysta

F. Ejbuszyc

פיעטריקאָווער 17

צוריקגעקעהרט.

נעמט אַן פון 10–1 און פון 4–7 אָוו.

Dr. med.

Z. Datyner

אוראלאג

טפעצ. פאר נירען, בלאָז און אורין־קראַנקה.

ZACHODNIA 59a, tel. 148-95.

נעהמט אַן פון 2–3 און פון 6.–8 אָוו

Dr. H Zelicki

אַקושעריע און פרויען־קראַנקהייטען

האט זיך איבערגעטראָגען אויף

1 זשעראַמסקיעגא 1,

טעל. 69-237.

נעהמט אַן פון 4–8 אָוועגד.

DR. MED.

J. SCHLOSSER

כירורג

צוריקגעקעהרט

נאַרוטאָוויטשאַ 40, טעל. 122-16

נעהמט אַן פון 5–7 נאַכט.

צאָהן־אַרצט

St. Gelberg

14 זאָוואַדזקא 14, טעל. 108-33

צוריקגעקעהרט

נעהמט אַן פון 10–2 און פון 4–7 אָוו.

Lekarz-Dentysta

B. Alfabet

זגעריזשער 11, טעל. 118-50

צוריקגעקעהרט

נעמט אַן פון 9–2 און פון 3–8 אָוו.

געגען דעם „פאמעראנצען-אפמאך"

זאגט זיך ארויס סטיפעזן ווייז אויף דער יוד. וועלט-קאנפערענץ

די קאנפערענץ וועט אפיציעל ערקלערען באיקאט געגען דייטשלאנד

גענף. 7. (יט"א טעלעגראפיש).

בעכטען ביינאכט האט סטיפעזן ווייז געהאלטען אַ גרויסע רעדע אין יועלכער ער האט גערופען צו באיקאט געגען דייטשלאנד.

דער רעדנער האט זיך ארויסגעזאגט געגען דעם „פאמעראנצען-אפמאך" ער איז אויך נישט געגען דעם עשטען אפמאך (צו עילובע די יודען, וואס פאהרען קיין ארץ-ישראל מיטצוצע מען טויזענט פונט און פאר 3 מיליאן מארק סחורה). ווייל דאס איז אַ מיטעל אפצוראטעווען יודיש געלד.

אויף דער היינטיגער זיצונג האבען געהערט פיל רעדנער, צווישען אנדערע: פרעזעס מאזור, חיים ראסנער, דעפ. ווישליצקי, הרב נורדאק, דר. מאסינזאן, און דעפ. דר. ראומארין, דער לעצטער איז שארף ארויסגעטרעטען געגען די אפמאכען מיטן היטלעריסטישע דייטשלאנד און שארף פערארטיילט די אונטערהענדלער.

נחום גאלדמאן זאגט, אַז די יודישע וועלט-קאנגרעס טאר נישט אויסזעצוצט ווערען אויף אנפאלען געגען דער ציוניסטישער אינגאנציע.

די פוילישע דעלעגאטען אַ-פייטען זעהר אַקטיוו אין אַלע קאמיסיעס.

מוסאליניס ארגאן פערלאנגט

אנ'אייגענע מלוכה פאר'ן יודישען פאלק

רוים, 7 (ספ. טעל.)

די צייטונג פון מוסאליני „פאפולא די איטאליא" איז ארויסגעטרעטען מיט אנ'ארטיקעל אין וועלכען די צייטונג ערקלערט, אז דאס יודישע פאלק געפינט זיך איצט אין גרויס געפאהר און די איינציגע רעטונג איז, אז יודען זאלען האבען אַ אייגענע מלוכה מיט אנ'אייגענער ארמעע און פלאט. די צייטונג טרעט ארויס נעגען דער ענגלישער רעגירונג, פארוואס זי ווענדעט נישט אן אַלע מיטלען צו גרינדען אַ יודישע מלוכה אין ארץ-ישראל און דארט צו בעזעצען אַ גרויסע צאהל יודען, מען איז זיכער, אז דאס דאזיגע ארטיקעל דריקט אויס די מיינונג פון מוסאליני.

ניו-יארק 7 (ספ. טעל.)

אין די אמעריקאנער צייטונגען ווערט איצט שטארק ארימגערערט די פראגע צו בענייען דעם פראיעקט פון אַ לאנד פאר יודען. אַ בעזונדערען איינדרוק האט געמאכט די ערקלערונג וועגען דעם אין „דהי אמעריקען ספעקטייטאר" וואו אַ רייה אמעריקאנער שריפטשטעלער, טעאדאר דרייזער, אניעל און אנדערע זאגען זיך ארויס פאר טעריטאָריאליזם. דאס הייסט, אז יודען מוזען האבען אנ'אייגען לאנד, כדי זיי זאלען נישט שטערען די אנדערע פעלקער.

מוסאליני וויל נישט קיין באיקאט געגען דייטשלאנד

גענף. 7. (יט"א טעלעגראפיש).

יט"א דערוויסט זיך, אַז געוויסע קרייזען, יועל כע זעען בעאיינפלוסט פון דע" איטאליענישער רע גירונג בעמיהען זיך צו ווירקען אויף די דעלעגאטען אַז די יודישע וועלט-קאנפערענץ זאל נישט פראקלאמירען קיין באיקאט אויף דייטשלאנד. אין דעם

קאמיטעט פאר דער אינערליכער הלואה

איז נעכטען קאנסטיטואירט געווארען

וואַרשאַ, 7 (טעלעפאניש).

היינט 11 אַ זייגער פארמיטאג איז אין זאל פון סענאט פארגעקומען אַ זיצונג פון בירגערקאמיטעט, וואס איז געווען געווארען, כדי צו פראפאגירען די נאציאנאלע הלוואה, וואס איז אויסגעשריבען געווארען אין דער הויך פון 120 מיליאן זלאטעס.

צו דער זיצונג זענען געקומען פארשטעהער פון אַלע שיכטען פון דער געזעלשאפט, פיל דעפוטאטען און סענאטארען מיט פילק. סלאוועק בראש.

די זיצונג האט געעפענט מיט אַ לענגערער רעדע דער סענאט-מארשאלעק ראטשקעוויטש, בעטאָנענדיג, אַז דער קאמיטעט איז געשאפען געווארען, כדי אריינצוציהען אין אַ ברייטער אקציע די גאנצע געזעלשאפט, ווייל ס'איז בעקאנט האט דער מארק פיל געלד און די געזעלשאפט פיהלט אַ קריזיס.

ארומרעדענדיג די גינסטיגע זייטען פון דער הלוואה האט דער מארשאלעק געזאגט, אַז זי קען ברענגען צו פערבעסערען די אַלגעמיינע לאגע. די סומע פון 120 מיליאן וועט סטייען גלייכצוטעלען דעם בודזשעט אויף אַ האַלב יאהר.

דער געוו. מיניסטער זאלעסקי האט מארגעלעגט, אַז אַלס פרעזעס פון קאמיטעט זאל געוועהלט ווערען דער מארשאלעק ראטשקעוויטש.

דער לעצטער פון זיין זייט האט פארגעלעגט אַלס וויצע-פרעזעסען פון קאמיטעט די געוועזענע מיניסטער-מיניסטארען יאן פילסודסקי און מאטושעווסקי.

צום קאמיטעט האבען זיך אַ חוץ די אנוועזענדע געמאלדען נאך 200 פערזאן צווישען זיי געפינען זיך קארדינאל קאקאווסקי, די גענעראלען סאסנקאווסקי און רידז-שמיגא, די געוועזענע פרעמיערען גראבסקי און בארטעל, פראָ. קושישוואָווסקי א. א.

דאן האט גענומען אַ וואָרט דער פינאנץ-מיניסטער זאוואדזקי, ער האט בעלויכטען די פינאנציעלע זייט פון דער הלואה, וועמענס ציל ס'איז צו דעקען דעם ביודזשעט-דעפיציט. דער מיניסטער האט אויך אנגעוויזען, אַז אין קומענדיגען יאהר וועט נישט זיין קיין דעפיציט אין ביודזשעט. דער מיניסטער האט ווייטער געזאגט, אַז די געזעלשאפט קען דעקען די הלואה, ווייל ס'זענען פערהאן אין לאנד קאפיטאלען, וואס זענען ארויסגעצויגען געווארען פון פערקעהר, און די מלוכה האט צוטרוי. עס וועט זיין אַ זאך פון דער פראגאנדע ארויסצובעקומען די בעהאלטענע קאפיטאלען פאר דער הלואה.

ס'איז דאן בעשלאסען געווארען ארויסצוגעבען אנ'אויסריף צו דער געזעלשאפט.

געשטארבען לארד גרעי

לאנדאן, 7 (ספ. טעל.) היינט זעקס אַ זייגער פריה איז אין זיין רעזידענץ פעלאדאן געשטארבען דער ענגלישער לארד גרעי אף פעלאדאן. לארד גרעי האט אנגעהויבען זיין טעטיגקייט אַלס ליבעראלער פארלאמענט-מיטגליד און דאן האט ער זיך געווידמעט דער ענגלישער אויסערן-פאליטיק אין בין'ן יאהר 1892–95 איז ער געווען אונטערשטאטס-סעקרעטאר אין אויסערן-אמט. פון יאהר 1905 ביז 1916, אין דער צייט פון מלחמה-אויסברוך איז ער געווען ענגלישער אויסערן-מיניסטער.

לייכטע ערד-ציטערניש אין גאליציען

פון סטאניסלאוואוו מעלדעט מען אַז אין מזרח-גאליציען האט מען געשפירט אַ ערד-ציטערניש, וואס האט געדויערט עטליכע סעקונדען. אין בערהויפט האט די ערדציטערניש זיך געלאזט פיהלען ביי קאסאוו און פיסטין. אויך הינטער קאלאמעא האט מען געפיהלט אַנ'ערד - ציטערניש. קיין בעדייטענדע שאדענס זענען נישט געווען.

די היטלעריסטען בעשלאסען צו ערמארדען פראָפ. אייבשטיין

פאר זיין קאפ האבען זיי בעשטימט 1000 פונט

לאנדאן, 7 (ספ. טעל.) „דיילי העראלד" טיילט מיט, אַז די היטלערישע ארגאניזאציע „פעה-מע", בראש פון וועלכער ס'שטעהט דער מאסען-מערדער היינצע האט בעשלאסען אומצובארענגען פון דער וועלט דעם פראָפעסאָר אַלבערט איינשטיין אין בעשטימט פאר זיין קאפ אַ פריז פון טויזענד פונד שטערלינג.

פיל אויסגעשטאנען איז היטלער-דייטשלאנד

האט זיך אַ יודישער דאקטאר פערסמ'ט צוזאמען מיט זיין פרוי

צוריך 7 (ספ. טעל.)

אין קיטענאכט (שווייץ) האט זיך בענומען דאס לעבען דער יודישער דאקטאר ברונאָ מאַי מיט זיין פרוי. ביידע האבען זיך פערסמט אויף פויט. ד"ר מאי איז געווען איינער פון די בעקאנטסטע בערלינער אויגען-דאקטוירים און נעהאט אַ גרויסען אויסאריטעט. אלס יוד האט ער געהאט פיל אויסצושטעהען אין היטלער-דייטשלאנד.

קאבינער שטאנד-געריכט

פון קאבינען מעלדעט מען, אַז דער אורטייל אין דעם שטאנד-געריכט געגען די 8 ווייסרוסישע פויערן אין דעם יודישען מיידעל קאפלאן וועט אסויסגעגעבען ווערען היינט פרייטאג.

העריא איז רוסלאנד

אויף אַ מיליטערישער רעוויע

מאָסקווע, 7. (ספ. טעל.)

העריאָ האלט אין איין מאכטען בעזוכען אין בער גאנען מאָסקווא, אויפ'ן „אָקטאָבער-פלאַץ" האָט ער בייגעוואוינט די ספאָרט- און מיליטע-רישע איבונגען פון דער רויטער אַרמעע. אין בעזונדער בוך האָט ער איינגעשריבען אַז ער איז גליקלעך פון בעזוך, און פון דער טעכנישער פערפולקאָמענג, אונטער דער לייטונג פון אינטעליגענטע פיהרער. ער בעוואונדערט די שעהבע רוסישע יוגענד, ער האָט אויך בעזוכט אַ קאָלעקטיוו-קין, וואו ער האָט פערזוכט די זופ און זי שטאַרק געלויבט.

CASINO

ריזען-מייסטערווערק פון דער סאוויעטישער פילם-פראדוקציע

טורבינא

50.000

(„Wstrjecznyj")

פראָדוקציע "Sojuszkino" אין לענינגראד

דער פילם ווערט גערעדט און געזונגען איננאנצען אויף רוסיש

מיר דעמאָנסטרירען אַ נייע, ספעציעל פאר אונזער קינאָ אויסגעפיהרטע קאָפּיע.

אָנהויב טעגליך 4.30 אַ זייגער נאכמיטאג שבת און זונטאג 12 אַ זייגער בייטאג. פאַספאָרטס און פרייקארטען אונגילטיג.

Dr. med. D. ROSENZWEIG

צוריקגעקעהרט

קינדער-קראַנקהייטען

16 Narutowicza 16

(וווסקאָדניע 76) טעל. 74-128

געמט אַן פון 9 ביז 10 פריה און פון 6 ביז 7 אָוו.

יודיש טעאטער

„פילהארמאניע"

וואַרשאָוויטשא 20. דיר.: ד. צעלמייסטער

פאזיטיוו לעצטע 3 טעג!

לאמיר זיך געזעגענען! גוד ביי לאדז!

היינט, פרייטאג און מארגען, שבת

נרויסע יובילעאום פארשטעלונג צום 50טן מאל

היינט לעצטער פרייטאג און מארגן לעצטער שבת 4 נאכמ. און 9 אָוונט

קומען אַלע זיך געזעגענען מיט דעם גרויסען אמעריקאנער סטאר-קינסטלער

מיכאל מיכארעסקא

ציזאמען מיט דער פענאמענאלער פרימאדאנע

בעטי סימענאוו

אין דעם גרויסען אויסערגעוועהנליכען אימפּאזאנטען אָפּערעטען - שלאגער אין 3 אקטען (6 בילדער).

30 נומערן געזאנג און טענץ

דער לעצטער טאנץ

אונזער אנסאמבל (לויט א"ב): בייגעלמאן דוד, בעזמאן טאניע, באלבירסקי הערש, גוטמאן קלמן, האמבורגער דוד, הערשקאוויטש שלמה, נייהויז וואָלף, סטרוגאטש יוסף, פאָדערמאן חנה, צווילין ישעיה, קורץ אברהם, רובינא דאָרא, שליפקאוויטש אַלא, בעזמאן רייקע. טעכנישע לייטונג: קלמן גוטמאן.

8-טובג! מארגן, שבת, צום לעצטען מאָל האַלב 5 נאכמ. 8-טובג! פאפולערע פארשטעלונג צו זעהר בילינע פרייזען.

זונטאג, 12 בייטאג צום לעצטען מאָל אַ פריהמארגען-פארשטעלונג פאר ערבייטער-אינטעליגענץ — איינהייטס-פרייזען. --:-:-- פערזאָרגט איך בעצייטענס מיט בילעטען. — בילעטען צו בעקומען אין קאסע פון „פילהארמאניע".

אנאנס! נאָר 10 גאסט-אויפטריטען פון דער גרעסטער רומעניש-יודישער קינסטלערין

מארי גימפעל

פרייטאג, ד. 15 ד. ח. פרעמיערע! וואס ווערט געשפילט? פרעמים קומען.

דאס נישט געזאגטע וואָרט

און די אָפּגעטויענע מעשים

אויף דעם 18־טען ציוניסטישען קאָנגרעס האָט די גאַנצע יידישע וועלט אויסגעקוקט מיט באַנגיגע־שפּאַנונג. נאַטירליך האָט דעם דאָזיגן יודישן אינטערעסירט דער הארשפאלטעדישער אונ־מערשיר צווישען דער גרופּע „א" און דער גרופּע „ב" ביי די אַלגעמיינע ציוניסטען. דער קאַמף צווי־שען די גראָסמאַניסטען און די זשאַבאָטינסקיאַנער, די חלוקי־דעות איבער די טויזענטער אפשר אַליין פאַר זיך די וויכטיגע פראַגען פון דער ציוניסטישער בעוועגונג. איהם איז געגאַנגען אין דער פראַגע, וועלכע איז ביים היינטיגען טאָג דער אַלף און תו פון יודישען אינטערעס, פון יודישען דענקען און פיהלען, פון זיין פערביטערונג און צער, פון זיין קאַמף און שרעק: ער האָט געוואַרט, וואָס יועט זאָגען דער קאָנגרעס צו דער פראַגע דייטשלאַנד, צו דעם קאַמף, וועלכען דאָס דריטע ריך האָט אָנגעקינ־דיגט דעם יודישען פאָלק, דער יודישער ראַסע, פאַר האָט ערוואַרט אַז ענדליך וועט קומען די טרי־בונע פון וועלכע־עס וועט אַרויסגעשריגען יוע־רען דער גאַנצער ווייטאָג. וואָס האָט זיך אין יו־דישען כלל און ביי יעדען יודישען יחיד בעוונדערס אָנגעקליבען אין משך פון די זיבען חדשים היט־לער־הערשאַפט, דעם צאָרן פון פיין און בעליידי־גונג, און ענדליך דער ערמונטערנדיגער רוף צו קאַמף, ווייל די פראַגע איז שוידעליך קלאָר: עס גייט וועגען קיום, אין סאַמע בוכשטעבליכען זין פון וואָרט, אין פיזישען, מאָראַלישען און גיסטיגען קיום.

דער קאָנגרעס האָט אין דער פראַגע דייטש לאַנד נישט ערפילט די האָפנונג. ער האָט די האָפ־נונג ענטוישט. נאָך מעהר: ער האָט געשאַפען אַ געפיהל פון פערביטערונג, ווייל ער האָט אַפּויר געבראַכט פונקט דעם היפך פון דעם, וואָס מען האָט פון איהם ערוואַרט. אויפ'ן קאָנגרעס איז נישט געזאָגט געוואָרען דאָס וואָרט, וואָס האָט געדאַרפט געזאָגט ווערען. עס זענען בפיזון אויסגעמיטען גע־וואָרען די שטאַרקע, ערהאַבענע און בוינדע מע־טער, וועלכע האָבען געדאַרפט פון אזא וועלט־טרי־בונע געזאָגט ווערען. עס זענען געווען פראַטעסטען אָבער אַפילו אין דער הינזיכט האָט זיך דער קאָנ־גרעס געלאָזט ווייט דיסטאַנטירען פון אַנדערע נישט יודישע פערזאַמלונגען, וועלכע האָבען געגומען אַ וואָרט וועגען דער יודען־אויסראָטונג פון די נאַ־ציס. די ווערטער, וואָס זענען געהערט געוואָרען אין ענגלישען פאַרלאַמענט. דער בעשלוס פון פראַנ־צויזישען פאַרלאַמענט וועגען שאַפען אַ קאָמעדיע פאַר אייגישטיגען. די רעבאַטע אין פעלקער־בונד ביי דער געלעגענהייט פון דער בערנהיים־פעטיציע האָבען געקלונגען שאַרפער, אייהער דאָס, וואָס מיר האָבען געהערט אין פראַג. דער גייסטרייכער רעדנ־ער און פובליציסט נחום סאָקאָלאָוו האָט פאַר־זיכטיג גערעדט וועגען דעם ענין, אָבער וועלכען אַ פאָלק שרייט פון ווייטאָג, אנשטאָט איבערצו־לייענען פאַרן קאָנגרעס דעם וואונדערבאַרען אַ־טיקעל וועגען דייטשלאַנד, וועלכער איז מיט עט־ליכע חדשים צוריק ערשינען אין אייניגע יודיש־פוילישע בלעטער אונטער די בעשליסענע אינציצ־לען „ב. ס." און אין וועלכען דער מחבר האָט אַרויס געזאָגט דעם גאַנצען ביטול און פערראַכטונג פון אַלטען און קלוגען פאָלק צו די ראַסיסטישע אַמאָראַ־צים פון דריטען ריך און זייערע פונקט אַזוי גראָב־יונגערישע ווי מענשענפרעסערישע אַן וואַהנזי־ניגע טעאָריעס וועגען אונטערשיד צווישען מענ־שען און פעלקער.

מען האָט זיך פערדיפלאָמאַטיזירט און פלאַנ־טערעדיג זיך, אין דער נעץ פון דיפלאָמאַטיע, האָט מען פע־געסען, אַז קיין שום מילדקייט האָט נישט קיין שום זין אין דער בעציהונג צום היטלעריס־טישען שונא. דאָס זעהען מיר יעדען טאָג אין דער אַלגעמיינער פּאָליטיק, דאָס זעהען מיר צום בעסטען אין דער פּאָליטיק לגבי די יודען. מאַקדאָ־נאַלד האָט געוואָלט איינזעהמען די ראַסיסטישע בעסטיע מיט גוטען און אָט זענען מיר שוין בעגליי־טע־ אויף דער לוויה פון פיר־פּאַקט, וועלכער איז מיט אַזוי פיל מיה צונויפגעקלאַפּט געוואָרען. ווען אין פראַג זענען אָפּגעהאַלטען געוואָרען די פערהאַנדלונגען פון קאָנגרעס און עס איז גע־לייגט געוואָרען אַ שלאָס אויף די מילער פון די דעלעגאַטען אין דער דייטשע פ־פאַנג, איז אין ני־רענבערג פאָ־געקומען אַ צווייטער קאָנגרעס, אַ צו־זאַמענפליה פון הונדערטער טוזענטער היטלעריס־טישע רויב־פייגעל און איינע פון די הויפּט־טעמעס איבער וועלכע עס האָבען גערעדט אַלע פיהרער, די גערינגס און די ראָזענבערגס און די געבעלע־סעס און ער אַליין, אַדאָלף דער גרויסער, איז גע־ווען די טעמע וועגען יודען, דאָס פערעקלען, דאָס מיאוס־מאַכען דאָס פע־טיפען די ביז פייער אָנ־געגליהטע שנאה צום געיאָגטען, פערפאָלגטען, צו דעם הייפעל דייטשע יודען, וועלכע מען פייניגט אין די קאָנצענטראַציאָנס־לאַגערען און מען לאָזט זיי נישט ווי די קרעציגע זיך באָרען אין דיזעלבע באַר־אַנשטאַלטען, וואָס די אידעלע אַריער. דער צולן. קאָנגרעס האָט געהאַט די באַאיוויקייט צו מיי־גען אַז דורך אויסמיידען דעם קאָמפּסאָנזאָג געגען נאַצי־רעשים קאָן מען פע־בעטען די לאַגע פון די דייטשע יודען. די רעדעס וועלכע זענען געהאַל־טען געוואָרען אין נירענבערג, האָבען צושטרייט די אילוזיעס, וועלכע האָבען אייגענטליך קיינ־מאָל נישט עקזיסטירט. דער קאָנגרעס האָט זיך געלאָזט פיהרען פון די וואונשען פון די דייטשע יודען, וועלכע זענען אין זייער נויט־לאַגע אפשר געגעבען: זיי אין אַלצדינג ערלויבט, ווייל אין דער לאַגע, אין וועלכער זיי געפינען זיך, איז אפשר שוין אַ גרויסער חסד מצד דעם נאַציסטישען טע־וועל, ווען מען ערלויבט די יודען שרייען, אַז זיי זאָלן גוט, ווי אין גן־עדן!

אָבער אין פראַג איז נישט בלויז נישט געפאַ־לען דאָס שטאַרקע וואָרט, עס איז נישט בלויז נישט געהערט געוואָרען דער קאָמפּס־רוף, עס איז נישט בלויז נישט אַקצעפּטירט געוואָרען דער קאָמפּס־לאָזונג, פון באַיקאָט „וועלכע" איז אינסטינקטיוו אויפגעכאַפּט געוואָרען אומעטום, וואו עס איז פאַר־האַן אַ יודישער קיבוץ. אויפ'ן קאָנגרעס האָט זיך אַרויסגעוויזען, אַז עס זענען געפיהרט געוואָרען אונטער־האַנדלונגען מיט דער היטלע־רעגי־רונג. אין נישט בלויז כדי צו ראַטעווען, ווי דאָס ווערט פאָרגעשטעלט בנוגע דעם דריי־מיליאָן אָפּמאַך. אַ טייל פערמעגען פון די יודישע פליטים פון דייטש־לאַנד. עס האָט זיך אַרויסגעשטעלט אַ זאַך, וועלכע קלינגט פאַקטיש אונגלויבליך, וועלכע ווערט קיואַלי־פיצירט און קאָן נישט אַנדערש קוואַליפיצירט ווע־רען ווי: געוויסענלאָזער פע־ראַט פון דער בלוטיג־סטער זאַך. עס איז בעקאַנט געוואָרען דער אָפּ־מאַך, „וועלכע" איז געשלאָסען געוואָרען דורך פאַ־לעסטינער אינסטיטוציעס און דורך ציוניסטען יוע־רען עקספּאַרטירען פאַר 10 מיליאָן מאַרק פאָמע־ראַנצען קיין דייטשלאַנד און אנשטאָט דעם אָפּצו־נעהמען פאַר אַ דאָפּעלטער סומע דייטשע סחורות און זיי פע־שפּרייטען אין פאַלעסטינע. אויף אַזאַ לייכטען נצחון איבער די יודען האָבען זיך די היטלעריליט זיכער אַליין נישט געריכט, אַריינקלאַ־פען אזא קלין אין דער אַנטי־דייטשער אַקציע פון דער יודישער וועלט, עצענען אויף אזא לייכטען אופן די הענד פון יעדען אינציגיג, „וועלכע" וויל זיך אַרויסרייסע פון הונדערטער באַיקאָט־בעוועגונג, כשר'ן יעדען מין פערראַט קאָנטראַבאַנדע — דאָס איז ממש אַיינער פון די גרעסטע טריומפען, „וועלכע" די היטלעריסטישע רעגירונג האָט אָפּגעהאַלטען, ווייל עס איז דאָך אַ קלאָרע זאַך: אַלע מנובלים, די אַלע, „וועלכע האָבען געוואָלט אויסמיידען דעם גרויסען קאַמף און האָבען זיך נאָר געמוזט אונטער־וואַרפען דער אַלגעמיינער דיסציפּלין פון דער יו־דישער געזעלשאַפטליכער מיינונג און דער מורא פאַר די פאָלגען פון ברעכען די דיסציפּלין, אָט די אַלע בעקומען אַרבעט פרייע הענד צו האַנדלען, צו וואַנדלען, צו קויפען און פע־קויפען סחורות און פּאָמעראַנצען און וואָס און „וועמען נאָר דאָס האַרץ „וועט זיי גלוסטען. עס איז געשאַפען געוואָרען, סיל פאַר די היטלעריליט, סיי פאַר זייער אָנהענגער אין אַלע לענדער אַ ביי אונגעהויער פעלד צו שאַנ־טאַזשירען די יודען. דער פאַקט „וועט אַזוי אויס־געטייטשט און אַנדערש קאָן קיין שום פרעמדער איהם נישט אויסטייטשען: די יודען האָבען אַרויס־געוויזען זייער פולשטענדיגע שוואַכקייט, זייער אונ־מעכטיגקייט. אזוי קאָמענטירט טאַקע שוין די ענ־דעקישע פרעסע דעם שענדליכען פאַקט און דעם אַרויסטריט געגען דער שאַנדטאַט מצד שלום אַשר: דער גאָלדענער קאַלב האָט געזיגט איבער דער אי דעי פון דער אָפּפערוויליגען פאָליטישען קאַמף און דער דאָזיגער דיג בעדייט ביים היינטיגען טאָג נישט עפּעס אַנדערש ווי דעם אונטערגאַנג פון יודענטום. „מיר „וועלען אונטערגיין" — האָט אויסגעשריגען אין אונגעהויערען צער שלום אַש. יאָ, כאַפּט אונטער דאָס ענדעקישע בלאַט: איהר וועט טאַקע אונטער־גיין!

ווי פיינליך עס זענען נישט די געשעהענע פאַק־טען און זייער אָפּקלאַנג אין דער אַנטיסעמיטישער וועלט, דאַרף מען נישט אַריינפאַלען אין פערצווייפ־לונג. דער בלאַמאַזש וואָס האָט זיך געגומען טראָ־גען פון פראָג, האָט אַרויסגעוופען אַ רעאַקציע אין אַלע יידישע שיכטען, און די רעאַקציע קומט נישט בלויז פון די נישט־ציוניסטישע נאָר גראָד מיט גרויס שטאַרקייט פון די ציוניסטישע ספערען. „דער איצטיגער קאָנגרעס האָט בעיוזען, אַז אַ בע־וועגונג, וועלכע האָט פאַר זיך ספּעציעלע צילען. מעגען די דאָזיגע צילען זיין ווי אַלגאַציאָנאַל, און ווי הייליג פאַר'ן גאַנצען פאָלק, איז נישט בע־רופען זיך צו פערגעהמען מיט ענינים יועלכע ריהרען אַן אַלע הונדערט פּראָצענט פון פאָלק און גייען אַרויס פון די ראַהמען פון די דאָזיגע צילען, ווייל עס קאָ־נען דאָ ענטשטיין געפעהרליכע קאָליזיעס. עס קאָ־נען געשעהען אַלערליי בלאַמאַזשען און קאָמפּראָמי־טאַציעס, וואָס וועלען זיין הן פאַר דער בעוועגונג, הן פאַר'ן גאַנצען פאָלק אַ פלעק נישט אָפּצוואַשען. עס מוז אַ איצט גרינדליך רעווידירט ווערען מאַנכע אָנגענומענע מיינונגען יועגען דעם צוזאַמענהאַנג צווישען ציוניזם און דעם קאַמף פאַר יודישע ביר־גערליכע רעכט אין די גלות־לענדער". אַזוי שרייבט נישט עמיץ אַנדערש ווי דער הויפּט־אָרגאַן פון ציו־ניזם אין פוילען.

אין קאַמף פאַר דער בערראָהטער עקזיסטענץ פון די יודען אין די גלותלענדער האָט זיך דער ציוניזם אַרויסגעוויזען פאַר אַ נישט־טויגבאַ ען אינ־סטרומענט, ריכטיג האָט איינער פון די דעלעגאַטען בעת דער „גענעראַל־דעבאַטע אויפ'ן קאָנגרעס גע־וואָרען דער שטאַרקסטער פּראָקציע, דער אַרבייטער פּראָקציע. דעם פאָרוואורף, אַז זיי זענען אין ארץ־ישראל געוואָרען גוטע בויער פון מיסטע־פאַרמען, אָבער דעם חוש פאַר גרויסע פּראָבלעמען האָבען זיי פע־לויר־ען.

דער וועלבס דער־חאַלשונגס־אינסטינקט וועט דיקטירען די יודישע מאַסען דעם ווייטערדיגען וועג אַז דער ווענ ליגט אין קאַמף געגען היטלעריסטישען רעזשים מיט אַלע מעגליכע מיטלען אַז אין דעם קאַמף דאַרפען זיי זיך פע־בינדען מיט אַלע כוחות, וועלכע מיינען דעם קאַמף אויפריכטיג, ווייל דאָס איז אויף פאַר זיי אַ פראַגע פון עקזיסטענץ; אַז דער אינטערעס פון פאָלק אַלס גאַנצען איז העכער איי־דער דער אינטערעס פון די פאַלעסטינער פאָמערגאַ־צען־פלאַנטאַטאָרען, דאָס האָט שוין געוואָגט די יודישע וועלט־קאָנפערענץ וועלכע איז פאָרגעקומען אין זשענעוע, באַלד נאָכ'ן קאָנגרעס, דאָס וועט מוזען מיט דער גאַנצער קראַפט בעטאָנען דער יודישער אַלוועלטליכער קאָנגרעס, וועלכער וועט זיך צונויפקומען אין דער נאָהענטסטער צייט.

פ. ק. פ.

אַרימקייט און נויט אין היטלעראַנד

יודישע גבירים איז אויך דאָרט בעסער, איידער אַרבייטער און אינטעליגענטען

וואָס עלטער דער מענש ווערט, אַלץ סקעפּטי־שער בעציהט ער זיך צו פע־שידענע הויכע פראַגען, זשעסטען און אַנדערע ליטעראַרישע פאַנטאַסמאַ־גאָריעס; ווערטער און טאַטען, איהעיען און די זירק לייכטייט גיוען זעלטען מיט אין וועג. עס שאַפט זיך געוועהנליך אזא בילד: פון איין זייט געפונען זיך די פלאַקערענדיגע ליטעראַטען, אַגיטאַטאָרען, פון דער צווייטער די גרויע מאַסע בירגער, וועלכע עס געלינגט, אמת, פון צייט צו צייט מיטצוריסען אויף אַ ווילע, אָבער באַלד קעהרט צוריק דער בירגער צו זיין טאָג־טעגליכען וועזען.

עס דורכמאָהנט זיך מיר, ווי אין דער צייט פון דער רוהר־אָקופּאַציע האָב איך איבערגעלייענט אין די דייטשע ציטונגען, אַז די קעלנערס האָ־בען בעשלאָסען נישט אָנצונעהמען קיין פראַנצו־זישע פראַנק, אַלס פּראָטעסט געגען דער אָקו־פּאַציע, ווייטער איז געשטאַנען, אַז אויך אַנדערע מאַכען וועלען געוויס באַלד צושטיין דער דאָזיגער פאַטריאָטישער דעמאָנסטראַציע. כ'־מוז בעמערקען, אַז כ'האָב דעמאָלט געאַרבייט אַלס סעקרעטאַר ביי אַ געוויסען פראַנצויזישען דיפּ־לאָמאַט און האָב מיין גאַזשע בעקומען אויסגעצאָהלט אין פראַנקען. דער בעשלוס פון די קעלנער־ס האָט מיך אַביסעל בעאונרוהיגט און איך האָב געפרעגט ביי מיין שעף, וואָס וועט זיין דערמיט. ער האָט אַ שמייכעל געטון און אנשטאָט אַנטפער געפלעגט:

„ווי אַלט זענט איהר?"

„22 יאָהר".

„עס שטימט, און איך בין אַלט 62, דעריבער זאָג איך אייך: דאָס אַלץ איז ליטעראַטור, פרובט נאָר האָבען געלד, וועט מען עס בעהמען, האָט נישט קיין יסורים".

דעמזעלבען טאָג זענען מיר געווען ביי אַנ־אָנגעזעהענעם באַנקיר, אַ בעוואוסטען פאַשיסטן.

„בעהמט איהר פראַנק?" האָט איהם געפרעגט מיין שעף.

„אַז מען גיט מיר" — האָט מיט אַ שמייכעל געענטפערט דער פאַטריאָט.

מיין שעף האָט איהם געוויזען די צייטונג מיט דער דעציזיע פון די קעלנערס. דער באַנקיר האָט זיך צולאַכט:

„מיר זענען דאָך נישט קיין קעלנערס און דייער רעזאָלוציע פערפליכטעט אונז נישט.

אַז די דאָזיגע רעזאָלוציע פערפליכטעט אויך נישט אַלע קעלנערס האָבען מיר זיך איבעצייגט דעם זעלבען אָוונד „נאָך" ווען מיין שעף האָט נאָך דער קאָלאַציע אין אַ רעסטאָראַן צוגעוויזען דעם קעלנער, וואָס האָט אונז בעדינט, עטליכע פראַנק. יעצט האָט זיי אויפגעכאַפּט און זיך צו־גאָסען אין דאַנקען.

דאָס איז די געטעזויטיגע בעציהונג צווישען ליטעראַטור און ווירקליכקייט.

איצט בין איך מיט 10 יאָהר עלטער און דע־ריבער בעציה איך מיך שוין מיט וועניגער צוטרוי צו פע־שידענע רעזאָלוציעס פון אזא אַרט. איך האָב מיך דע־בעי־בע־ הארציג צולאַכט, ווען אַ יודישע דאַמע האָט מיר געזאָגט, אַז אין דער איצטיגער לאַגע וועלען באַלד די קריסטליכע מילדלעך נישט וועלען גיין דינען צו יודישע באַלעבאָטעס. אַ חוץ דעם, וואָס די קאַטאָלישע דינסט־מיידלעך בע־ציהען זיך נעגאַטיוו צו די היטלעריסטען דערלויבט זיי די אַריסטלאָזיקייט נישט צו דין איבערקלו־בעריש.

„איהר זאָלט גראָד האָבען אַזוי פיל געלד, יור־פיל דינסט־ מיידלעך עס וואָלטען צו אויך גע־גאַנגען" האָב איך געטרייסט די יודישע באַלע־באָסטע.

און עס האָט מיך באמת געוואונדערט, ווען אַ יודישע דאַמע האָט מיר געזאָגט, אַז זי געפינט נישט פאַר זיך קיין קריסטליכע דינסט. כ'האָב זיך געגומען אויספאָרשען דעם ענין און דערגאַנגען, אַז די פריהע־דיגע דינסט האָט, נישט וועלענדיג אַוועקגיין פון אָרט, אויסגעטראַכט אַ פאָ־טעל, זי האָט ע־קלע־ט אַלע דינסט־ מיידלער, וועלכע האָבען זיך געמאָלדען אויפ'ן אָרט, אַז דאָס אָרט איז שוין בעזעצט. דער באַלעבאָסטע אָבער האָט זי געזאָגט, אַז די אַלע דינסטען, וועל־כע האָבען זיך געמאָלדען האָבען נישט געוואָלט זיך פערדינגען אויף אַ יודישער שטעל.

דער היטלעריסטישער פאָעט גאַטפריד בען האָט געלויבט צווישען די ע־אָבערגעגען פון דעם היטלעריזם אויך דאָס, וואָס „דער אַרבייטער גייט מיט אַ הויך געהויבענעם קאָפּ און קייגע־ יועט נישט וואַגען איהם צו בע־עוולה'ן". עס איז זעהר שיין געזאָגט אָבער אויך דאָס איז צום בעדויערן, נאָר ליטעראַטור, דאָס אַליין איז שוין אַ־אַבסורד צו מיינען. אַז ביי אַ רעשים פון דיקטאַטור, האָל דער אָביעקט פון דער דיקטאַטור קאָנען „גיין מיט אַ הויך געהויבענעם קאָפּ", כ'האָב זיך צוגעקוקט צו די מענשען פון אַ־ביי־ט און בין געקומען צו דער איבער צייגונג, אַז עס איז נאָך נישט געווען קיין צייט פון אַזוי פיל „ענטבלויזען דעם קאָפּ". אַזוי פיל בוקען זיך פאַרן הער, ווי איצט, איז מורא צו פערלירען די אַרבייט, אַ־ויסצופליהען אויף דער פריי...

אין דער טעגליכער פרעסע לייענען מיר וועגען דעם זיגרייכען קאַמף מיט דער אַרבייטסלאָזיג־קייט, אין טאָג־טעגליכע פעבען איז עס עפּעס נישט צו פעמיען. די צאָהל פון די בעשלענדע האָט אַרומגענומען אַזעלכע קרייזען, ווי נאָך קיינ־מאָל נישט. אין אַ געוועלב האָב איך אין משך פון אַלין טאָג אָנגעצייכנט 100 בעשלעס. זיי זענען געקומען, בעקומען צו צוויי פע־ג און בעפריידיג דאָס אָרט פאַר אַ צווייטען בעשלעס. כ'האָב שוין אַ סך געזעהען אין מיין לעבען, אָבער עפּעס אַזעלכעס איז מיר אויסגעקומען צו זעהען דאָס ערשטע מאָל. מענשען זענען געגאַנגען איינער באָך אַנ'אַנדע־ען אין דער ריהע פון 9 אַ זייגער אינדערפריה ביז 1 מיטאָג, מענשען פון פע־שיעדענע קרייזען, אויסגעצייגען די הענד, בעקומען די צוויי פעניג און געגאַנגען וויטער. אַ שרעקליך בילד!

„איהר האָט געוויס געלייענט, אַז אין אונזער בראַנזשע הערשט אַנ'אויפלעבונג", האָט מיר גע־זאָגט דער באַלעבאָס פון דעם געוועלב, „אָט זעהט איהר דאָך, וואָס פאַר אַנ'אויפלעבונג עס הערשט דאָ", מ'גייט דורך טיר און דורך טויער".

עס איז דער־יבער קיין וואונדער נישט, וואָ עס איז דער־יבער קיין וואונדער נישט, וואָ אויסגעשריגען אין אונגעהויערען צער שלום אַש. יאָ, כאַפּט אונטער דאָס ענדעקישע בלאַט: איהר וועט טאַקע אונטער־גיין!

ווי פיינליך עס זענען נישט די געשעהענע פאַק־טען און זייער אָפּקלאַנג אין דער אַנטיסעמיטישער וועלט, דאַרף מען נישט אַריינפאַלען אין פערצווייפ־לונג. דער בלאַמאַזש וואָס האָט זיך געגומען טראָ־גען פון פראָג, האָט אַרויסגעוופען אַ רעאַקציע אין אַלע יידישע שיכטען, און די רעאַקציע קומט נישט בלויז פון די נישט־ ציוניסטישע נאָר גראָד מיט גרויס שטאַרקייט פון די ציוניסטישע ספערען. „דער איצטיגער קאָנגרעס האָט בעיוזען, אַז אַ בע־וועגונג, וועלכע האָט פאַר זיך ספּעציעלע צילען. מעגען די דאָזיגע צילען זיין ווי אַלגאַציאָנאַל, און ווי הייליג פאַר'ן גאַנצען פאָלק, איז נישט בע־רופען זיך צו פערגעהמען מיט ענינים יועלכע ריהרען אַן אַלע הונדערט פּראָצענט פון פאָלק און גייען אַרויס פון די ראַהמען פון די דאָזיגע צילען, ווייל עס קאָ־נען דאָ ענטשטיין געפעהרליכע קאָליזיעס. עס קאָ־נען געשעהען אַלערליי בלאַמאַזשען און קאָמפּראָמי־טאַציעס, וואָס וועלען זיין הן פאַר דער בעוועגונג, הן פאַר'ן גאַנצען פאָלק אַ פלעק נישט אָפּצוואַשען. עס מוז אַ איצט גרינדליך רעווידירט ווערען מאַנכע אָנגענומענע מיינונגען יועגען דעם צוזאַמענהאַנג צווישען ציוניזם און דעם קאַמף פאַר יודישע ביר־גערליכע רעכט אין די גלות־לענדער". אַזוי שרייבט נישט עמיץ אַנדערש ווי דער הויפּט־אָרגאַן פון ציו־ניזם אין פוילען.

אין קאַמף פאַר דער בערראָהטער עקזיסטענץ פון די יודען אין די גלותלענדער האָט זיך דער ציוניזם אַרויסגעוויזען פאַר אַ נישט־טויגבאַ ען אינ־סטרומענט, ריכטיג האָט איינער פון די דעלעגאַטען בעת דער „גענעראַל־דעבאַטע אויפ'ן קאָנגרעס גע־וואָרען דער שטאַרקסטער פּראָקציע, דער אַרבייטער פּראָקציע. דעם פאָרוואורף, אַז זיי זענען אין ארץ־ישראל געוואָרען גוטע בויער פון מיסטע־פאַרמען, אָבער דעם חוש פאַר גרויסע פּראָבלעמען האָבען זיי פע־לויר־ען.

דער וועלבס דער־חאַלשונגס־אינסטינקט וועט דיקטירען די יודישע מאַסען דעם ווייטערדיגען וועג אַז דער יועג ליגט אין קאַמף געגען היטלעריסטישען רעזשים מיט אַלע מעגליכע מיטלען אַז אין דעם קאַמף דאַרפען זיי זיך פע־בינדען מיט אַלע כוחות, וועלכע מיינען דעם קאַמף אויפריכטיג, ווייל דאָס איז אויף אַ פראַגע פון עקזיסטענץ; אַז אין דער בעוועגונג אין ווי אַלגאַציאָנאַל, און ווי הייליג דאָס איז פאַר אַ פאָלק אַלס גאַנצען איז העכער איי־דער דער אינטערעס פון די פאַלעסטינער פאָמערגאַ־צען־פלאַנטאַטאָרען, דאָס האָט שוין געוואָגט די יודישע וועלט־קאָנפערענץ וועלכע איז פאָרגעקומען אין זשענעוע, באַלד נאָכ'ן קאָנגרעס, דאָס וועט מוזען מיט דער גאַנצער קראַפט בעטאָנען דער יודישער אַלוועלטליכער קאָנגרעס, וועלכער וועט זיך צונויפקומען אין דער נאָהענטסטער צייט.

פ. ק. פ.

Dr. med.

L. Berman

צעגעלניאַנאַ 15, טעל. 149-07

ספּעציאַל־אַרצט פאַר הויט- און געשלעכטס-קראַנקהייטען, מענער- שוועכע-בעהאַנ־לונג און סעקסועלע בעראַטונג.

אַלע אַרט אַנאַליזען.

נעמט אָן פון 8—11 און 4—8 אָוו. זונטאָג פון 9—1 בייטאָג

פאַר אונבעמיטעלטע — פרייזיז.

לאדז
8 סעפט. 1933

נייער פאלקסבלאט

לאדז
8 סעפט. 1933

פון לעא העניג

חלוצים, חלוצים! /

דער אָריגינעלער און רעוואָלוציאָנערער ציוניסטישער אידעאַל (פון פינסקער'ן ביז באַראַ־כאָוו'ן) איז געווען איבערצובויען דאָס יודישע פאָלק — פון אַ לופט פאָלק מאַכען אַ פּראָדוקטיוו און געזונד פאָלק. און דער גרויסער פעהלער פון דער ציוניסטישער בעוועגונג איז וואָס זי האָט ביסלעכ־ווייז בהדרגה, נישט בעמערקט פון זיך אַליין, פערגעסען אָן דעם גרויסען יודישען פאָלק אין גלות, און זי אינגאַנצן קאָנצענטרירט אויף פּאַלעסטינאַ און אין פּאַלעסטינאַ.

שטיי, טראַגישען סך הכל, אַז די ציוניסטישע מאַכען אויף פּאַלעסטינאַ (און אויך אין אַ גע־וויסער מאָס אין פּאַלעסטינאַ) זענען די זעלבע גלות יודען, די זעלבע לופט־מענשען נאָר — מיט שקלים.

מיט טראַגישען סך הכל, אַז דאָס ציוניסטישע בעוואוסטזיין, האָט אינ'ם משך פונ'ם לעצטען האַל־בען יאָהר הונדערט דעם מאַרך און ביין פונ'ם פאָלק.

די ציוניסטישע בעוועגונג האָט זיך אָפּגעגעבען אינגאַנצען דער אויפבויונג פונ'ם לאַנד, און האָט פמעט אינגאַנצען פערגעסען אין דער איבערבוי־אונג פונ'ם פאָלק, און אין דעם האָבען פערגעסען אַפילו די ראַדיקאַלע ציוניסטען און די פּוילע־ציון. וועלכע קוקען שוין אַמניכטערסטען אויפ'ן ציוניזם). מען האָט אַזוי אָפט פערגעסען, אַז אַ לאַנד וואַרף מען נאָר פאַר'ן פאָלק, און אַז אַהן אַ פאָלק וועט מען סיי ווי קיין לאַנד נישט קענען בויען.

די ציוניסטישע בעוועגונג און איהרע פיהרער האָבען זיך פערשפּילט, און אָפט פערוויגט מיט ציוניסטישע „פּרפּראות": העברעאישע קולטור, העברעאישע ציוויליזאַציע (נישט וויסענדיג אַליין גענוי וואָס דאָס איז אַזוינס פונקט ווי אונגעלע יודישיסטען און סאָלקיסטען רעדען פון אַ יודישער קולטור און ווייסען אויך נישט וואָס דאָס איז...) און מען האָט פערגעסען אַז מען שרייבט נישט מאָר דער צוקונפט וואָס פאַר אַ קולטור צו שאַפען, אַז נאָר אַ געזונד פאָלק קען איבערהויפט וועלכע עס איז קולטור שאַפען...

מיט'ן טרויעריגען סך הכל, אַז מיר האָבען איצט דאָס זעלבע גלות־פאָלק וואָס פריהער; אין אַ גרעסער און טראַגישער גלות פאָלק — מיט פערשיינע פאַרטייען, מיט פערשידענע פּלאַטאָנישע קולטור אידעאָלאָגיעס.

מיט'ן סך הכל אַז אפילו אינ'ם איצטיגען רוס־לאַנד (וואו דער פּאָליטישער ציוניזם איז פערבאָ־בען) וועט מעהר אַ יונגער ציוניסטישע אַרבייט אויפגעטון ווי צווישען די ציוניסטישע אַ־גאַני־זאַציעס לאַויסער פּאַלעסטינאַ.

די פּראָדוקטיוויזאַציע פון די יודישע מאַסען — דורך ערד־אַרבייט אויך אין פאַבריקען. עס מעג קליגען פאַראַדאָקסאַל, נאָר אפילו אין די לידער פון די יודיש־סאָוויעטישע דיכטער, כאַריק, פער־פער, מאַרקיש און אַנדערע, איז דאָ מעהר אַריגינע־לער ציוניזם ווי אין די קולטורעלע און עסטע־טישע לעכצונגען פון אַ סך פון די מאָדערנע העב־רעאישע פּאָעטען אין פּאַלעסטינאַ גופא. (

פרוג'ס „געזונד זאָלען זיין די הענד מיט מאַ־זאָליעס" און אין דער „סאַבע איז די מול ברכה" צונזער'ס. אָט די עשטע און אָריגינעלע אַרבייטען, צוואַרפענע איבער פערשידענע פּוב־ציוניסטישע לידער קלינגען אַצינד ווידער אין רוס לאַנד. און די ציוניסטען. בעזונדער אין די גלות־לענדער, האָבען די לידער, דאַכט זיך, שוין פע־געסען.

מיט'ן סך הכל, אַז עס קען איצט פעראפּרא־זירט יעדען אחד העמ'ס בעיהמט וואָרט, יען־ער איז דאָס עשטע מאָל געשטאַנען נע־בען דער פּוחל מערבי:

אויף וואָס דאַרפען מיר איצט מעהר טרויעריג־קייט אויף קליינקייט פון אונזער דער־גרייכונ־גען אין פּאַלעסטינאַ צי אויפ'ן גרויסען חורבן פונ'ם גלות־יודענטום ?!

די ציוניסטישע בעוועגונג — ווי אַלע אַנדע־רע פון אונזערע בויענדע פּאַרטייען — דאַרף זיך איצט בעפרייען פון די פּאַרטיי „שבולתן" און אומ־קערער צו איהרע עיקרים, פון זייער אידעאַל. און דער עיקר פון אַלע עיקרים איז „צו פערשפּרייטען דעם אמת'ן ציוניזם איבער אַלע לענדער" ווי ווייט מעגליך, איבערבויען און פסיכיש זאַם יודישע פאָלק און נישט וואַרטען ביז וואַנען מען (ווען קען אַ בעיישענדען טייל פונ'ם פאָלק אַריי־נפירען אין פּאַלעסטינאַ „ביז וואַנען די פּאַלעסטי־נער זון ווען אָנהויבען ליכטיג צו שיינען ווען די ראַסע די אויגען אויפעטען" ביז וואַנען מיר ווע־לען אויסקעמפען דעם מאַקסימום וואָס מיר קע־נען אין פּאַלעסטינאַ וועלען מיר שוין קיין פאָלק נישט האָבען. און וואו וועלען מיר נעהמען די יודישע פאָלקס כוחות אויפצוהאַלטען די ביז איצטיגע דער־גרייכונגען אין פּאַלעסטינאַ, נישט רעדענדיג (שוין פון נייע מאַקסימאַלע דער־גרייכונגען ?

עס דאַרף איצט — שוין ! — בעשאַנען ווע־רען אַ מעכטיגע חלוצים בעוועגונג צווישען יודען.

נישט נאָר חלוצים, וואָס זאָלען זיצען אין די גלות לענדער און וואַרטען ביז וואַנען מען יודען זיי ע־לויבען פאָהרען קיין פּאַלעסטינאַ.

נאָר מיר מוזען שוין האָבען אַ מעכטיגע חלוצים־בעוועגונג דאָ אויפ'ן אָרט, אין יעדען לאַנד וואו יודען געפינען זיך.

נאָך מעהר אפשר ווי דיחלוצים וואָס צו אַקע־רען איצט דאָס יודישע לאַנד, דאַרף מיר איצט האָבען די חלוצים וואָס זאָלען צוזאַקע־רען און פע־זייען די וויסטע פונ'ם יודישען לעבען. מיר דאַלפען איצט נעהמען זיך דאָס פאָלק בויען צוגלייך מיט'ן לאַנד. און נאָך אינטענסיווער און העראָאישער ווי דאָס לאַנד !

מיר דאַרפען שוין, אומעטום וואו מיר זעען אָרגאַניזירען חלוצים גרופען און פון אונזער בעס־טען — לויט די אָרטיגע פּלאַטישע און עקאָנאָמישע זיטעט יוגענד בישט אַוועקוואַרפען זייער דיפּלאָ־מען ווי די אַמאָליגע און הייטיגע בילוריעס אין א"י — און אַוועקגעהן אַקע־רען פון אַרבייטען אין פאָלק.

פונקט ווי מיר האָבען חלוצים קבוצות אין פּאַלעסטינאַ — אויך שענסטע פע־מענען אין פּאַלעסטינאַ — דאַרפען מיר אַ עלכע קבו־צות אין די גלות־לענדער. אין ענגלאַנד, פראַנקרייך, פּוילען, ליטע, אומעטום, אומעטום. וואו זיי קע־נען — לויט די אָרטיגע פּאָליטישע און עקאָנאָמישע בעדינגונגען — און אין די ראַמען פון אונזער בירגער רעכט, פון וועלכע מיר טאָרען נישט אָפּ־טרעטען, וועלען זיי זיך בעזעצען אויפ'ן לאַנד. פונקט ווי די אַמאָליגע אידעאַליסטען אין רוסלאַנד, און אין אַנדערע לענדער דאַרפען זיי אַוועקגעהן אין פאָלק אַריין, ווערען יגיע בפרים ניקעס און מיט זייער ריין, עהרליך און געזונד לעבען העל־פען איבערבויען דאָס יודישע פאָלק, שאַפען דאָס יודישע פאָלק.

איך מיין דאָ נישט קיין „קרענקישע" און עקסצענטרישע חברות אויף נישט קיין נייע אַטאָפּישע חברות צו שאַפען, נאָר די יודישע יוגענד זאָל זיך פּראָדוקטיוו — אינדיווידועל און באַציאָנאַל עקאָנאָ־מיש אָרגאַניזירען.

די יודישע יוגענד וועלכע ליידט שוין איצט אַזוי שרעקליך פון דער קראַנקער אַלגעמיינער און יודישער ערציהונג, וואָס זיי האָבען געקראָגען, בענקט שוין נאָך אָט דעם בייעם, געוונטען און פשוט'ן לעבען.

איהר קענט עס זעהען אין די אויגען פון די יונגע יודען אין אייראָפּאַ און אַמעריקאַ, איהר קענט עס אַרויסהערען פון זייערע רייד. עס זעהען זיי שוין נמאס און מיאוס די אינטעליגענטע פּראָ־פעסיעס וואָס מען האָט זיי געגעבען, און אין וועלכע מען נויטיגט זיך שוין נישט.

פאַרוואָס זשע זאָלען מיר זיי נישט אָרגאַני־זירען, פאַרוואָס זשע זאָלען זיי זיך אַליין נישט אָר־גאַניזירען. זיי וועלען לעבען געזונד און אַרבייטען, זיי ווילען לאַכען און זינגען שווער אַרבייטענדיג און נישט נאָך מעהר צוקריפּלען זייערע בשמות אין דער ביטער קאָנקורענץ פון וועלכער אונזער גאַנצע איצטיגע געזעלשאַפט וועט צוריסען.

חלוצים, חלוצים ! וואו זעט איהר ? נאָך מעהר ווי דאָס לאַנד וואַרט אויף אייך אייער קראַנק פאָלק !

שוין מיט אייער קבוצות, שוין מיט אייער עקזיסטענץ אַליין, וועט איהר היילען און שטאַר־קען אינערליך דאָס יודישע פאָלק, וועט איהר אויפ־בויען דאָס יודישע פאָלק.

אייער גליק — דאָס גליק פון אַרבייט ! — וועט זיין אונזער אַלעמענס גליק.

אַזעלכע קבוצות אין גלות, וועלען ווערען די געזונטע בלוט־צעלען וואָס וועלען העלפען שטאַר־קען און געזונד מאַכען דעם גאַנצען יודישען גאַ־ציאָנאַלען גוף. זיי וועלען ווערען — אָהן איבערד־געד פּראָפּאַגאַנדע אפילו די סאַניטאַרע אָטריאַדען, וועלכע וועלען העלפען ריינינען „דאָס יודישע הויז". ווען אַ צייט פון סאָציאַלע מגיפות און עפידעמיעס.

און זיי דאַרפען קיין פּאָליטישע פּראָגראַמען אפילו נישט: זייער „פּאָלטיק" און אינדיווידועלע און באַציאָנאַלע היגיענע ! זייער אידעאַל די אייגענע פּראָדוקטיוויזאַציע פונ'ם יודישען פאָלק בכלל.

מיר דאַרפען אַצינד ווי דאָס לעבען אומעטום האָבען חלוצים — און די הונדערטער און טויזענ־דער — וואָס זאָלען אַוועק אינ'ם יודישען פאָלק אַריין און עס צוזאַקערען און איבערבויען; מיר דאַרפען איבערגאָל וואו יודען זענען נאָר דאָ, שאַפען אַזעלכע קבוצות, וועלען ווערען די „צעלען דו־ך וועלכע אַ גיי אויפ'ן גע'זונד לעבען וועט אַריינפלי־סען אינ'ם יודישע פאָלקס־אָרגאַניזם.

זיי וועלען מיט זייער זיין, מיט זייער אַרבייט, וועלען אונזערע בעסטע אינערליכע זעלבסטשרץ אין זעלבסט ריניגונג אַפּאַראַטען. מיט זייער עקזיסטענץ וועלען זיי פערשעהמען אָט די איצטיגע יודישע טראַגישע יוגענד וועלכע מאַכט נאָך ווי עס איז אַ „פריהליך לעבען" אויף די ברעגעס פון די היינ־טיגע פרייע פּראָפּעסיעס און הלבע קונסטען, און וועלכע לעבען שוין אינ'ם שאָטען פון דערראַדאַציע און פון בעליידיגונגען... אָהן די געקינצעלטע קול־טור אין שפּראַך־פראַגען, וועלען זיי ווי פשוט'ע גע־זונטע און עהרליכע מענשען געהן און לעבען ציר־שען די יודישע מאַסען, צווישען דעם יודישען ביר גערטום און בהדרגה איבע־בייטען אַלע אונזערע היינטיגע לופט אידעען וועגען ערציהונג אַלע אונ־זערע הייליגע מיאוס און קראַנקע „שענקיסטען"...

אָט די חלוצים־קבוצות און אין די גלות־לענ־דער — וועט זיין די אמת'ע ציוניסטישע אַרבייט צווי־שען פאָלק, זיי וועלען ווי זייערע חברים אין פּאַ־לעסטינאַ און אין די יודישע קאָלאָניעס אין רוסלאַנד, העלפען איבערבויען און אויפבויען אַ געזונד יו־דיש פאָלק.

און אין זייער נאָמען און אינ'ם נאָמען פון דער יודישער אַרבייט אין פּאַלעסטינאַ, וועט „דער פערראייניגטער פראָנט פון אַלע יודישע אַרבייטער אָרגאַניזאַציעס" (וואָס קען און מוז שוין גע־שאַפען ווערען !) קעמפען שטאָלץ רעדען און מאָה־נען סאַי פון אונזערע שונאים און סאַי פון אונזערע פריינד. מיט אַזאַ פערראייניגטען פראָנט, און מיט אַזעלכע עהרליכע פאָלקס כוחות וועלען מיר ווי עס איז קענען באַגעגענען דעם מאָרגען, די צוקונפט און די אַלע סאָציאַלע און באַציאָנאַלע עקספּע־רימענטען וואָס די מענשהייט וועט נאָך מאַכען אין דער גרויסער און טראַגישער היסטאָרישער תקופה און וועלכער מיר לעבען אַצינד און מוזען איבער־לעבען און איבע־קומען, אָהן די שרעקליכע, פער־טאַלע פע־לויסטען, מיט וועלכע מיר ווערען אַצינד אינ'ם יודישען פאָלק אָרגאַניזם.

———§§§|§§———

לעאָפּאָלד פעלדמאַן

(פון א סעריע: פערברענטע ביכער פון יודיש־דייטשע שרייבער)

פון אריה שטרייט

פון פעלדמאַנען — פון אָט דעם שרייבער ווי לען מיר היינט דערצעהלען — האָט דאָס יודישע פאָלק באמת קיין גרויס נחת נישט געהאַט. אָן זיין יודישקייט האָבען נאָר דערמאָהנט זיינע „איזראַע־ליטישע עלטערען" און זיין יודישער ווין. ער האָט פון יודען לגמרי נישט געשריבען און זיך אַליין אַ־פילו נישט געהאַלטען פאַר קיין איבריג גוטען יוד, הגם ער האָט זיך נישט געשמדט, אָבער דעם טרויעריגען גורל פון די דייטש־יודישע שרייבער נאָך פאַר היטלערס ממשלה האָט ער יאָ געטיילט.

לעאָפּאָלד פעלדמאַן איז געבוירען געוואָרען אין יאָהר 1802 אין מינכען. אַלס גאָר יונגער בחור באָך, אין דער פאָלקסשול, האָט ער שוין בעוויזען זיינע מישטילערינס, און וויפיל מאָל מען פלעגט איהם פרעגען: „מיין קינד, וואָס ווילסטו ווערען" — האָט ער תמיד געענטפערט: „אַן'ארעמער פּאָעט". פעלדמאַן האָט תחילת געוואָלט ווערען אַ בעל־מלאכה, ער קומט צו אַ קירשנער אָבער דאָס פיזיש שוואַכע יונגעל האַלט זיך נישט לאַנג און אַנטלויפט צו אַ שוסטער, דאָ האָט איהם פאַרגעשוועבט דער גורל פון דעם בעקאַנטען דייטשען דיכטער פונ'ם 16־טען יאָהרהונדערט, האַנס סאַקס, וועלכער איז אויך אַלס שוסטער נישט געבליבען אומבעקאַנט, אָבער אויך אין דעם שוסטער־וואַרשטאַט איז פעלד מאַן קוים אַ יאָהר געווען.

אַמאָל מאַכט זיך אַזאַ מעשה: עפּעס אַ שיינע מאָכטער פון אַ רייכען בירגער ברענגט אַ פּאָר שיך צו פערריכטען, דאָס מיידעל איז דעם יונגען שוס־טער לערניונגעל אַזוי שטאַרק געפעלען געוואָרען אַז ער האָט לכבוד איהר אָנגעשריבען אַ לויב־גע־דיכט און דעם צעטעל מיט'ן שיר צוגעקלעבט צו אַ פּאָדעשווע, דאָס באַאיוועט מיידעל האָט זיך תיכף געפיהלט בעלייריגט: „סטייטש ! אַ שוסטעריונג האָט זי געוואָגט צו בעזינגען! און זי קומט צו לויפען צו פעלדמאַנס מייסטער צו פערקלאָגען זיך. דער שוסטער האָט זיך אויף פעלדמאַנען אויסגעבייזערט און איהם פערטריבען.

זינט דעמאָלט זיצט פעלדמאַן אַ צייט אין דער היים און שרייבט אָן אַ דראַמע „די פאַלשע שבועה". פעלדמאַן גייט צום טעאַטער־דירעקטאָר און בעט איהם זיין דראַמע אויפצופיהרען. דער טעאַטער־דירעקטאָר בעטראַכטענדיג דאָס פערצעהן־יעהריגע בחורל. זאָגט איהם: „דו קענסט דאָך נאָך קיין דראַ־מען נישט שרייבען, געה אַהיים, סעזעט צו מיר קיי־נער נישט קומען אין טעאַטער".

„יאָ, מען וועט קומען — ענטפערט איהם דער קליינער פעלדמאַן — אַלע מיינע שול־חברים וועלען קומען". און טאַקע אין אַ וואָך שפּעטער האָט מען זיין דראַמע אויפגעפיהרט. די דראַמע האָט האַמת פערראַטען טאַלאַנט, אָבער זי איז געווען אַ געמיש פון אַלטערטימליכע שדים־מעשיות און פון לאָ־קאַלע וויצען.

אָבער נישט לאַנג האָט זיך פעלדמאַן גע־פרייט מיט זיין דיכטער־רוהם און זיין שטאָלץ, ווייל ער האָט געמוזט אַוועקפאָהרען קיין פראַנקפורט אין אַ געיועלב אַריין. פון פראַנקפורט איז ער מיט זיין געשעפטס־שעף אַרומגעפאָהרען פון שטאָט צו שטאָט פון ריידן צו יריד אומעטום האָט ער געפונען עפּעס אַזוינס וואָס ער האָט געמוזט אין סאַטירישע בילדער פעראייביגען. דעריבער האָט ער שטענדיג געהאַט צו טון מיט זיין שעף און מיט דער שטאָט־מאַכט.

אין יאָהר 1820 קומט ער צוריק קיין מינכען און טרעט אַריין אין אַ גאַלאַנטע־יע־געשעפט, ערשט איצט הויבט זיך אָן זיין סיסטעמאַטישע זשורנאַליסטישע אַרבייט. ע' הויבט אָן צו שרייבען אין פערשידענע לאָקאַלע און אויסלענדישע צייטונ־גען און די לעזע'ס ווערען באַלד אויפמערקזאַם אויף די אינטיצאַלען ל. פ. און לייגען מיט גרויס חשק און התמדה זיינע אַ־שקלען און פעליעטאָנען. אַ גרויסע סענסאַציע האָבען אַרויסגערופען זיינע „שפּאַציר־גענג אין און אַרום מינכען". די סעריע אַרטיקלען וואָס אָטעמען מיט אַ סך וויץ און הומאָר האָט פעלדמאַן פע־עפענטליכט אין דער „בירעג־בערגער פרייפּרעסע" (1823).

סוף יאָהר 1829 קומט קיין מינכען דער בע־ריהמטער דייטש־יודישער הומאָריסט סאַפּיר, דער 27־יעהריגער פעלדמאַן וויזיט איהם עטליכע פון זיינע ליטע־אַרישע אַרבייטען און סאַפּיר דערקענט תיכף פעלדמאַנ' שרייבע־טאַלאַנט, פעלדמאַן וועט איינע־ר פון די אַקטיווסטע מיטאַרבייטער אין סאַפּירס עטליכע צעהנדליגער זשורנאַלען, די צוויי הומאָריס־טען בעפריינדען זיך גיך און סאַפּיר פיהרט פעלד־מאַנען אַריין אין די מינכענער ליטע־אַרישע קריי־זען, ער בעקענט זיך מיט די בעקאַנטע דייטשע שרייבער: עטינגער, שפּינדלער און שפּעטע־ אויך מיט גוצקאָוו'ן.

די ליבע צו אַ מיידעל מאַכט פעלדמאַנען צו אַ לירישען דיכטער, פעלדמאַן שרייבט אויף לירישע שירים, וועלכע דרוקען זיך אין סאַפּירס זשורנאַ־לען. אין יאָהר 1835 גיט פעלדמאַן אַרויס צום ערשטען מאָל אַ געקליבענע זאַמלונג פון זיינע ש־רים: „גהינום־לידער", זיינע שירים מאַכען אַ יוטען רושם און אין די דעמאָלט פיהרענדע ליטעראַרישע בלעטער שרייבט מען אַ סך פון זיי. אין אַ סאַטיריש־הומאָריסטישען טאָן קלאָגט זיך אין זיי פעלדמאַן אויף זיין אומגליקליכער ליבע. באַלד שרייבט אויף פעלדמאַן דין ע־שטע קאָמעדיע: „דער זוהן אויף ריזען", דאָס שטיק ווערט אין יאָהר 1835 אין מינכען אין הויפט־טעאַטער מיט גרויס ערפאָלג אויפ־געפיהרט, די וואַרעמע אויפנאַהמע פון דעם שטיק פונ'ם פּובליקום איז געווען פאַר פעלדמאַנ'ס ווי־טערדיגער דראַמאַטישער קאַריערע עגטשיידענד.

לכתחילה זענען זיך פעלדמאַנס חברים צופרי־דען און אויך ער האָט נישט געקענט איינזיצען אין מינכען ע' פאַהרט קיין איטאַליען און פון דאַנען קיין גריכענלאַנד. אין גריכענלאַנד בלייבט ער אַ היפּשע פּאָר יאָהר. אין אַטען גרינדעט ער בשותפ־פות מיט דעם דייטשען דיכטער עמנואל גייבעל אַ לי־טעראַרישען קלוב. פון גריכענלאַנד שרייבט פעלד־מאַן אינטע־עסאַנטע קאָרעספּאָנדענציעס פאַר די גרעסטע אייראָפּעאישע צייטונגען, אַ גרויסען רושם האָבען געמאַכט זיינע „רייזעבילדער", וועלכע האָ־בען זיך עטליכע יאָהר לאַנג געדרוקט אין דעם חשובסטען חודש־זשורנאַל פון דייטשלאַנד, אין ליי־ועל'ס „אייראָפּאַ". פעלדמאַן איז נאָך געווען אין קאָנסטאַנטינאָפּאָל און פאָהרט פון דאַנען אַהיים, צוריק קיין מינכען און דערהיים האָט מען דערוויל אָהן פעלדמאַנען ממעט ווי אינגאַנצען שוין פער־געסן. קיין שום ביהנע האָט נישט געוואָלט זיין „זוהן אויף ריזען" אויפפיהרען, ערשט אַ סך יאָהרען שפּעטער האָט דאָס ווינע' בורג־שאַטעטער אַ דאַנק דער השתדלות פון סאַפּיר'ן זיין קאָמעדיע אויפ־געפיהרט און אַזוי אַרום האָט פעלדמאַן שוין בע־

(ווייטער זעה 19־טע זייט)

כאן א מאטעריאליסט גלויבען

אין פרייען ווילען?

פון ד״ר ח. זשיטלאָווסקי

אין דערזעלבער צייט, ווען די מאַטעריאַליס־טישע פילאָזאָפיע אין געוואָרען שיער נישט די „שטאַטס־רעליגיע״ פון סאָוויעט־רוסלאַנד, האָבען זיך אין דער מאָדערנער וויסענשאַפט פאַנאַנדערגע בליהט געדאַנקען וואָס גראָבען אונטער אַלע וויכ־טיגסטע יסודות פון דעם מאַטעריאַליזם.

ווי רעכענען זיך מיט אָט דעם געוואַלטיגען געדאַנקען־שטראָם פון אונזער צייט די מאַרקסיס־טישע מאַטעריאַליסטען פון ראַטע־לאַנד און „חוץ־לארץ״? קודם מיהט מען זיך, אויסצופשטעלען די נייע רעזולטאַטען פון דער וויסענשאַפט אַזוי, אַז עס זאָל בלייבען פון דעם אַלטען מאַטעריאַליזם וויי־גיסטענס אַזוי פיל גרונט, אויף איהם זאָלען זיך קאָנען האַלטען די צוויי אייגגעגלויבטסטע „אנר־מאַמינס״, פון דעם מאַטע־יאַליסטישען דענקען, אין וועלכע דער אַיצטיגער מאַרקסיזם ווייזט אויס, איז מעהר פאַר אַלץ פעראינטערעסירט: דער גלויבען, אַז עס איז נישטאָ קיין פרייער ווילען ביי אַ מענ־שען און דער גלויבען אַז עס איז נישטאָ קיין געס־ליך־ווירקענדיגע קראַפט אין דער־וועלט.

אָט די אַלע נייע פרעגען, איינצושפאַנען די מאָדערנע וויסענשאַפט אין דעם אַלטען וואָגען פון דעם מאַרקסיסטיש־מאַטעריאַליסטישען וועלט־באַ עם האָבען אָסור אַ וועלכען עס איז ערנסטען סעאָרעטי שען בעדייט. דאָ וויל איך נאָר קלאָר מאַכען איין פונקט: אויב די גאַנצע מיה פון זיינע וועגען אַ בפירוש אַרויסגעוואָרפענע מי. ער איז דאָס גאָרנישט ווערט, דער מאַטעריאַליזם אין נישט ביכולת צו פערשטע־לען אונז דעם וועג צו שעדליכע אַבערגלויבענס. אויך צוריק איז דער קאָנסעקווענטער איהעאַליזם אַ בעסערע שמירה אַנטקעגען זיי, איידער דער מאַ־טעריאַליזם.

מיר וועלען הערווייל לאָזען אַן אַ דייט די גאַט פראַגע אין איהר שייכות צו דעם מאַטע־יאַליזם.

לאָמיר נעהמען די שיטה פון דעם פרייען ווילען. אויב איהר וועט זיך אַריינטראַכטען אין איהר וועט איהר געפינען, אַז אין תוך האָט זי גאָר נישט צו טון מיט דער פראַגע, צי די וועלט בעשטייט אין איהר לעצטען יסוד פון „מאַטע־יע״, אָדער פון עפעס אַנדערער זאַך. אין דער געשיכטע פון דעם מאַטעריאַליסטישען געדאַנק האָבען מיר שוין גע־האַט אַ פאַל, וואו דער מאַטעריאַליזם איז געווען פערבונדען מיט דער לעהרע פון אַ פרייען ווילען, לאָזט מיך דאָ דערמאָנען דעם ווהר אינטע־עסאַנטען עפיזאָד.

דער פאָטער פונ׳ם מאַטעריאַליזם דעמאָ־קריט, האָט געלערנט, אַז די גאַנצע וועלט בע־שטייט פון איינצעלנע קליין־קליינע מאַטעריעלע „אַטאָמען״ וואָס פאַלען כסדר פון אויבען אַרונ־טער אין אַנ׳אַבסאָלוט ליידיגען חלל. אָבער אַזוי ווי די „אַטאָמען״ זענען פערשידען לויט זייער גוואָג און זייער פאָרם, זענען די שווערערע אַטאָ־מען געפאַלען שנעלער, אידער די גרינגערע, איז דערפון אַרויסגעקומען אַ צונויפשטויס, אַ צונויפמי שונג, אַ פערקייטלונג פון פערשידענע אַטאָמען (ווייל פיל פון זיי האָבען אויך געהאַט העקעלער). דערפון איז געוואָרען אַ ווירבעל, וואָס האָט די אַ־טאָמען צונויפגעטריבען אין גרעסערע מאַסען. און דערפון איז געוואָרען די גאַנצע וועלט.

איז אַ סך שפּעטער געקומען אַריסטאָטעל און האָט בעוויזען אַז אין אַנ׳אַבסאָלוט ליידיגען חלל מוזען אַלע קערפּערס פאַלען מיט דער אַבסאָלוט גלייכער שנעלקייט, און אַ גלייכער לייג. הייסט עס די אַטאָמען וואָלטען זיך בשום אופן נישט געקאָנט צונויפשטויסען, און אַ וועלט וואָלט דערפון נישט אַרויסגעקומען: דערצו איז אויסגעוואַקסען די שאלה: פון וואַנען נעהמען זיך די פערשידענע פאָרמען ביי די אַטאָמען? פון וואַנען די „העקעלעך?״ כדי „אויסצופרעסען״ אָט די שאלות, האָט דער צווייטער גרעסטער מאַטעריאַליסט פון דער אַלטער וועלט אריינגעבראַכט אַ קאָנעקטור אין דעמאָקריטס טע אָרייע. די אַטאָמען האָבען טאַקע נישט קיין העקע־לעך. זיי זענען אַלע פון דערזעלביגער פאָרם. און זיי אַלע פאַלען מיט דערזעלביגער שנעלקייט אין אַ גלייכע־ לייג. און פונדעסטוועגען קומט דערפון אַרויס אַ צונויפשטויס און אַ ווירבעל. וואָס טרייבט צונויף די אַטאָמען אין איינעם. דאָס איז דערפאַר וואָס יעדע מאַטעריעלע אַטאָם האָט זיך זיין פריייען ווילען. ד.ה. זיין אינווייניגסטע מעגליכקייט אָנצוהויבען פון זיך גופא אַ גאַנץ נייע בעוועגונג, וואָס איז נאָך נישט געווען אין דער וועלט, איינציג אַטאָמען האָט זיך טאַקע פערוואָלט אַראָפּצוגעהן פון דער גלייכער לייג און פאַלען אין דער קרום. דערפון — דער צונויפשטויס און דער ווירבעל און — די איצטיגע וועלט.

„איינע אונפע־שעמטע בעהאופטונג!״ — האָט דאַרויף אויסגערופען דער גרויסער עמנואל קאַנט, „מאַטעריע״ פון דעם מאַרך, און אויב שוין אָנגעהו־מען פסיכישע אייגענשאַפטען אין יעדען פיצעלע מאַטעריע, פאַרוואָס טאַקע נישט מסכים זיין, אַז צוזי שען שיי, געפינט זיך אויך יענע פסיכישע אייגענ־שאַפט וואָס מיר שפּירען טאָג־טעגליך אין אונזער אייגענעם לייב: דער ווילען צו זיין, צו עקזיסטירען צו קעמפען פאַר אונזער עקזיסטענץ און אַמאָל אויך פון דער העלער הויט, אַראָפּצוגעהען פון דער גליי כער ליניע, ווי דאָס האָט געטון עפיקור׳ס אַטאָם. דו זעהסט, חשובער עמנואל: עפיקור׳ס געדאַנק וועגען אַ פרייען ווילען אין יעדען אַטאָם איז שוין גאָר נישט קיין „אונפערשעהמטע בעהאַופטונג״, אַ סך גרויסע און חשובע מאָדערנע דענקער נעהמען איהם טאַקע אָן, יעניעם געדאַנק, אַזוי צום ביישפּיל, דער פראַנמאַטיסט שעלער, (דער ענגלישער שעלער).

אָבער דאָ ווערט אונזער געשפּרעך מיט קאַנט׳ן איבער־געריסען פון אַ מאָדערנעם מאַרקסיסטישען מאַטעריאַליסט. ער פּראָטעסטירט אַנטקעגען אַזאַ מאַטע־יאַליזם, ווייל אויב אַ „יעדער אַטאָם קאָן האָבען אַ פרייען ווילען, ווערט דאָך דעמאָלט דורכגע־ריסען דער געדאַנק פון דער אייביגער קאַוזאַליטעט אין דעם גאַנצען וועלטליבען געשעהן! דעמאָלט קאָ נען מיר דאָך שוין נישט זאָגען, אַז אַלץ אין דער וועלט, אויך דער ווילען, מוז האָבען אַ פריהערדיגע אויזאַך; אַז פון גאָרנישט קאָן גאָר נישט אַרויס־קומען...

אמת! — זענען מיר מודה: דער געדאַנק פון קאַוזאַליטעט וועט דורכגעריסען. אין דער קאַ־וזאַלער קייט פון דערשיינונגען פלעכטען זיך אַריין בעיועגונגען, וואָס שטאַמען פון אַ פריייען ווילען. אָבער קאַוזאַליטעט איז דאָך נישט „מאַטעריע״. דאָס איז דאָך אַ געדאַנק. וואָס אַרט אויך, מאַטעריאַ־ליסטען, וואָס אַ געדאַנק ווערט דורכגעריסען? אייער ליבע מאַטעריע בלייבט דאָך גאַנץ. וואָס איז אַ געדאַנק פון אַ ריין מאַטעריאַליסטישען שטאַנד פונקט? בעיועגונגען פון מאַטע־יעלע טיילכעלעך אין דעם מאַרך. איין מין בעיועגונגען ברענגט אַרויס דעם געדאַנק, אַז אַלץ אין דער וועלט מוז האָבען אַנ׳אויזאַך און קיין זאַך אין דער וועלט קאָן נישט זיין פריי. אַנדערע בעיועגונגען פון אפשר אַנדערע טיילכעלעך ברענגען אַרויס דעם געדאַנק, וואָס זאָגט,— אינאיינעם מיט פראָפעסאָר ספּאַלדינג פון דער פרינסטאָן־אוניווערזיטעט. — אַז אין דער וועלט קומען פאָר אי פאַסירונגען על־פי גוטווענדיגקייט, אי פאַסירונגען על־פי פרייהייט, אי פאַסירונגען על־פי אַבסאָלוטען צופאַל. ביידע אַרטען בעיועגונגען וואָס ברענגען אַרויס אַזעלכע פערשידענע גע־דאַנקען דאַרפען דאָך זיין לפי דעם מאַטעריאַליזם ריין מאַטעריעלע פּראָצעסען. היינט — מיט וואָס איז איין מאַטעריעלער פּראָצעס מעהר מיוחס פאַר (ווייטער זעה 19. דייט).

דער גרעסטער דענקער פון דעם אַכצעהטן יאָהר־הונדערט, דער פאָטער פון דעם עוואָלוציאָנערען געדאַנק אין דער אויפקום־געשיכטע פון דער וועלט.

— אָבער ליבער עמנואל, — פרעגט מיר ביי איהם: — פאַרוואָס „אונפערשעהמט״? ווייל דו פאָדערסט אַז דער אויפקום פון דער וועלט און די נאַטור־געזעצען וואָס בעהערשען איהר לויף, זאָלען דערקלערט ווערען לפי ריין מעכאַנישע געזעצען, אָהן אַ ברעקעל צוגאָב פון אַ וואָסער עס איז נישט־מאַטעריעלער קראַפט? אָבער מאַלע וואָס דו פאָ־דערסט? אָט, הער זיך איין, וואָס עס לעזט אונז דיינער אַנ׳אור־אייניקעל ערנסט העקעל, אָט דער וואָס האָט אינאיינעם מיט דאַרווינען אָנגעווענדעט דיין טעאָריע פון עוואָלוציע אויף דער לעבעדיגער נאַטור זאָגט אונז דען נישט העקעל, אַז יעדער אַטאָם האָט אין זיך אַ „פסיכאָם״ ד.ה. אַ האָרעלע פון דעם, וואָס מען רופט „גייסטיגקייט״״?

און העקעל, מיין ליבער עמנואל, איז דאָך נישט אַבי ווער. פליעכאַנאָוו האָט מסכים געווען מיט זיין געדאַנק! לענין אַליין האָט אַריינגענומען העקעל׳ן אין דער צאָהל פון די מאַטע־יאַליסטישע דענקער, הייסט דאָך דאָס, אַז אַריינשפּריצען אַ קאָפּעטשקע „רוחניות״ אין דער מאַטעריע מאַכט נישט טריף דעם מאַטעריאַליזם.

ואם תאמר: מאַלע וואָס — פליעכאַנאָוו און לענין? זאָל דיין, זיי זענען געווען געוואַלדיג גרויס דענקער, אָבער פאָרט נישט מאַרקס, פאָרט נישט ענגעלס! — וועל איך דאָ דערמאָנען אַ בפירושע גמרא ביי ענגעלס׳ן. ענגעלס זאָגט אונז, אַז די טע־אָריע פון עוואָלוציע פערלאַנגט מיר זאָלען אָנ־נעהמען אַז נישט נאָר בייט זיך און ענטוויקעלט זיך די מאַטע־יעלע וועלט, נאָר אַז אויך דער מאַטע־ריעלער יסוד פון דער וועלט, די מאַטע־יע גופא, בכבודה ובעצמה, בייט זיך און ענטוויקעלט זיך, ד.ה. זי פערלירט געוויסע אייגענשאַפטען איהרע און בעקומט אַנדערע אייגענשאַפטען. (וואו ענגעלס זאָגט דאָס, פול איך מיך איצט צו זוכען, אָבער אויב סטאָ לין וועט דאָס כון מיר פאָדערען, בגזירת דיקטאַ־טאָר, וועל איך איהם ווייזען אי דעם חיבור, אי דעם דף). די אַנדערע אייגענשאַפטען, וואָס די מאַטע־יע בעקומט אין „איהר ענטוויקלונג, קאָנען דאָך זיין אויך פסיכישע ווי די, וואָס מיר האָבען אין דער „מאַטעריע״ פון דעם מאַרך, און אויב שוין אָנגעהו־מען פסיכישע אייגענשאַפטען אין יעדען פיצעלע מאַטעריע, פאַרוואָס נישט מסכים זיין, אַז צוזי שען שיי, געפינט זיך אויך יענע פסיכישע אייגענ־שאַפט וואָס מיר שפּירען טאָג־טעגליך אין אונזער אייגענעם לייב: דער ווילען צו זיין, צו עקזיסטירען צו קעמפען פאַר אונזער עקזיסטענץ און אַמאָל אויך פון דער העלער הויט, אַראָפּצוגעהען פון דער גליי כער ליניע, ווי דאָס האָט געטון עפיקור׳ס אַטאָם. דו זעהסט, חשובער עמנואל: עפיקור׳ס געדאַנק וועגען אַ פרייען ווילען אין יעדען אַטאָם איז שוין גאָר נישט קיין „אונפערשעהמטע בעהאַופטונג״, אַ סך גרויסע און חשובע מאָדערנע דענקער נעהמען איהם טאַקע אָן, יעניעם געדאַנק, אַזוי צום ביישפּיל, דער פראָנמאַטיסט שעלער, (דער ענגלישער שעלער).

אָבער דאָ ווערט אונזער געשפּרעך מיט קאַנט׳ן איבער־געריסען פון אַ מאָדערנעם מאַרקסיסטישען מאַטעריאַליסט. ער פּראָטעסטירט אַנטקעגען אַזאַ מאַטע־יאַליזם, ווייל אויב „יעדער אַטאָם קאָן האָבען אַ פריייען ווילען, ווערט דאָך דעמאָלט דורכגע־ריסען דער געדאַנק פון דער אייביגער קאַוזאַליטעט אין דעם גאַנצען וועלטליבען געשעהן! דעמאָלט קאָ נען מיר דאָך שוין נישט זאָגען, אַז אַלץ אין דער וועלט, אויך דער ווילען, מוז האָבען אַ פריהערדיגע אויזאַך; אַז פון גאָרנישט קאָן גאָר נישט אַרויס־קומען...

אמת! — זענען מיר מודה: דער געדאַנק פון קאַוזאַליטעט וועט דורכגעריסען. אין דער קאַ־וזאַלער קייט פון דערשיינונגען פלעכטען זיך אַריין בעיועגונגען, וואָס שטאַמען פון אַ פריייען ווילען. אָבער קאַוזאַליטעט איז דאָך נישט „מאַטעריע״. דאָס איז דאָך אַ געדאַנק. וואָס אַרט אויך, מאַטעריאַ־ליסטען, וואָס אַ געדאַנק ווערט דורכגעריסען? אייער ליבע מאַטעריע בלייבט דאָך גאַנץ. וואָס איז אַ געדאַנק פון אַ ריין מאַטעריאַליסטישען שטאַנד פונקט? בעיועגונגען פון מאַטע־יעלע טיילכעלעך אין דעם מאַרך. איין מין בעיועגונגען ברענגט אַרויס דעם געדאַנק, אַז אַלץ אין דער וועלט מוז האָבען אַנ׳אויזאַך און קיין זאַך אין דער וועלט קאָן נישט זיין פריי. אַנדערע בעיועגונגען פון אפשר אַנדערע טיילכעלעך ברענגען אַרויס דעם געדאַנק, וואָס זאָגט,— אינאיינעם מיט פראָפעסאָר ספּאַלדינג פון דער פרינסטאָן־אוניווערזיטעט. — אַז אין דער וועלט קומען פאָר אי פאַסירונגען על פי גוטווענדיגקייט, אי פאַסירונגען על־פי פרייהייט, אי פאַסירונגען על־פי אַבסאָלוטען צופאַל. ביידע אַרטען בעיועגונגען וואָס ברענגען אַרויס אַזעלכע פערשידענע גע־דאַנקען דאַרפען דאָך זיין לפי דעם מאַטעריאַליזם ריין מאַטעריעלע פּראָצעסען. היינט — מיט וואָס איז איין מאַטעריעלער פּראָצעס מעהר מיוחס פאַר

דער יוד, דער דייטש און... פאַמעראַנצען!..

נישט קיין פרעהליך מעשה׳לע פאַר יונג און אַלט

פון י. אָבערזשאַנעק

יונג און אַלט, „מענע״ און פרויען, אָרים און ריך, אינטעליגענץ און „עמך״ אין סאַלאָן און בתים וואַרשטאַט, אין דער צוקע־ניע און להבדיל אין בית־המדרש — אומעטום רעדט מען איצט פון דער פאַמעראַנצען־טראַנזאַקציע״, וואָס אונזערע „מנהיגים״ האָבען אָפּגעשלאָסען מיט דעם צורר ישראל, היטלער ימח־שמו!

וואו איהר געהט און וואו איהר שטעהט, הערט איהר באַר איין זאַך — פאַמעראַנצען! וואָס מיר קריזיס, ווער מיר „גרינע בענדלעך״, ווען מיר העין־פלאַקאַטען — פאַמעראַנצען זענען איצט פון אויבען!

זיצען צוויי יודען און שמועסען, און וועגען וואָס שמועסען היינט יודען? — פון פאַמעראַנצען, און גיסען אויס זייער ביטער האַרץ אויף די „פאַ־מעראַנץ־דיפלאָמאַטען״, וואָס האָבען פערשאַכערט דעם יודישען כבוד פאַר אַ פאַמעראַנצען־קעסטעל, און איינער פון זיי דערצעהלט אַ מעשה. אַ מעשה ווע גען אַ יוד, אַ דייטש און פאַמע־אַנצען;

אַנימעלטען, דערצעהלט דער יוד, איז אַ שיף געגאַנגען אָנגעלאָדען מיט פערשידענע סחורות. אויף דער שיף האָבען זיך אויך געפונען פיל סוחרים, ענגלענדער, פראַנצויזען, דייטשען און אַ יוד, וואָס האָט מיט דער זעלבער שיף געפיהרט אַ גרויס סען טראַנספּאָר פאַמעראַנצען.

אַזוילאַנג ווי אויף דער שיף איז געגאַנגען באַרמאַל, איז אַלץ געווען גוט און פיין. דער ענג־לענדער האָט זיך פערהאַלטען מיט׳ן פראַנצויז, און דער דייטש מיט׳ן יוד האָבען זיך ממש געגעסען פון די פיסקלעך.

— וואוהין פאָהרען זי, הער דייטש? — האָט דער יוד דער ערשטער געפרעגט.

— „איך פאָהר נאָך בערלין״ — האָט דער דייטש געענטפערט.

— איהר פאָהרט נאָך בערלין, און איך פאָהר אַ שטעטעל פאַר בערלין — האָט דער יוד גוטמוטיג געזאָגט

— מיט וואָס מסחר׳ן זי, הער דייטש? — האָט דער יוד ווייטער געפרעגט.

— „איך פערשטעה ניכט״ — האָט דער דייטש געצויגען מיט די פלייצעס.

— איך מיין מיט וואָס איהר האַנדעלט, הער דייטש? — האָט דער יוד איהם געגעבען צו פערשטעהן.

„אַך זאָ! — איך בין דאָקטאָר כעמיע״ — האָט דער דייטש אונטער־געשנאָפּעלט.

— דאָקטאָר כעמיע? — האָט זיך דער יוד דערפרעגט, כעמיע איז דאָך אַ דיין יודישער נאָ־מען! איך האָב אַ בעקאַנטען דאָקטאָר שלמה נחמיה — איהר זענט טאַקע אַ משלנודיגער?

— אַך וואָ — איך בין ריינער אַריער!״ — האָט זיך דער דייטש, מעשה עמלק אָנגעצונדען ווי אַ פייער.

אַזוי זענען זיי, דער יוד און דער דייטש גע־פאָהרען און פרעגנדליך זיך פע־האַלטען. דער דייטש האָט דעם יוד מכבד געיוען מיט אַ פיינעם צי־גאַר, און דער יוד האָט דעם דייטש מכבד געיוען מיט אַ פיינעם שמעק טאַבאַק. דער דייטש האָט זיך צו־ניסט, און דער יוד האָט איהם צוגעזיהאוגשען: אויסגעצויגען זאָלט איהר ווערען, הער דייטש!..

די שכנים וואָלטען זיכער די גאַנצע ריזיע פער־בליבען גוטע פריינד, ווען נישט אַ מעשה מיט אַ שטורם:

אין מיטען, ים, איז פלוצלינג אויף דער שיף געיוואָרען אַ בהלה.

וואָס איז געשעהען?

די שיף זינקט!

איז געוואָרען אַ מהומה, דער שיף־קאַפּיטאַן האָט געגעבען אַ בעפעהל — „ענטלאַסטען די שיף!״

די שיף איז צו שווער בעלאַדענט, און אויב מ׳וועט די שיף נישט בעפרייען פון די שווערע משאות, וועט זי אונטער־געהען.

— די פאַמעראַנצען אין ים אַריין! — האָט דער קאַפּיטאַן בעפוילען, און אין איין מינוט אַרום זענען די פאַמעראַנצען געלעגען אין ים.

דאָס האָט אָבער גאָרנישט געענדערט די לאַגע. די שיף האָט ווייטער געזינקען, איז די מהומה געוואָ רען נאָך גרעסער. דער ענגלענדער האָט געשריגען, מ׳זאָל דעם פראַנצויז וואַרפען אין וואַסער אַריין, און דער פראַנצויז האָט געשריגען, מ׳זאָל דעם ענגלענדער וואַרפען אין וואַסער אַריין.

— „וואָרום ניכט דעם יודע?״ — האָט דער דייטש גענומען שרייען אויף זיין הייזעריג פערטרוג־קענער שטימע.

— פאַרוואָס עפּעס מיך? — האָט דער יוד געפרעגט דעם דייטש — פאַרוואָס זאָל איך דיין דיין כפרה, זיי דו בעסער מיין כפרה!..

— האַלט די פרעסע! יודע פערעקע! איז דער צעיאַכמעטער עמלק געוואָרען אין פעס, האָט אַ כאַפּ־געטון דעם יוד פאַר׳ן קאָלנער און אַריינגע־וואָרפען אין ים.

די שיף האָט אָבער ווייטער געזינקען, האָט דער ענגלענדער מיט׳ן פראַנצויז אָפּגעהאַלטען אַ קורצע בעראַטונג, וואָס טוט מען? וועמען זאָל מען יואַר־פען אין ים אַריין? און ס׳איז געבליבען בהסכם, אַז דער שולדיגער איז איצט דער פעשער, גיבב־ייכער דייטש, און בדי צו ראַטעווען די שיף, מוז מען דעם דאָזיגען דייטשען „ביער־פאַס״ וואַר־פען אין ים אַריין.

— „אַלזאָ, הער דייטש״, האָט מען איהם גע געבען צו פערשטעהען, זייט מוחל — און וואַרפט אייך אין ים אַריין!..

— „וואָס, איך?״, איז דער יעקע אויפגע־שפּרינגען ווי אַנ׳אָפּגעבריהטער חזיר.

— יאָ, איהר! — האָט מען איהם עע׳ט־פערט.

— „וואַרום?״

— „דאַרום!״

— ווייל איהר האָט אַ שמאַלץ־בויך, און צוליב אייער „אָטשיסקע״, וועט די שיף אונטער־געהען. אַלזאָ, זייט מוחל, הער דייטש, און גיט אייך אַ טינק־אונטער אַזוי ווי איהר געהט און שטעהט — אַ סוף אין ים אַריין!..

— „קרויץ דאָנער וועטער נאָך איין מאָל!״ — האָט דער דייטש געגומען רישען ווי אַ ווילד־דער אָקס פאַר דער שחיטה.

דער דייטש האָט געשריגען, געריטשעט. איי נער האָט איהם אַ נעס־געסטון פאַר די פיס, אַ צווי־טער פאַר די הענד און אַ דריטער ביים פעטען קאָ־ק, און טראָן אין ים אַריין!

— נאָך דעם, ווי די שיף האָט זיך בעפרייט פון די שווערע לאַדונגען, האָט זי צוריק בעקומען דאָס גלייכגעוויכט און די סכנה איז אַריבער.

די פאַסאַגשיריען האָבען געלויבט און גע־דאַנקט גאָט, וואָס זיי זענען ניצול געוואָרען פון אַ זיכערען טויט, אָבער די שמחה האָט לאַנג נישט געדויערט, אַ צייט צרה, אַ ביי אומגליק — אַ וואַל־פיש דערינגעהנטערט זיך! אַזאַ ריזיגער וואַלפיש וואָס בערראָהט ווידער די שיף.

צום געוועהר! — איז געפאַלען אַ בעפעהל פון שיף־קאַפּיטאַן. די מאַטראָזען האָבען געעפענט אַ שיסעריי און דער גרויסער וואַסער־מחבל איז געטויט געוואָרען.

איז ווידער געוואָרען אַ שמחה, מ׳האָט דעם טויטען וואַלפיש צוגעפיהרט צום ברעג, און ס׳איז געבליבען בהסכם, מ׳זאָל דעם וואַלפיש אויפשניי־דען דעם בויך און זעהען וואָס דאָרט אין דעם בויך געפונט זיך.

ווי מ׳האָט דעם ע־שטען שניט געגעבען, האָט מען געהערט געשרייען

— שמע ישראל!

— פאַר־זיכטיג!

נו, וואָס מיינט איהר, האָט מען אין דעם וואַלפיש׳ס בויך געפונען? — דעם גאַנצען טראַנס־פּאָרט פאַמעראַנצען, דערנעבען זענען זיך רוהיג געזעסען דער יוד מיט׳ן דייטש און געפיהרט אונ־טערהאַנדלונגען וועגען אַנ׳אָפּמאַך אויף די פאַר־מעראַנצען... דער דייטש האָט ווידער דעם יוד מכבד געווען מיט אַ פיינעם צי־גאַר, און דער יוד האָט מכבד געווען דעם דייטש מיט אַ פיינעם שמעק טאַבאַק. דער דייטש האָט גענאָסען און דער יוד האָט איהם צוגעווינשען: אויסגעצויגען זאָלט איהר ווערען, הער דייטש, און דער דייטש האָט געענט־פערט: — „דאַנקע שעהן״!״...

— וואָס איז דאָס? — האָט מען געפרעגט דעם דייטש. נאָר וואָס האָט איהר דעם יוד געווידעלט: קרעציגער יודע! יודע פערעקע!! איהר האָט איהם מיט אייערע אייגענע לאַפּעס געוואָרפען אין ים אַריין, און איצט מאַכט איהר מיט דעם זעלבען „יודע פע״ערעקע״ — געשעפטען מיט פאַמעראַנצען?

— „נאָ, יאָ. זעהען י״ — האָט דער דייטש געענטפערט — עס געהט יאָ ניכט אַנדערס״...

— און וואָס איז מיט אייך, הער מאָשקע? ווי אַזוי שעהמט איהר זיך נישט אַוועקצוזעצען מיט אייער אייגענעם מע־דער מאַכען געשעפ־טען?

ווי פלאַמט אייך נישט דאָס פּנים פון בושה, אויסצושטעקען די האַנד צו אייער בלוטיגסטען שונא? וואו איז אייער יודישע שטאָלץ?

— שטאָלץ, שמאָלץ, דער עיקר איז פרנסה

— האָט דער יוד געענטפערט...

דער מיט ענדיגט זיך די מעשה פון דעם יוד, דעם דייטש, און די פאַמעראַנצען־טראַנזאַקציע.

קוריאזען פון דער יודישער ליטעראטור

פון ש. ניגער

— 1 —

ד"ר א. ראָבאַק האָט זיין ביי ענגליש בוך — „קוריאָזיטעטען (אָדער אפשר ריכטיגער: טשי־קאַווע זאַכען) אין דער יודישער ליטעראַטור" — געלאָבט דורכקען נאָר אין זעקס הונדערט עקזעמפּלאַרען, — אַזוי, אַז דאָס בוך גופא וועט אינגי־כען ווערען אַ ביבליאָגראַפישע „קוריאָזיטעט".

צווישען אַלע יודישיסטישע שריפטשטעלער איז ער נ'זשר דער" סאַמע „טשיקאַווער".

געבראַכט געוואָרען דורך זיינע עלטערען קיין מאָנטרעאַל, קאַנאַדע, וואָן ער איז געווען בישט מעהר ווי צוויי יאָהר אַלט; דער־צוגען געוואָרען, אין אַנ'ענגליש פראַנצויזישער סביבה, איז ער ראָך אויסגעוואַקסען אַ יודישע", — מעהר נאָך: אַ יו־דישיסטישער שרייבער.. איז עס בישט אַ זעלטענע זאַך?

יודיש האָט א. ראָבאַק'ן אַזוי פעראינטערעסירט, פערבאַפּסט, אַז ער איז ביז הייניטיגען טאָג איינער פון די איבער־געבענסטע, איינגעשפּאַרטסטע און ענערגישסטע פון טרעגער'ס פון יודישיזם.

אפילו נאָך דעם, ווי ער האָט שוין פערנומען אין דער ענגלישער וויסענשאַפטליכער ליטעראַטור אַ גאַנץ חשובּ'ן אָ"ט, נאָך דעם, ווי זיינע פאָרשונגען אויפ'ן געביט פון דער מאָדערנער פסיכאָלאָגיע האָבען איהם בעריהמט געמאַכט אין די הויכע אַקאַ־דעמישע קרייזען, — איז ער נאָך אַלץ געבליבען אַנ'אַקטיווער קעמפער פאַר יודיש און דער יודישער ליטעראַטור... איז עס בישט קיין וואונדער?

ער האָט זיך איינגעשטעלט פאַר יודיש, פאַר דער פאָרשונג פון יודיש (און ע' האָט אַנטייל גע־נומען אין דער פאָרשונגס־אַרבייט) דורך אַ לאַנ־גער סעריע ליטעראַטור־היסטאָרישע, פילאָלאָגישע, פאָלקלאָריסטישע, שורנאַליסטישע אַרטיקלען. ער האָט אָבער זיך אַליין, קאָן מען זאָגען, איבערגעגאָט אויפ'ן געביט פון יודיש־פאָרשונג און יודישיסטישער פּראָפּאַגאַנדע — מיט דעם טשיקאַוועז ווערק, וואָס ער האָט נאָר וואָס אַרויסגעגעבען.

— 2 —

דאָס איז אַ בוך, וואָס איז פמעט אינגאַנצען אויפגעשטעלט פון קורצע נאָטיצען, אַזוינע, וואָס מען מאַכט פאַר זיך אַליין, ווען מען זאַמעלט מאַטער יאַל פאַר עפּעס אַנ'אַרבייט. די נאָטיצען זענען — אין דער פאָרם פון פאַראַגראַפען, וואָס יעדער־ער פון זיי פערנעמט בישט מעהר ווי עטליכע שורות, — אויינגעטיילט אין פערשידענע גרופּעס: פאַקטען און מיטטיילונגען וועגען דער יודישער שפּראַך, וועגען דער יודישער ליטעראַטור, וועגען דער יודישער פּרע־סע, וועגען דעם יודישען טעאַטער, וועגען די יודישע שולען א. ד. ג.; פערצייכענונגען, וואו עס ווערען ציטירט מיינונגען וועגען יודיש און דער יודישער ליטעראַטור פון אַזוינע וויסענשאַפטלייט, ווי הער־מאַן לאַטצע, הע־מאַן סטראַק, אַלבערט איינשטיין, זיגמונד פרויד, מאָריס קאָהען און אַנדערע; דאַן דאַן — סתם אַזוי אינטערעסאַנטע ידיעות, טשיקאַווע זאַכען וועגען יודיש, געגומען פון צייטונגען, בי כער, אַנדערע קוואַלען. אַ שטייגער, אַזוינע שטיק לער איינפאָרמאַציע:

„יודיש איז, נאָך ענגליש, די אומעטומעדיגסטע שפּראַך אין דעם זינען, וואָס עס איז שווער צו גע־פינען אַ שטאָט, וואו עס זאָל בישט זיין אימיצער, וואָס קאָן רעדען יודיש" (ז' 24).

„יודיש איז געווען אַמאָל איינער פון די למודים אינ'ם קוריקולום פון דעם וויסקאַנסין אונ־ניווערזיטעט." (ז' 28).

עס זענען דאָ ווינציגסטענס, פופצען לערך ביכער אויף צו לערנען די גראַמאַטיקע פון יו־דיש" (ז' 29).

אָדער אַזאַ מין קוריאָז:

„דער בישט־יודישער גובערנאַטאָר פון מי־בעסאָטאַ. פלאָיד ב. אָלטען, רעדט פליסיג יודיש און אַדרעסירט פערזאַמלונגען אויף יודיש" (ז' 30).

„צווישען די בישט־יודישע געלע־בנט, וועלכע האָבען זיך ספּעציאַליזירט אויף יודיש, געפינען זיך אַזוינע, ווי פּראָפעסאָר קאַגאַראָוו פון לענינגראַד, פּראָפעסאָר אַנדערסאָן פון דאָרפּאַט, ד"ר העיבן קלאָס פון בערלין, די פּראָפעסאָרען סטערק און לייצמאַן פון יענאַ" (ז' 31).

צו וואָס, קאָן מען פרעגען, דאַרף מען זיך אויסבעיהמען מיט אַזעלכע זאַכען? מען זאָל אַזוי בישט דאַרפען, מען שעהמט זיך דאָך נאָך אַלץ ביי אונז מיט יודיש — צו וואָס זאָלען מיר עס לייקענען? מען האָט דאָך נאָך אַלץ מורא, אַז מאַמע־לשון איז בישט געגוג „ציוויליזירט", בישט געגוג „לייטיש". מען "ווענדט זיך דאָך נאָך אַלץ צו אונז מיט אַזוינע פראַגען, ווי: „איז דאָ אַ יודישע גראַמאַטיקע?" „איז יודיש אַ שפּראַך?" אין אַזאַ אַטמאָספעריע שאַדט בישט צו שטעלען זיך אַנטקעגען דעם שפּלח געפיהל און צו זאָגען דעם עולם:

יאָ, געלערנטע ווייסען דעם ווערט פון אונזער פאָלקס־לשון, פאָרשער פאָרשען זיינע געזעצען, גאָר אומוויסענדיגע מענשען, בלויז עס־האַרצים פרעגען צי האָט יודיש אַ גראַמאַטיקע...

ווי באַלד אַז עס געפינען זיך נאָך אַלץ אַזוינע, וואָס מיינען, אַז עס איז „בישט לייטיש" צו רע־דען יודיש, ווען מען איז „צווישען מענשען", קאָן זיך בישט העלפען און מען מוז דע־צעהלען די לייט, וואָס האָבען אַלץ מורא, טאָמער זענען די בישט לייטען־גלייך, אַז:

„די גרינדערס פון ראָטשילד'ס הויז האָבען אין זייער יודישער קאָרעספּאָנדענץ אַרומגערעדט די וויכטיגסטע אייראָפּעאישע געשעהענישען" (ז' 35); אַז:

„להיפוך צו דער מיינונג פון אַ סך אפילו וואוילקענעוודיגע יודישע שרייבער, האָט די יודישע ליטעראַטור זיך בישט אָנגעהויבען מיט ווייבערשע תחינות, נאָר זי האָט שוין אין פופצענטען און זעכ־צענטען יאָהרהונדערט פערמאָגט געוויסע מעדי־ציניש ווערק, ראָמאַנען, א. אַז. וו. (ז' 37); אַז —

„דער אינטער־אוניווערזיטעט־קאָמיטעט" אויף צו העלפען דער אַרבייט פון'ם יודישען וויסענשאַפט ליכען אינסטיטוט, דער קאָמיטעט, וואָס איז אָקאָרשט געגרינדעט געוואָרען בעשטעהט פון פּראָסעסאָרען און אינסטרוקטאָרס פון פע־צען אַמעריקאַנער אוניווערזיטען און אַנדערע העכערע לערן־אַנשטאַל־טען" (ז' 38) א. אַז. וו.

אויב איינעם שטעהט אַנדערש בישט אָן צו לייענען און צו רעדען אויף זיין מוטער־שפּראַך, סיידען נאָר זי האָט אַ הסכמה פון פּראָפעסאָרען, זאָל מען איהם אונטערטראָגען הסכמות פון פּראָ־פעסאָרען...

און די, וואָס זענען בישט געכאַפּט אויפ'ן אינפעריאָריטעט־קאָמפּלעקס, זענען די סתם אַזוי אפשר נייגעריג צו וויסען טשיקאַווע זאַכען וועגען יודיש און יודישע שריפטשטעלער, איז אָט האָט איהר אין א. ראָבאַק'ס בוך אַזוינע זאַכען:

„דער דורכשניטליכער לעבענס־עלטער פון אַ יודישען שרייבער איז בישט העכער פון 55 יאָהר. מיט דער אויסנאַם פון אַקסענפעלד, גאָטלאָבער, א. מ. דיק, מענדעלע מוכר ספרים, ווינטשעווסקי און עטליכע קלענערע יודישע שרייבער, איז שווער צו געפינען אַ יודישען פערפאַסער, וועלכער האָט אַ וועלכע עס איז בעדייטונג, וואָס זאָל האָבען גע־לעבט ביז זיבעציג יאָהר"... (ז' 67).

„אַזוינע פון די ערשטע צייטונגען אין דער וועלט אויף אַ וועלכער עס איז שפּראַך איז געיוען די (יודישע) „דינסטאגישע קוראַנטען", און „פרייטאָ־גישע קוראַנטען", אין אַמסטערדאַם פון אויגוסט 1686 ביז דעצעמבער פון 1687"... (ז' 79).

דאָס זענען פאַקטען, וואָס עס שאַדט בישט צו דערמאָנען אָן זיי אויף דעם יודיש־לעזער.

—}:o:{—

ר'ישלמה אבן גבירול

פון אהרן מאנספעלד

[היסטאָרישע ערצעהלונג]

כאַפּיטעל 5

יקותיאל און זיין הויז

צו די אָנגעזעהענסטע יודישע בירגער אין סאַר־אַגאָסא האָט געהערט דער פון אַלעמען געאַכטעטער ר' יקותיאל, וועלכער איז געווען דער פאָפּולער צווישען אַלע שיכטען פון דער בעפעלקערונג. זיין נאָמען איז געווען יערען בעוואוסט און פון אַלע־מען רעספּעקטירט. קינד און קייט האָט איהם גע־קענט און געהערט. בפרט האָט מען אַרויסגעוואָגט זיין נאָמען מיט גרויס דרך־ארץ. צווישען דער יו־דישער בעפעלקערונג, דאָ האָט די רעספּעקטפולע בעציהונג צו דער דאָזיגער פערזאָן גאָר קיין ווערעניץ בישט געהאַט.

זיין פאָפּולאַריטעט האָט זיך ר' יקותיאל בישט פאַרשאַפט צוליב זיין גרויסער עשירות און ריכטום אויב דאָס איז אויך געווען אַ גרויסער גורם דערצו, האָט נאָך אין אַ פיל גרעסערער און שטאַר־קערער מאָס מיטגעווירקט צו דעם זיינע מידות און עטישע אייגענשאַפטען. ער איז געווען דער פּראָ־טאָטיפּ פון אַנ'אמת'ן בעל־צדקה און גוטהאַרציגען נדבן. מיט זיין גרויסער פזרנות און ברייטהאַרציג־קייט האָט ער געדינט פאַר אַ מוסטער פון זיין נדיבות און אָפענער האַנט האָט מען געוואוסט אין אַלע קרייזען און איבעראַל גערעדט.

אַ הויכער מיט אַ לאַנגער פּאַטריאַרכאַלע־באָרד און מיט גרויסע ליכטיגע אויגען, וואָס האָ־בען שטענדיג געהאַט אַ לוסטיגען אויסזעהען — האָט ער אַלעמען אויסגענומען אין זיין הויז מיט אַ לייכ־טען שמייכעל, וואָס איז קיינמאָל פון זיינע ליפּען בישט פערשוואונדען. דאָס גאַסטפריינדליכקייט, וואָס איז פון איהם אַרויסגעוויזען געוואָרען צו יערען, האָט געדינט פאַר אַ ביישפּיל. יעדער, ווער ס'איז בישט זיין אין פון איהם האַרציג און פרייבדליך אויפ־גענומען געוואָרען, יעדען האָט ער בעגריסט און חבריש פערפיהרט אַ שמעס. אין זיין סביבה האָט ער יעדע" באַלד געפיהלט היימיש און גוט. אַפילו דער, וואָס האָט זיך דאָס ערשטע מאָל געפינען ביי יקותיאל'ן האָט זיך איהם אויך אויסגעדאַכט צוליב דעם אונטימען און האַרציגען טאָן, אויף וועלכען יקותיאל האָט אַרויפגעפיהרט דאָס גע־שפּרעך. אַז ער רעדט מיט אַנ'אַלטען פריינד, מיט וועלכען עס בינדען איהם פערים פון לאַנג־יעהרי־גער פריינדשאַפט.

אין ביי אַנ'אָרימען געווען כלו' כל הקצין. עס האָט זיך ביי איהם אויסגעלאָזט אַלע קוואַלען, פון וואַנען ער איז אימשטאַנד געווען צו ציהען חיונה, פאַר זיך און זיין פאַמיליע. געבליבען אַהן שום מיטלען צום לעבען, האָט שוין נישט געהאַט קיין שום אויסוועג, אַלע טירען, וואו ער האָט נאָר גע־קאָנט אָנקלאַפּען זענען פאַר איהם געווען פערמאַכט און פערריגעלען — האָט ער זיך געוואָנדען צו ר' יקותיאל'ן. דאָ האָט ער געפונען אַ ברייט פאַר איהם געעפענטע טיר. וואו אַ שטייגער. מען האָט אויף זיין קומען געוואַרט. יקותיאל האָט איהם, דאַן אויפ־גענומען בסבר פנים יפות וואו ער וואָלט ביי איהם דער אָנגעלייגטסטער גאַסט געווען, האָט ער־רעדט מיט אַרימען ווי מיט אַ פריינד ווי מיט זיינס אַ חבר, מיט וועלכען ער האָט לאַנגע יאָהרען פער־בראַכט צוזאַמען און איצט דאָ ע' ווידער דאָס גליק זיך מיט איהם צו זעהען, ער האָט מיט גרויס פער־אינטע־עסירונג אויסגעהער'ט דעם אָרימאַנס בקשה. טיילמאָל, ווען ס'איז איהם אויסגעקומען צו הער־ען וועגען אַ שווער לעבען פון אַ יוד, האָט זיך זיין פנים מיט אַ וואָלקען איבע־צויגען, די קנייטשען וואָס האָבען אַביסעל צוגעקערט זיין הויכען שטערען, אַ נען נאָך, פאַר צע" און מ'טלייד, טיפע" געוואָרען. ער האָט דאַביי שווע" געוויפּצט אויף דעם ביטערען גורל.

זיין פנים האָט זיך אָבער צושטראַהלט פון פרייד ווען ס'איז איהם געלונגען אַ יודען מיט עפּעס צו הערלייכטע־ען, זיין האַרץ איז פול געוואָרען פון פרייד, ווען ס'איז איהם געלונגען אַ יודען מיט עפּעס צו פערלייכטערען. זיין האַרץ איז פול געוואָ־רען פון שמחה און גליק, ווען ס'האָט זיך איהם איינ־געגעבען מיט עפּעס צו פערגרינגערען דעם נויט בערע־פטיגען און כמעט שטענדיג איז איהם דאָס געלונגען. וויל בישט בלויז דער גלי' און פערמע־גען האָט ער לטובת דער דאָזיגער זאַך געשטעלט צו דיספּאָזיציע נאָר אויף זיין שוין אַפילו אַביסעל אָפּגעשוואַכטען גוף, האָט בישט געזשאַלעוועט קיין מיה, בישט געקאַרגט קיין אַרבייט און אָנשטרענגונג אַבי זיין ציל צו דע־גרייכען, אין דער צייט ווען עס האָט זיך געהאַנדעלט וועגען טון אַ טובה אַ יוד, איז פאַר איהם גאָרנישט שווער געווען.

האָט זיך אַ יוד גענוטיגט אין אַנ'ענה, דאָס ער ע"גיץ אַנדערש בישט געוואוסט צו געהען ווי נאָר צו ר' יקותיאל'ן, וועלכער איז אויך בעקאַנט געווען אַלס גרויסער חכם. וואָס האָט זיך אויך פערשטאַנען אין הויות העולם. מיט זיינע אַרויסגעטראַכטע תשובות האָט מען זיך שטאַרק געע"כענט, און אויף קיין האָהר בישט משנה געווען פון זיינע רייד. וועלכע זענען געווען ווי הייליג. ס'איז בישט געווען קיין ספק, אַז מיט'ן מאָמענט ווען די דאָזיגע ווע"טער זענען אַרויס פון זיין מויל, זענען זיי מיט גרויס ישוב הדעת געזאָגט געוואָרען. ר' יקותיאל האָט זיך בכלל בישט געאיילט ביים געבען עמיצען אַנ'עצה, ער האָט דעם ענין פריהער גוט צוגלידערט אָפּגעשטעלט זיך גענוי אויף יעדען פּרט, זיך פערטיפט אין אַלעם, יערען פאַל בעהאַנ־דעלט, ווי דאָס וואָלט נוגע געווען איהם אַליין, און אפשר נאָך מעהר. דאַן ע"שט, ווען ער האָט אַדורכ־שטודירט און אַדורכגעטראַכט אַלע איינצעלהייטען איז געפאַלען זיין דעציזיע.

איז געבליבען אין שטאָט אַ יתום. וואָס ס'איז בישט געווען קיין אָ"ט וואו איהם איבע"צולאָזען, האָט ער געפונען אַ פּלאַץ ביי יקותיאל'ן אין הויז, דאָ האָט מען איהם בישט בלויז ווי אַנ'אייגען קינד אויסגעהאַלטען נאָר מען האָט זיך אויך פאָטער־ליך פּראַאינטערעסירט מיט דער ע"ציהונג פון קינד. געלאָזט איהם לע"נען דורך גוטע פּעראַגאָגען און לעהרער, וואָס האָבען מיט אַ וואַכואַם אויג נאָכגע־פאָלגט יעדען שריט און טריט פון קינד, וועלכעס האָט צוליב דער אידעאַלער סביבה און בעהאַנדלונג פערגעסען אין אַלעם וואָס האָט מיט איהם געטראָ־פען, די מענשען וואָס דער יתום האָט געפונען אין דעם הויז האָבען פערטרעטען זיין שאַטע־מאַמע, מיט זייער טריישאַפט און איבע"גע'נעבענהייט זע־נען זיי מיט באַרגישט אָפּגעשטאַנען.

בעזונדע"ס האָט ר' יקותיאל געשמ'ט אַלס גרוי־סער פּראָטעקטאָר פון יודישע חכמים און געלעהרטע פון אַלע עקען לאַנד האָבע וצו איהם געשטראָמט יודישע וויסענשאַפטס־לייט וואָס האָבען זיך געוויס־טיגט אין שווערע צייטען. מאָראַלישע און איבע־הויפּט מאַטעריעלע. מען האָט איהם געקענט אַלס איינעם פון די גרעסטע מעצענאַטען אין זיין צייט, וואָס האָט נאָך קיין יודישען געלעהרטען בישט אָפּגעזאָגט פון צו ע"פיהלען זיין בקשה. האָט אַ חכם, וואָס ס'איז איהם אויסגעקומען צו לעבען אין שווער מאַטעריעלע בעדינגונגען געוואָלט כע־לייכטערען זיין ביטערען גורל, איז ער אַוועק צו יקותיאל'ן ביי וועמען ער איז זיכער געווען, ער וועט אַנ'אונטערשטיצונג בעקומען.

האָבען זיך טאַקע אין יקותיאל'ס הויז שטענדיג געפינען מענשען מיט וועלט־נעמען אין דער יודי־שער ווי אין דע" אַלגעמיינער וויסענשאַפט. דאָס דאָזיגע הויז, וואָס האָט זיך געפינען אויף די שענ־סטע גאַסען אין דער שטאָט האָט זיי אַלעמען צו־בויפגעפיהרט, האָבען זיך דאָ געפיהלט זעהר גוט, האָבען אַ סך פון זיי בישט באַלד פע"לאָזט דאָס הויז נאָר זיך אויפגעהאַלטען אַ לענגע"ע צייט, יקותיאל האָט זייער אויפע"טהאַלט גערן געזעהען, אַ גרויסען טייל פון טאָג האָבען זיי פערבראַכט מיט דיסקוסיעס, איבע" פערשידענע פילאָזאָפישע סיסטעמען און שיטות, וואָס האָבען אָנגעהויבען אַ־רויסגעזאָגט צו ווערען דורך די אַראַבישע פילאָזאָ־פען. אין די דאָזיגע דיסקוסיעס וואָס זענען געשטאַ־נען אויף אַ גאַנץ הויכען וויסענשאַפטליכען ניוואָ, האָט אויך אַנטייל גענומען יקותיאל אַליין. מיט זיינע בעמערקונגען וואָס האָבען געבליצט מיט שאַרפזין און קלאָרקייט האָבען זיי זיך גע־עכענט.

ס'האָט אויך דאָ עקזיסטירט אַ גרויסע ישיבה, וואָס יקותיאל האָט אויף זיין אייגענעם חשבון אויסגעהאַלטען, בחורים בעלי־כשרונות, וואָס האָ־בען זיך געוואָלט פע"פולקאָמען אין בילדונג, זענען דאָ געווען אַריינגענומען געוואָרען, בעקומענדיג אַ־לעס נויטיגע ווי אויף אָנווייזונגען צום לערנען. די ישיבה איז געשטאַנען אונטער דער "פע"זענ־ליכער אָנפיהרונג פון יקותיאל'ן. בישט האָבענדיג קיין קינדער האָט ער דע"מיט זיך געוואָלט איבער לאָזען אַ זכרון. אַ גרויסע טייל פון זיין געשטע־נען אויף אַ גאַנץ הויכען וויסענשאַפטליכען ניוואָ, האָט אויך אַנטייל גענומען יקותיאל אַליין. מיט זיינע בעמערקונגען וואָס האָבען געבליצט מיט שאַרפזין און קלאָרקייט האָבען זיי זיך גע־עכענט.

ס'האָט אויך דאָ עקזיסטירט אַ גרויסע ישיבה, וואָס יקותיאל האָט אויף זיין אייגענעם חשבון אויסגעהאַלטען, בחורים בעלי־כשרונות, וואָס האָ־בען זיך געוואָלט פע"פולקאָמען אין בילדונג, זענען דאָ געווען אַריינגענומען געוואָרען, בעקומענדיג אַ־לעס נויטיגע ווי אויף אָנווייזונגען צום לערנען. די ישיבה איז געשטאַנען אונטער דער "פע"זענ־ליכער אָנפיהרונג פון יקותיאל'ן. בישט האָבענדיג קיין קינדער האָט ער דע"מיט זיך געוואָלט איבער לאָזען אַ זכרון. אַ גרויסע טייל פון זיין געשטע־נען האָט ער אויפגעגעבען אַלס אַ מתנה פון אַ־לע" געוויידמעט דער דאָזיגער שולע.

אין דער ישיבה האָבען זיך געפינען בחורים פון גאַנצען לאַנד. אומעטום ווי ס'האָט זיך געפינען אַ בחור, וואָס האָט געוואָלט זיך ווידמען דער וויסענ־שאַפט און בישט געהאַט דע"צו קיין מעגליכקייטען האָט דאָ אַהער געוואַנדערט וואו ער איז מיט אָפענע אָרעמס אויפגענומען געוואָרען.

דער וואָס איז באַר דאָ אַריינגעקומען האָט שוין אויף זיין קומען קיין חרטה בישט געהאַט. ווייל וואָס האָט דער דאָ די אַלע שילע", וואָס האָבען דאָ געלע"רנט געפעהלט?

דען בנין פון דער ישיבה איז געשטאַנען אין דע"מיט פון אַ פּראַכטפולען גאָ־טען וואָס האָט מיט זיינע גן־עדן־דיגע ריחות און אַראָמאַטען אויסגע־פולט דעם חלל פון דעם גאַנצען שטח. די געשמאַ־קען וואָס האָט זיך דע"טראָגען צו ווי אין די שטובען אַריין האָט זיי ווי פע"שיכורט לע"ענדיג האָבען זיי אין זיך אַריינגעאָטעמט די דאָזיגע שמעקענדיגע לופט, וואָס האָט אַזוי גוט געווירקט אויף זייער פע־זישער און גייסטיגער ענטוויקלונג.

מיט דער בעקעסטיגונג פון די תלמידים האָט זיך פערנומען יקותיאל'ס וויב, וואָס איז מיט איהר כאַ־אַקטער און גוטהאַרציגקייט בישט פיל אַנדערש געווען ווי איהר מאַן, ווי אַנ'אָפּערפולע איבערגע־געבענע מוטער האָט זי זיך געווידמעט דער דאָ־זיגער אַרבייט. זי האָט בישט געקאַרגט קיין מיה אַבי צופריידענצושטעלען יעדענס פערלאַנג. עס איז איהר פאַר די תלמידים פון דער ישיבה, וואָס זי האָט זיי בעטראַכט ווי אייגענע קינדער, גאָרנישט צו טייער געווען. אַלעס איז זי גרייט געווען פאַר זיי מקריב צו זיין.

ביים אויספיהרען די דאָזיגע מיהפולע אַרבייט האָט איהר צוגעהאָלפען אַ יונג מיידעל פון אַ יאָהר זיבעצעהן און אפשר נאָך מעהר.

דאָס מיידעל האָט זיך אויסגעצייכענט מיט איהר שעהנקייט און עלאַסטישער פיגור, שוואַרצע לאָקען האָר, האָבען זיך, ווי כוואַליעס געיוואָרפען אויף איהר פיין־געשניצטען רוקען, און הערליך אייגע פאַסט זענען געוועסען אַ פאָר שוואַרצע אויגען, אין וועלכע ס'האָט אייביג אַ פייע"ל געברענט.

ווי מיר האָבען דע"מאָנט האָט יקותיאל קיין קינדער בישט געהאַט, ווער איז דע"ליבע" דאָס דאָ זיגע מיידעל וואָס פיהלט זיך דאָ אין דעם הויז אַזוי היימיש ווי זי וואָלט געווען אַ טאָכטער?

נישט די הויז־מע'שען, די בעדינטע ווי אויך בישט די תלמידים האָבען געוואוסט ווער זי איז, נאָר איהר נאָמען איז זיי בעוואוסט געווען. זי האָט גע־הייסען רחל. צוליב איהר שענקייט האָבען זיי אָבער קיינמאָל בישט אַרויסגעזאָגט דעם נאָמען בישט צוגעבענדיג די שעהנע. איז זי טאַקע דורך אַלע־מען געוואָרען „די שעהנע רחל". אָדער „רחל פון דער ביבעל".

קיין פרייד און איינצעלהייטען ווי אַזוי און צו וואָס רחל געפיהלט זיך דאָ, האָט קיינער בישט גע־וואוסט. מע' האָט אויך איבע" דעם איבעריגענס עפענטליך ניט גערעדט. איהר וואוינען דאָ איז דורך אַלע בעטראַכט געוואָרען פאַר נאַטירליך. ווען בישט זי וואָלט גע'זען עפּעס אַ בלויז, וואָס זי האָט מיט איהר אַנווע'ענהייט אויסגעפּולט.

טייל בחורים האָבען זיך אָבער איינער דעם אַנדע"רען איבע־גע'נעבען אויפ'ן אויער, עפּעס אַ גע־היימישפּולע געשיכטע וואָס זאָל זיין אין צוזאַמענ־האַנג מיט רחל'ן. די דאָזיגע געשיכטע האָט גע־קלונגען זעהר פאַנטאַסטיש און אויסטערליש, כמעט ווי אומגלויבליך, ס'זאָל אויך האָבען אַ געוויסע שייכות צו איינעם פון די גרויסע צאָהל שילער אין דער ישיבה. ס'איז זאָגאַר אָנגעקומען אַ נאָמען פון בחור, וועלכען זאָל עס עפּעס בינדען מיט רחל'ן.

אָבער דאָס אַלעס איז בישט געווען קיין זי־כערע ידיעות, נאָר בלויז השערות וואָס זייער דער צעהלע" האָט קיין גרויס אַכט בישט געלייגט.

בישט איינער פון די בחורים האָט אויסהערען דיג די דאָזיגע געשיכטע געהויבען מיט די פליר־צעס און זיין געוויסען האָט אָנגענומען אַנ'אויסדרוי פון אַ שטאַרקער פע"וואונדערונג.

— צי איז עס מעגליך, אַז אַבראַהם...

געענדיגט האָט כמעט קיינער בישט, האָט עפּעס ווי מורא געהאַט איבע"צוחזרן מיט זיינע ליפּען.

(פאָרטזעצונג ג— פרייטאָג).

זי און ער

ערצעהלונג

פון יוסף ראכלין

די בעקאַנטשאַפט צווישען סאָפי וועבמאַן און דעם יונגען אַלבערט גאָלדינג האָט זיך אָנגעהויבען דורך אַ גאַנץ איינפאַכען און אפילו אַ נאַרישען צופאַל.

עס איז געשעהען אין אַ הייסער, זומערדיגער נאַכט. איהר מאַן איז געווען אָפּגעפאָהרען אויף אייניע פון זיינע רייזעס. פרוי וועבמאַן איז געווען אייניע פון די פרויען, וועלכע קענען נישט פערקניפּען קיין פריינדשאַפט מיט אַנדערע פרויען. מיט די שכנות איהר האָט זי זיך קוים געקענט. זיי פלעגען איהר זעהען אַרויסגעהען פון הויז אַנ־אויסגעפּוצטע, בעהאָנגען מיט ציהרונג, און זיי פלעגען זיך דורכוואַרפען מיט די אויגען און רעדען וועגען איהר. דאָס האָט זי געפיהלט און עס האָט איהר פערדראָסען, ווייל עס איז אין דער אמת'ן נישט געווען וואָס צו רעדען אויף איהר. זי איז געווען געטריי גענוג דעם מאַן.

פונדעסטוועגען האָבען איהר די שכנות פערדעכטיגט. זיי האָבען זיך נישט געקענט פאָרשטעלען, אַז אַזאַ פרוי ווי ווערבמאַן, פערהייראַט צו אַזאַ מאַן ווי איהרען, זאָל זיין — נו, זאָל זיין גלייכגילטיג צו אַנדערע מענער. אַ הויך־געבויטע און אויסגערונדעלטע, האָט זי מיט איהר פיגור, מיט איהרע הויפטען איהרע הויסע ברוסטען, איהר פולען, ברייטען פנים געשאַפען דעם איינדרוק פון אַ זאַטער און צו דער זעלבער צייט נייגע־יגער וויבליכקייט. צו דעם האָט זי נאָך אונטער־געבליטשט די האָר אויף אַ בלאָנדען קאָליר; האָט די בלויע אויגען איהרע, וועלכע זענען געווען איינגעזעצט אין דעם ווייכען, פוכקען געזיכט, אונטערגעשמירט מיט אַ גלאַנציג־שווערען קאָליר. איז געווען גענוג, אַז זי זאָל מיט דעם גאַנג איהרע, אַ שפּאַציר טון, אַז די מענער זאָלען איהר בעגלייטען מיט מעסטענדע און הויגעריגע בליקען און די פרויען זאָלען זיך דורכוואַרפען מיט וועטלעך יועגען איהר.

ווען איהר מאַן איז דאָסמאָל אָפּגעפאָהרען, האָט זי פאַר זיך קיין אָרט נישט געקענט געפינען. עס האָט איהר נישט פערדראָסען, וואָס ער איז אָפּגעפאָהרען. ווען ער איז געווען אינדערהיים האָט זי זיך מיט איהם קנאַפּ וואָס אינטערעסירט, כיידען מען קען רופען זייערע אָפטע קליינערייען אַנ'אינטערעס. עס איז איהר גלאַט געווען אומעטיג און לאַנגווייליג.

זי האָט זיך אָפּגעזוכט אַ צייט־כע־טרייב, צו פאָהרען אין אַ גאָרטען.

בלויז איין ליידיגער פלאַץ האָט זיך געפונען אין טראַמוואַי, און זי האָט איהם פע־נומען. זי האָט זיך זאָגאַר נישט אומגעקוקט אויף דעם מאַן לעבען וועלכען זי האָט זיך געזעצט, כאָטש זי האָט יאָ בעמערקט אַז ער איז יונג און בעט געקליידעט און, ווי עס שיינט, נישט קיין פּראָסטאַק.

— פאַר אַ בילעט — האָט דער קאָנדוקטאָר געפרעגט און פרוי וועבמאַן האָט געעפענט איהר בייטעל צו נוכען קליין־געלד.

זי האָט עס נישט געפונען. זי האָט פערשטאַנען אַ צעהן דאָלאַר שטיק און אַ 20 זל. שטיק, אָבער נישט קיין קלענערס.

זי האָט אָנגעבאָטען דעם קאָנדוקטאָר דעם 10 זל. שטיק און ער האָט עס אָנגענומען און בעטראַכט עס און דערנאָך ערקלערט, אַז ער האָט נישט אַזוי פיל אַ רעשט. ער איז געבליבען שטעהן לעבען איהר ווי צו זאָגען, אַז אויב זי וועט נישט צושטעלען קיין אַנדער געלד וועט זי מוזען אַרויס טערגעהן.

— אָבער איך האָב נישט קיין קליינגעלד — האָט זי געשטענהיש. פערפאַלען, — איז דער קאָנדוקטאָר מיט קאַלטער העפליכקייט בעשטאַנען אויף זיינס, און איז נישט אָפּגעטראָטען פון איהר.

אין דעם מאָמענט איז דער יונגער־מאַן, לעבען וועלכען זי האָט זיך געהאַט געזעצט, געקומען איהר צו הילף.

— ענטשולדיגט, — האָט ער זיך אָפּגערופען — אויב איהר וועט מיר ערלויבען. — — —

אַיידער זי האָט איהם געקענט אָפּשטעלען האָט ער שוין געהאַט בעצאָהלט איהר בילעט, דער קאָנדוקטאָר איז אָפּגעטראָטען צו די אַנדערע פּאַסאַזשירען.

זי האָט דעם יונגעמאַן בעלוינט מיט אַ דאַנק און אַ וואַרימען שמייכעל, און ס'איז איהר געפעלען געווען, וואָס ער האָט אויף דעם דאַנק געענטפערט העפליך אָבער־גלאַסען און האָט נישט געזוכט אויסצוצוצען די געלעגענהייט פאַר אַ מעהר צודרינגליכער בעקאַנט שאַפט. ער האָט בלויז געזאָגט, אַז ס'איז גאָרנישט, אַ קליינינקייט און וויטער געקוקט אין דער לעבעדיגער גאַס אַריין.

זי אַליין האָט איהם געדאַרפט ערמוטיגען און פערפיהרען אַ געשפּרעך מיט איהם.

— איך מוז אייך ווי עס איז אומקערען דאָס געלד, — האָט זי געזאָגט — איך קאָן דאָך נישט נעהמען קיין געלד ביי אַ ווילד־פרעמדען מאַן.

ערשט איצט האָט זיך דער יונגערמאַן אומגעדרעהט צו איהר און איהר בעטראַכט פון דער נאָהענט. אויך זי האָט איהם דע־ביי געקענט ריכטיג אָנקוקען. זייע־ע בליקען האָבען זיך בעגעגענט און ביידע האָבען זיך צושמייכעלט.

— נו, זיכער וועל איך ביי אייך אויפמאָהנען — האָט ער געזאָגט — מיט אַ קאָמאַרניק וועל איך עס אויפמאָהנען.

דע־ווייל האָבען זיי געהאַט אַ געלעגענהייט פונאַנדער־צוקוקען זיך. זי האָט גאָר געטראַכט: נישט ווי איהר מאַן, דער פע־אומע־ע־ע אויסגע־טריקענטער, פע־זאָר־גע־ע געשעפטסמאַן, וועלכער האָט נישט קיין צוויי ווע־ע דע־כצוויאַרפען מיט איהר אויסע־ע ווע־ען שטויביגע זאַכען.

איז האָט געפאַלען ווי זיין לענגליכער פנים בעיוגט זיך און לייכט־אויף מיט אַ זוניגע־ווערימקייט אינמיטען רע־ען; ווי די ברוינע אויגען אויטראַהלען אויף מיט כע־שטאַנד, אַרעד מיט געלעכטער איבער איהרען אַ ווערטעל.

איהרע אויגע זענען געווען געווענדעט באַ אויף איהם. פון צייט צו צייט האָבען זיך דייע־ע קניה אָנגערירט, און זי האָט זיך נישט אָפּגע־ווקט פון איהם.

ענדליך האָט דע־ע טראַמוואַי דע־גרייכט דעם לעצטען פונקט און האָט זיך אָפּגעשטעלט.

זיי זענען אַרויסגעגאַנגען און זי האָט איהם געגעבען די האַנד.

— יאָ, — האָט זי געזאָגט, — אפילו די אַנגע־בעמסטע ריזיע מוז זיך אַמאָל ענדיגען.

זיינע אויגען האָבען זיך אָנגעלויכטען מיט דרייסטקייט און ער האָט געפרעגט:

— פאַרוואָס זאָל זיך עס ענדיגען?

זיי האָבען זיך געפונען אין פּאַרק און זיי האָבען זיך געזעצט אויף אַ באַנק און ווייטער גערעדט. און פון דאָרטען האָט ער איהר אייגעלאַדען אין אַיינעם פון די קאַפעס, וואו מוזיק האָט געשפּילט און זיי האָבען געקאָנט טאַנצען און אַמוזירען זיך. און שפּעט אין אָוונד איז שוין ביי איהר קיין מענדסטע ביסעל ווידערשטאַנד נישט געבליבען אָפּצוזאָגען איהם ווען ער האָט איהר איינגעלאַדען צו זיך.

* * *

די נאָהענטסטע צוויי וואָכען זענען געווען די גליקליכסטע אין איהר לעבען. איצט האָבען שוין די שכנות זיכע־ע געהאַט וואָס צו רעדען, ווייל זי פלעגט זיך נישט ווייזען אין הויז ביז שפּעט בלינאַכט און מאַנכעסמאָל האָט זי איינגאַנצען נישט געגעכטיגט אין דער היים. עס האָט איהר אָבער־נישט געאַרט וואָס מען האָט וועגען איהר געזאָגט. זי האָט געפונען אַ נייעם אינטערעס און אַ נייעם גליק אין לעבען.

מיט אַלבערט'ן איז זי געווען אָפּענהערציג גענוג זי האָט איהם גלייך דע־צעהלט, אַז זי איז פערהייראַט. זי האָט איהם דערצעהלט, אַז דער מאַן אינטערעסירט איהר נישט בעזונדערס, אָבער־אַ־בערייסען מיט איהם קען זי נישט. נישט זי האָט דעם מוט דע־פאַר, און נישט זי וואָלט געוואוסט וואָס צו טון ווען זי וואָלט זיך יאָ געשיידט מיט איהם.

אין האַרצען האָט זי געהאָפט, אַז אַלבערט וועט זיך אָנכאַפּען און וועט אָנבאָטען אַיוועקצונעמען איהר פון דעם מאַן. צו דע־זעלבע־ע צייט האָט זי אָבער געפיהלט, אַז אפילו ווען ער וואָלט עס יאָ געטון, וואָלט עס געווען פאַלש. ע־ע וואָלט עס נישט געמיינט. ע־ע איז געווען יונגער פון איהר, האָט געלעבט אין אַ גאַנץ אַנדער־ע וועלטעל, אין אַ וועלטעל פון קינסטלער און באָהעמער. מאַנכעסמאָל האָבען זיך בייד פערלוירען איינער אין דעם צווייטענס גליק, אָבער אַ טיפע ליבע, — אַי ער, אַי זי האָבען מורא געהאַט פאַר דעם.

סאָפי'ס מאַן איז צוריקגעקומען פון דער ריזע און איצט האָט זי געאַרפט דיין מעהר אָפּגעהיט ווען זי האָט זיך געטראָפען מיט אַלבערט'ען. דאָס האָט געוויקט אויף דעם געליבטען אויף אַ זאַנדערבאַרען אופן. ער איז געווען אויגגעדולדיג אויף ביין אויב זי האָט זיך פע־שפּעטיגט אָדער אויב זי האָט זיך צו פריה געאַרפט איילען צוריק אַ היים. צו דע־זעלבער צייט איז זי איהם אויך געוואָרען מעהר אַנציהענד, מעהר רייצענד.

און איינמאָל, ווען ע־ע איז צו איהר צוגעשטאַנען, אַז זי האָט זיך מיט איהם טרעפען אויף אויף מאָרגען, און זי האָט גע־שענה'ט, אַז עס פּאַסט איהר נישט פערפאַלען צו ווערען פון הויז צוויי נעכט באַכאַנאַנד, האָט זי איהם פאַר־געשלאָגען אַ פּלאַן, מיט וועלכען זי האָט זיך שוין לאַנג אַרומ־געטראָגען.

— ווייסט גאָר וואָס? — האָט זי געזאָגט — פאַרוואָס זאָלסטו נישט קומען צו מיר אַהיים?

— אַ היים? — האָט ע־ע מיט פערוואונדערונג געפרעגט.

— אַזוי, פאַרוואָס נישט?

— נו, און — — דער מאַן

זי האָט זיך צולאַכט.

— זאָל דיך גאָרנישט אַרען, — האָט זי געזאָגט. — ער וועט פון גאָרנישט וויסען.

אַלבערט האָט געמאַכט אַ מינע ווי צו זאָגען, אַז אויב ער וועט נישט וויסען, אויב עס וועט נישט זיין וואָס צו וויסען, דאַן לוינט זיך איהם נישט צו קומען.

זי האָט איהם פערשטאַנען און זי האָט זיך צוגעטוליעט צו איהם.

— באַרעלע, — האָט זי איהם געזאָגט אין אויער, כאָטש עס איז קיינער נישט געווען אונטערצוהערען זיך צו דעם סוד, — אפילו אַז ער זאָל יאָ וויסען, וועט עס איהם אויך נישט אַרען. ער וועט דיר באַך מעגליך דאַנקבאַר זיין דערפאַר. ער וועט דען ווי אָפּצושאַצען אַזאַ פרוי ווי איך?

— אָה, — האָט אַלבערט געזאָגט און עס איז איהר מיט אַמאָל קאַלט געוואָרען פון דעם טאָן זיינעם, — אָה...

— וועסטו קומען? — האָט זי איהם געפרעגט, אַיידער זי האָט איהם פערלאָזען.

— אומ־מ־ן — האָט ער געגטפערט אָהן איבער צייגונג.

זי האָט געפיהלט, אַז זיין זיי־געוונד־קוש איז דעם מאָל מעהר נישט געווען אַזאַ האַרציגער און דאַנקבאַרער ווי שטענדיג. עס איז געווען אַ קוש מעהר יוצא צו זיין, ווי אויף אַנ'אמת.

ער איז צו איהר אין הויז נישט געקומען. עס האָט איהר פערדראָסען און זי האָט בע־שלאָסען נישט צו בויגען זיך, נישט אָפּצוזוכען איהם. ווען עס איז אָבער אַוועק דער פערטער און דער פינפטער טאָג און זי האָט נאָך אַלץ נישט געהערט פון איהם, האָט זי עס שוין מעהר נישט געקענט אויסהאַלטען. זי איז צו איהם געקומען.

— זעהר גוט, — האָט זי געזאָגט, — אַז דו ביזט אַזאַ נאַר און האָסט מורא צו וויזען זיך — —

— מורא? — האָט ער געפרעגט און האָט זיך אָפּגעקערט פון איהר.

אַ מאָדנע קאַלטע פרעמדקייט האָט זי דערפיהלט אין איהם, און מיט אַמאָל איז איהר די גאַנצע זאַך קלאָהר געוואָרען. נישט אויס מורא איז ער נישט געקומען צו איהר, נאָר צוליב עטוואָס אַנדערס.

אויב דער מאַן איז דאָ, און ער וויסט, און ער לאָזט זי צוגעמען און עס אַרט איהם נישט; צו וואָס־זשע דאַרף מען זיך יאָגען באַך איהר? וואָס פאַר אַ טעם האָט דע־ע געיעג? פערבאָטענע פרוכט איז טאַקע זיס, אָבע־ע נישט פע־באָטענע? — ער איז מעהר נישט געקומען צו איהר און יז צו איהם אויך נישט.

מעדיציניש שמועסען

פון ד"ר וו. קאַנטאָר

קרופּ און פאַלשער קרופּ

דער גאַמען קרופּ וואַרפט אָן אַ שרעק אויף אַלטערען. און עס איז דאָ טאַקע גענוג אורזאַך פאַר דעם, ווייל ביז בלויז מיט עטליכע יאָהר צוריק איז עס געווען גאָר נישט פון די זעלטענע קראַנקהייטען און אין אַ סך פאַלען איבערהויפּט דאָ, וואו עס איז עטוואָס פערגאַכלעסיגט געוואָרען, האָט זיך עס אויסגעלאָזט גאָר ערנסט.

אַנ'אמת'ער קרופּ איז פשוט אַ דיפטעריע, וועלכע ענטוויקעלט זיך אין האַלז, וואו עס געפינען זיך די דיינע סטרונעס, וועלכע מיר בענוצען צו פּראָדוצירען דעם קול, סיי ביי דעם רעדען און סיי ביים זינגען.

די סימפּטאָמען זענען אָפט זעהר לייכטע. די טעמפּעראַטור איז אָדער נאָרמאַל, אָדער אַ קליין ביסעל העכער. דאָס קינד בעקלאָגט זיך גישט, און דער (איינציגער) אמת'ער סימפּטאָם איז אַ היילע־יגקייט און אַ מאָרגנער הוסט, וועלכער ווייזט אויס ווי אַ מין בילען, שפּעטער הויבט דאָס קינד אָן שווער צו אָטעמען און אפילו ווערען אַ בלויקייט אויף די ליפּען. די לעצטע צוויי סימפּטאָמען האַלטען זיך אין פערגרעסערען, און אויב שנעלע מיטלען ווערען נישט אָנגענומען, ווערט דאָס קינד פשוט דערשטיקט. דאָס איז דערפאַר, וואָס עס ווערט פּראָדוצירט דורך דעם דיפטעריע־באַציל אַזאַ הייטעל, וועלכע פערלייגט דעם דורכגאַנג פון דער לופט. אָבער אין פערגאַכלעסיגטע פאַלען, וואו דאָס קינד ווערט נישט דערשטיקט, ענטוויקלען זיך פערשידענע קאָמפּליקאַציעס. די הויפּט צוויי זענען: אַנ'אָפּשוואַכונג פון האַרץ־מוס קול און אַ פאַראַליז פון די הע־ד אָרער פיס. די בידע קאָמפּליקאַציעס זענען ערנסט, ווייל אַ געוויסע שוואַכקייט פערבלייבט אויפן גאַנצען לעבען.

די פאַלשע קרופּ וויזט אַמאָל די אַלע סימפּטאָמען, וועלכע ווייזען זיך אין פאַל פון אמת'ען קרופּ. די אורזאַך איז אָבער דיזעלבע ווי אין פאַל פון אַ געוועניליכער פערקיהלונג. ווע־ט טאַקע ענטצונדע', אָבער די געפאַהר איז בלויז דאָ אין די גאָר אויסערגעוועהנליכע פאַלען, וואו דער פלאַץ ווערט אַזוי געשוואָלען, אַז קיין לופט קאָן נישט דורכגעהן. קיין הייטעל פאָרמירט זיך נישט אין די פאַלען.

די לעצטע יאָהרען איז דער קרופּ געוואָרען אַ גאָר זעלטענע ערשיינונג אין די גרעטערע שטעט, וואו די מיטלען צו פע־מיידען דיפטעריע ווערען בענוצט. עס איז קיין פראַגע נישט, אַז די גאַנצע קראַנקהייט קאָן אויסגעוואָרצעלט ווע־ען אויב יעדעס קינד זאָל קריגען די איינשפּריצונגען.

קרופּ ווערט בעהאַנדעלט אויף דעם זעלבען אופן ווי דיפטעריע, אָבער גאָר ווען מען זעהט דעם פאַציענט נישט צו שפּעט. אַנ'איינשפּריצונג פון דיפטעריע אַנטיטאָקסין דאַרף געגעבען ווערען אפילו אין די פאַלען, וואו עס איז נישט איינגאַנצען בעשטימט, אַז דע־ע פאַציענט ליידט טאַקע פון אַנ'אמת'ען קרופּ. שאָהען קאָן עס נישט און אויב עס איז ווירקליך דיפטעריע, איז עס אַ גאָר נויטיג מיטעל. אויב אָבע־ע דער פאַל איז אַ שפּעטער אין דעם קינד'ס האַלז איז אַזוי פע־ליגט, אַז עס איז דאָ אַ געפאַהר הערשטיקט צו ווערען, דאַן מוז מען אַ חוץ דעם אַנטיטאָקסין אַריינשטעלען אין קינד'ס האַלז אַזאַ טרייבעל, וועלכע גיט גענוג פלאַץ, אַז די לופט זאָל קאָנען אַריין און אַרויס פון די לונגען.

אין פאַל פון אַ פאַלשען קרופּ איז ראַט־זאַם צו בענוצען וואַרימקייט אַרום דעם פאַרדער שטען טייל פון האַלז.

ענטצונדענע דריזען ביי קינדער

יערע־ מענש, איבערהויפּט אין די קינדע־יאָהרען, מאַכט דורך פע־קיהלונגען אין האַלז, דאָס הייסט, דע־ האַלז ווע־ט ענטצונדען, עס הויפּט זיך די טעמפּע־אַטור און מ'ווע־ט קראַנק אויף עטליכע טעג. דאָס איז אַזאַ אָפּטע ע־שיינונג, אַז אָפט געפינען נישט די עלטע־ען פאַ־ נויטיג צו בע־אַטען זיך מיט אַ דאָקטאָר. זיי ווייסע שוין פון אַ פרי־הע־דיגען פאַל נעיוי ווי אָנצונעהן מיט'ן קינד.

עס פאַסי־ען אָבער פאַלען, און גראָד נישט זעלטען, ווען דער אויסע־ליכע־ טייל פון האַלז הויבט אָן צו ווע־ען געשוואָלען. דאָס קינד בע־קלאָגט זיך, אַז דער פלאַץ טוט ווי און דאָס יע־שווילעכץ וואַקסט. אַזאַ ע־שיינונג איז געוועהנליך אַ סימן פון געשוואָלע־ע דריזען אין האַלז.

ע־נסט זענען די דאָכשניטליכע פאַלען קיינ־מאָל נישט, אָבער זאָרג גיבען זיי גראָד מעהר ווי אַ סך ערנסטע פאַלען. און מען קאָן טאַקע לייכט פע־שטעהען פאַרוואָס דאָס איז אַזוי. דע־ פיבער איז אָפט אומגעהויע־ הויך, און דע־ גאַנצע־ קער־פערד טרייסעלט זיך פון קעלט. דאָס קינד איז נישט אויפגעלייגט, עסט ווייניג און זעהט טאַקע אויס קראַנק.

אין אַ סך פאַלען שטילט זיך די ענטצינדונג אַליין אויף. די געשווילעכץ פערשווינדט און דאָס קינד איז ווידער פולקאָם. אין אַנדע־ע פאַלען זאָלט די געשווילעכץ אין פערמערען זיך.. אָבער אפילו ווען עס איז שוין גאָר גרויס, געהט עס זיך אָפט פאַנאַנדער.

אין אייניגע פאַלען אָבער הויבט אָן דער געשוואָלענער פלאַץ צו ווע־ען ווייכער. דאָס איז שוין אַ סימן, אַז מאַטעריע וועט זיך אָנקלייבען. ווען עס זעהט שוין אויס געענוג רייף, דאַן איז אַ פראַגע פון אַרויסלאָזען די מאַטעריע.

ווען די דריזען וויזען די ערשטע סימנים פון ענטצינדונג, קאָן מען בענוצען איינעם פון די עטליכע מיטלען. גאָר קאַלטע קאָמפּרעסען אין די פאַלען וואו דער האַלז איז שטאַרק ענטצונדען. אויב דער האַלז איז שוין אָבע־ בעסע־, דאַן איז בעסער צו בענוצען אַ געמיש פון האַלב־גליצערין און האַלב־אַלקאָהאָל. דאָס מוז מען מאַכען וואַרים און אַרומבינדען דע־מיט דעם האַלז.

די לעצטע צייט האָט מען אָנגעהויבען בע־נוצען פאַר די פאַלען אַ ביסעל מיטעל, וועלכער האָט אַנ'אויסערגעוועהנליך גוטע ווירקונג אין אַ סך פאַלען. דאָס וועט ע־ט געטון דורך אַ ספּעציעלען אַפּאַראַט אויפ'ן זעלבען שטייגער, ווי עס ווערט בענוצט אויף ראַק און אַנדע־ע שעדליכע געוויס־סען. אפילו אין די פאַלען, וואו די געשווילעכץ פערשווינדט נישט, פערקירצט עס דעם פּראָצעס און עס ווע־ט שנעלער רייף אויף אויפצומאַכען.

אין דער מילדער אָפּעראַציע איז נישטאָ קיין גרעסערע געפאַהר ווי צו עפענען אַנ'אַנדער גע־שווער. אַ דאָקטאָר וואָס שניידט עס אויף, מוז האָבען אין זינען, אַז דער שניט זאָל געמאַכט ווע־רען אין דערזעלבער ליניע, ווי די הויט געהט. דאָס הייסט, נישט דע־לאָזען, אַז דער שניט זאָל זיך פערמאַכען איידער די גאַנצע מאַטעריע ווערט זיך אויס.

זי און ער

פון יוסף ראַכלין

די בעקאַנטשאַפט צווישען סאָפי וועבמאַן און דעם יונגען אַלבערט גאָלדינג האָט זיך אָנגעהויבען דורך אַ גאַנץ איינפאַכען און אפילו אַ נאַרישען צופאַל.

עס איז געשעהען אין אַ הייסער, זומערדיגער נאַכט. איהר מאַן איז געווען אָפּגעפאָהרען אויף אייניע פון זיינע רייזעס. פרוי וועבמאַן איז געווען אייניע פון די פרויען, וועלכע קענען נישט פערקניפּען קיין פריינדשאַפט מיט אַנדע־ע פרויען. מיט די שכנות איהר האָט זי זיך קוים געקענט. זיי פלעגען איהר זעהען אַרויסגעהען פון הויז אַנ־אויסגעפּוצטע, בעהאָנגען מיט ציהרונג, און זיי פלעגען זיך דורכוואַרפען מיט די אויגען און רעדען וועגען איהר. דאָס האָט זי געפיהלט און עס האָט איהר פערדראָסען, ווייל עס איז אין דער אמת'ן נישט געווען וואָס צו רעדען אויף איהר. זי איז געווען געטריי גענוג דעם מאַן.

פונדעסטוועגען האָבען איהר די שכנות פערדעכטיגט. זיי האָבען זיך נישט געקענט פאָרשטעלען, אַז אַזאַ פרוי ווי ווערבמאַן, פע־הייראַט צו אַזאַ מאַן ווי איהרען, זאָל זיין — נו, זאָל זיין גלייכגילטיג צו אַנדע־ע מענער. אַ הויך־געבויטע און אויס־גערונדעלטע, האָט זי מיט איהר פיגור, מיט איהרע הויפּטען איהרע הויסע ברוסטען, איהר פולען, ברייטען פנים געשאַפען דעם איינדרוק פון אַ זאַטער און צו דער זעלבער צייט נייגע־יגער וויבליכקייט. צו דעם האָט זי נאָך אונטע־געבליטשט די האָר אויף אַ בלאָנדען קאָליר; האָט די בלויע אויגען איהרע, וועלכע זענען געווען איינגעזעצט אין דעם ווייכען, פוכקען געזיכט, אונטערגעשמירט מיט אַ גלאַנציג־שווערען קאָליר. איז געווען גענוג, אַז זי זאָל מיט דעם גאַנג איהרע, אַ שפּאַציר טון, אַז די מענער זאָלען איהר בעגלייטען מיט מעסטענדע און הויגעריגע בליקען און די פרויען זאָלען זיך דורכוואַרפען מיט וועטלעך יועגען איהר.

ווען איהר מאַן איז דאָסמאָל אָפּגעפאָהרען, האָט זי פאַר זיך קיין אָרט נישט געקענט געפינען. עס האָט איהר נישט פערדראָסען, וואָס ער איז אָפּגעפאָהרען. ווען ער איז געווען אינדערהיים האָט זי זיך מיט איהם קנאַפּ וואָס אינטע־ע־ע־ירט, כיידען מען קען רופען זייערע אָפטע קליינערייען אַנ'אינטערעס. עס איז איהר גלאַט געווען אומעטיג און לאַנגווייליג.

זי האָט זיך אָפּגעזוכט אַ צייט־כע־טרייב, צו פאָהרען אין אַ גאָרטען.

בלויז איין ליידיגער פלאַץ האָט זיך געפונען אין טראַמוואַי, און זי האָט איהם פע־נומען. זי האָט זיך זאָגאַר נישט אומגעקוקט אויף דעם מאַן לעבען וועלכען זי האָט זיך געזעצט, כאָטש זי האָט יאָ בעמערקט אַז ער איז יונג און בעט געקליידעט און, ווי עס שיינט, נישט קיין פּראָסטאַק.

— פאַר אַ בילעט — האָט דער קאָנדוקטאָר געפרעגט און פרוי וועבמאַן האָט געעפענט איהר בייטעל צו נוכען קליין־געלד.

זי האָט עס נישט געפונען. זי האָט פערשטאַנען אַ צעהן דאָלאַר שטיק און אַ 20 זל. שטיק, אָבער נישט קיין קלענערס.

זי האָט אָנגעבאָטען דעם קאָנדוקטאָר דעם 10 זל. שטיק און ער האָט עס אָנגענומען און בע־טראַכט עס און דערנאָך ערקלערט, אַז ער האָט נישט אַזוי פיל אַ רעשט. ער איז געבליבען שטעהן לעבען איהר ווי צו זאָגען, אַז אויב זי וועט נישט צושטעלען קיין אַנדער געלד וועט זי מוזען אַרויס טערגעהן.

— אָבער איך האָב נישט קיין קליינגעלד — האָט זי געשטענהיש. פערפאַלען, — איז דער קאָנדוקטאָר מיט קאַלטער העפליכקייט בעשטאַנען אויף זיינס, און איז נישט אָפּגעטראָטען פון איהר.

אין דעם מאָמענט איז דער יונגער־מאַן, לעבען וועלכען זי האָט זיך געהאַט געזעצט, געקומען איהר צו הילף.

— ענטשולדיגט, — האָט ע־ זיך אָפּגערופען — אויב איהר וועט מיר ערלויבען. — — —

אַיידער זי האָט איהם געקענט אָפּשטעלען האָט ער שוין געהאַט בעצאָהלט איהר בילעט, דער קאָנדוקטאָר איז אָפּגעטראָטען צו די אַנדערע פּאַסאַזשירען.

זי האָט דעם יונגעמאַן בעלוינט מיט אַ דאַנק און אַ וואַרימען שמייכעל, און ס'איז איהר געפעלען געווען, וואָס ער האָט אויף דעם דאַנק געענטפערט העפליך אָבע־ גלאַסען און האָט נישט געזוכט אויסצוצוצען די געלעגענהייט פאַר אַ מעהר צודרינגליכער בעקאַנט שאַפט. ער האָט בלויז געזאָגט, אַז ס'איז גאָרנישט, אַ קליינינקייט און וויטער געקוקט אין דער לעבעדיגער גאַס אַריין.

זי אַליין האָט איהם געדאַרפט ערמוטיגען און פערפיהרען אַ געשפּרעך מיט איהם.

— איך מוז אייך ווי עס איז אומקערען דאָס געלד, — האָט זי געזאָגט — איך קאָן דאָך נישט נעהמען קיין געלד ביי אַ ווילד־פרעמדען מאַן.

ערשט איצט האָט זיך דער יונגערמאַן אומ־געדרעהט צו איהר און איהר בעטראַכט פון דער נאָהענט. אויך זי האָט איהם דע־ביי געקענט ריכ־טיג אָנקוקען. זייע־ע בליקען האָבען זיך בעגע־גענט און ביידע האָבען זיך צושמייכעלט.

— נו, זיכע־ ווע־ל איך ביי אייך אויפמאָהנען — האָט ע־ געזאָגט — מיט אַ קאָמאַרניק וועל איך עס אויפמאָהנען.

דע־ווייל האָבען זיי געהאַט אַ געלעגענהייט פונאַנדע־צוקוקען זיך. זי האָט גאָר געטראַכט: נישט ווי איהר מאַן, דע־ פע־אומע־ע־ע אויסגע־טריקענטער, פע־זאָר־גע־ע געשעפטסמאַן, וועלכער האָט נישט קיין צוויי ווע־ע דע־כצוויאַרפען מיט איהר אויסע־ע ווע־ען שטויביגע זאַכען.

איז האָט געפאַלען ווי זיין לענגליכער פנים בעיוגט זיך און לייכט־אויף מיט אַ זוניגע־ וואַ־ריימקייט אינמיטען רע־ען; ווי די ברוינע אויגען אויטראַהלען אויף מיט כע־שטאַנד, אַרעד מיט געלעכטער איבער איהרען אַ ווערטעל.

איהרע אויגע זענען געווען געווענדעט באַ אויף איהם. פון צייט צו צייט האָבען זיך דייע־ע קניה אָנגערירט, און זי האָט זיך נישט אָפּגע־ווקט פון איהם.

ענדליך האָט דע־ טראַמוואַי דע־גרייכט דעם לעצטען פונקט און האָט זיך אָפּגעשטעלט.

לאל לאגאלאנד ירגא ליאנאל

1933 לגא 8 ארבעתבתשלא דיאל 210 דיבאנד אזא ראגא בשרבתבשא דיאל

דיזיל

אנגאל • אנגאלא

אי לאל לאגאלאנד-לאלאנאגאל א "מאגאנד,"

אי לאל לאגאלאנד ירגא ליאנאל

אי לאל לאגאלאנד ירגא ליאנאל

אנגאל • אנגאלא

(ԵՐԱՆԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆԸ) ● ԳԻՐ Ը. ՀՈՒՍԻՍԵԱՆ

ԵՐԵՔ ԼԵ ԵՐՆԻՆԻՆ ԱՆՈՒՆԸ...

Ինձ Ի ԵՎԻՆՔ ՇՈՒՆ ԵՎ ԹՈՒ՝
ԱՅՍ՝ ԿԵՎԸ ԵՐԵՔԻՆ ՄԻՆԻ ԵՎՅԻՍԵ ԵՎԻՆԱՅՍ՝ ԵՐԱՅԱՆԱՑ
ԵՎԱՅ ԱԼԱՐ ԵՎ ԼԵ ՀՅԱԿԻՆԵՐԱՅԻՆ ԱՆՈՎՈՒ ԱՆԵՐԱՆԻ
ԱՅՍ՝ ԵՐԵՔԻՆ ԱՆ ՀՈՒՇԵՑ՝ ԱՅՍ ՄԻՆԻ ԱՆՈՒՆ՝ ՈՒ
ԱՆՈՒՆԻՆ՝ ԵՎ ԵՎԵՎ ՀՅԱԾ ՄԻՆԻ ԱՆՈՒՆ՝ ԵՎԵՐԵՆ
ԵՎ ԱՆՈՒՆ — ԵՐԵՔԻՆ ԱՆՈՒՆԻՆ ԱՆՈՒՆԻՆ ԵՎ ԱՆՈՒՆ՝
ԱՅՍ՝ ԱՆՈՒՆ՝ ԱՆՈՒՆԻՆ՝ ԱՆՈՒՆԻՆ՝ ԱՆՈՒՆԻՆ՝ ԱՆՈՒՆԻՆ՝
ԱՆՈՒՆԻ

פאר אונזערע קינדער

וועכענטליכע ביילאגע פון „נייעם פאלקסבלאט"

טורה בארקאן.

אז זון—מיט ארעגען

אַ זון מיט אַ רעגען — אַ זון מיט אַ רעגען—
קינדערלעך, זעהט באַר ווי שיין!
פון הימעל אַרונטערגעקומען צוזאַמען,
יחזאַמען, ווי אַ קינד — מיט אַ מאַמען.
קינדערלעך, זעהט באַר ווי שיין!

מאַמעלע זון — איז אַ גילדענעם קלייד,
דעגענדעל קינד — איז אַ זילבערנעם קלייד
טאַנצען און שפּרינגען און מאַכען זיך שפּאַס—
טעפּיקלען, בעשפּרינקלען די שטויביגע גאַס.

טראָפּענדלען זילבער און פערעמלען גאָלד:
די זון מיט דעם רעגענדל האָבען זיך האַלד.
שטיפען און טאַנצען און שפּרינגען מיט חן—
קינדערלעך טייערע, זעהט באַר ווי שיין!

גוט אנגעשריבען

הייגט האָט דער לעהרער אָפּגעגעבען די העפט
מען. גיטעל איז אַ שעהמעוודיגע. זי האָט גע־
שריגען:
— לעהרער, מיין העפט לייענט גישט. איך
האָב שלעכט געשריבען.
איך האָב געשווייגען. איך האָב אויף מורא
געהאַט, טאָמער לייענט דער לעהרער מיין העפט.
איך האָב אָבער גאָרנישט געזאָגט. דער לעהרער
זאָגט קיינמאָל נישט אויס די קינדער, וועמענס
העפט ער לייענט.
לייענט דער לעהרער אַזוי:
„איך בין אַ קליין בלימעלע. רייס מיך אויס.
אַרום איז גרין. אַ גרויסע וואַלד מיט הויכע
גראָז. איך בין אַליין אַ קליינינקער, אַ ווייסינקער,
מיט אַ אַראָפּגעבויגען קעפּעל.
רייס מיך אויס!"
— גוט געשריבען! — זאָגט דער לעהרער.
איך זעה, אַז אַלע קינדער קוקען אויף מיר.
מיר איז הייס אין פּנים.
פון וואַנען ווייסען זיי?
דער לעהרער האָט געזאָגט צוויי מאָל:
— גוט געשריבען.

וואס ביינאכט חלומט זיך

מיר איז אין שטוב זעגע געווען אַלע קינדער,
משה'קע איז געווען. שלום איז געווען. פייגעלע
און גיטל. בערעלע איז אויך געווען.
מיר האָבען אַלע דערצעהלט, וואָס ביינאַכט
חלומט זיך.
— מיר האָט זיך געחלומט, אַז איך פאַל
פון בעט. — האָט בערעלע געזאָגט.
— און מיר — אַז איך פאַל פון באַלקאָן.
— און מיר — אַז עס פאָהרען פייערלעשער.
— און מיר, אַז די באָבע טאַנצט.
אַגט משה'קע, אַז זיין טאַטע האָט איהם דער־
צעהלט אַזוי:
אַ יונגעל איז אַמאָל געגאַנגען שלאָפען, האָט
ער אונטערגעלייגט אונטער זיין קישען אַ לעפעל.
זיין טאַטע האָט עס געזעהן, פרעגט ער איהם:
— וואָס טוסטו?
האָט דאָס יונגעל געענטפערט:
טאָמער חלומט זיך מיר אַ גוטע מאַכל,
זאָל איך האָבען מיט וואָס צו עסען.

ל. מאטעס.

האז באראז, דער רויטער האז

פון דאַך אויף דאַך, קאַם אַרויף, פליגלען
אויסגעצויגען,
איז האָן באַראָן, דער רויטער האָן,
קרייענדיג געפלויגען.

נאָכגעיאָגט און ביסט געכאַפּט —
שטייט האָן באַראָן דער זיעגער.
און אַרום איהם מיט שפּאָן און פאָן.
קינדער,
אַנגעגורטע קריגען.

אַ וואָרט אַהין, אַ וואָרט אַהער.
אַלע טראַכטען,
קלעהרען.
אַז מאָטקע באָן פאַלט אויף אַ פלאַן.
זאָגט:
„קינדער, ווילט איהר הערען?"

„הערען, הערען—וואָס איז דער פלאַן?
זיכער וויל מען הערען!"
און מאָטקע גאָן, ווי אַ גריין בעדאַכט,
זאָגט:
„דאַך גאָה דאַך,
דאַך אַראָפּ,
לאָמיר די שטיבער איבערקעהרען".

„די שטיבער איבערקעהרען?"
כאַ, כאַ, כאַ,
און כאַ, כאַ, כאַ!
לאַכען קינדער,
פערגייען זיך ביז טרעהרען.
און מאָטקע באָן שטייט אַלץ און טראַכט,
און קראַצט זיך אַלץ דעם שטערן.
קומט אסתר בולבע אָן פון מאַרק

מיט זאַק און פאַק און פעקל.
און הערענדיג, וואָס דאָ קומט פאָר,
זאָגט זי:
„קינדער, קלאַפּט אַריין אַ פלעקעל".

אַ פלעקל אַריינגעקלאַפּט.
און זיך גלייך געזאַמלט צו זאַק און פאַק
אויף נישט פערזעהן דעם זעקל,
און זעקל אַרום פלעקל און זאַק אַרום פאַק
אויסגעלייריגט מיט איין קנאַק
דעם האָבע", ווייץ און קאָרן.
אַז האָן באַראָן, דער רויטער האָן,
דערזעהען: —
איז מיט איין פלי פון דאַך אַראָפּגעפלויגן
און געזומען פיקען פיק, פיק, פיק,
נישט זעהענדיג פאַר די אויגען;
אַז רונד אַרום —
ער איבמיטען —
שטייען קריגער מיט שפּאָן און פאָן,
און היטען, היטען, היטען.

פיקט,
געפיקט
און אויפגעפיקט,
דעם האָבע", ווייץ און קאָרן.
זיך אַ יאָג געטון און גלייך געכאַפּט
האָן באַראָן, דעם רויטען האָן,
פאַר די גאָלדענע שפּאָרן.

ליגט האָן באַראָן, דער רויטער האָן
אַ געבונדענער געפאַנגען,
און קינדער שטראַהלען אַרום,
מיט גלאַנץ און טאַנץ.
פיהרען דעם זיג מיט פריידיגע געזאַנגען.

דער בלינדער און די מילך

אַ בלינדער פון געבוירען האָט אַמאָל געפרעגט
אַ זעהענדיגען:
„וואָס פאַר אַ קאָליר האָט מילך?"
דער זעהענדיגער האָט געזאָגט: „מילך האָט
דעם זעלבען קאָליר, וואָס ווייס פּאַפּיר".
האָט דער בלינדער געפרעגט: „נו. און דער
קאָליר סקרומט אויך אַזוי אונטער די הענד, ווי
פּאַפּיר?"
דער זעהענדיגער האָט געענטפערט: „ער איז
ווייסער, ווי ווייס מעהל".
דער בלינדער האָט געפרעגט: „נו, איז ער
אַזוי ווייך און שיט זיך אַזוי ווי מעהל?"

דער זעהענדיגער האָט געזאָגט: „ניין, ער
איז פשוט אַ ווייסער, ווי אַ ווייסער האָן".
„נו, איז ער אַזאַ ווייסער און האָרטיגער ווי
אַ האָן?" האָט געפרעגט דער בלינדער.
„ניין, אַ ווייסער קאָליר איז פּונקט ווי שניי",
האָט געענטפערט דער זעהענדיגער.
אָבער דער בלינדער האָט ווייטער געפרעגט:
„נו, איז ער אָבער אַזאַ קאַלטער, ווי שניי?"
און וויפיל ביישפּילען דער זעהענדיגער האָט
נישט געבראַכט, האָט דער בלינדער אַלץ נישט
געקאָנט פערשטיין, ווי זעהט אויס דער ווייסער קאָ־
לער פון מילך.

ים-מענטש און די פערל

אַ מענש האָט זיך געשיפט אויפ'ן ים און
האָט צופעליג אַראָפּגעוואָרפען אַ קאָסטבאַרען פע־
רעל אין וואַסער אַריין, האָט זיך דער מענש אומגע־
קעהרט צוריק צום ברעג, אויסגעזוכט אַ'עמער
און געגומען שעפּען דאָס וואַסער פון ים. שעפּט
אָן און גיסט אויס אויף דער ערד. אַזוי האָט ער
געשעפּט און אויסגעגאָסען דריי טעג נאָכאַנאַנד.
אויפ'ן פיערטען טאָג איז פון ים אַרויס דער
ים-מענש און פרעגט איהם:
„צוליב וואָס שעפּסטו דאָס?"
ענטפערט דער מענש:

„איך שעפּ דעם פאַר, וויל מיינע אַ פערל איז
אַריינגעפאַלען אין ים".
דער וואַסער-מענש פרעגט:
„און גיך וועסטו אויפהערען?"
זאָגט דער מענש:
„איך וועל פריהער אויסטריקענען דעם ים,
און דעמאָלט וועל איך אויפהערען".
דער ים-מענש איז אַוועק אין ים, געקומען
צוריק מיטן פערל און אָפּגעגעבען איהם דעם מענ־
שען.

ביבלישע מאטיוען

פון משה רובין.

אונזער תורה

פון אַ פערבאָרגענעם באַרג-זוינקעל, פון דעם
זעלבען באַרג, אויף וועלכען די געטליכע אַנטפּלע־
קונג איז געווען, האָט דער געזעצגעבער משה
צוויי שטיינער אויסגעהאַקט. פון יענען האַק, וואָס
ער האָט זיך פערמאָסטען אין דעם באַרג-זוינקעל,
איז עס העלער. 'ליכטיגער, שייגענדיגער און גלאַנ־
צענדיגער געוואָרען, און ביים לעצטען האַק פונ'ם
צווייטען אַרויסגעקומענעם שטיין זענען די שטיינער
צום ערשטען דורכזיכטיג געוואָרען, און אויסגע־
קריצט געוואָרען מיט די „עשרת הדברות" זענען
זיי אין בריליאַנטען פערוואַנדעלט געוואָרען...

ווען די באַוועגטע בערג האָבען זיי דערזעהן,
איז זייער שטיינענדיג האַרץ נאָך מעהר פערשטיי־
נערט געוואָרען פון גרויס קנאה צו דעם קליינעם
קלענערען ברודער-באַרג זייערען „סיני".

—אַ גלוק פון אַ ברודער! וועי פון אונז האָט
זיך אומגעקוקט אויף דעם קאַרליק... — האָט דער
העכסטער באַרג צו זיינע — פון איהם עטוואָס ני־
דעריגע — ברודער-בערג געזאָגט. ער האָט זיך
דאָך תמיד אויסבעהאַלטען פון אונז, וויסענדיג, אַז
מיר לאַכען זיך אויס פון זיין קליינער וואוקס, און
איצט? נישט גענוג, אָהאָס ער איז מיט אַזעלכע
הימעל און ערדישע אפּלאַזען אויסגענומען געוואָר־
דען... איז ער נאָך אַ בריליאַנטענער געוואָרען.

ווען דער געזעצגעבער משה האָט די ווערטער
פערהערט, האָט ער זיי אויסגעמוסרט:

— אָט די מעלה וואָס איהר רעכענט אייך צו
מיט אייער הויכקייט, דאָס איז געגען אייער מפּלה...
דער, וואָס יאָגט זיך נאָך בכבוד, פון דעם
אַנטלויפט דער כבוד. אייער קלענער ברודער איז
פון אייך אויסגעלאַכט געוואָרען אַ דאַנק זיין ני־
דעריגען וואוקס, נישט די הויכקייט, און.... נישט
די נידעריגקייט איז וואוקס, שאַפט גליק, כבוד,
און רוהם, אָדער אומגליק, פעראַכטונג און שאַנדע,
דאָס זענען טויזשע אייגענשאַפטען, וועלכע זענען
אָהן זייער וויסען, אָהן זייער ווילען געשאַפען גע־
וואָרען. דער עיקר איז גייסטיגע אייגענשאַפ־
טען... אייער שטאָלץ, אייער הויכמוט האָט אייך
דעם אומ'כבוד געשאַפען, נישט צו וועלען זיך
רעכענען מיט אייך, און אייער קלענערען ברודערס
ענוות, איז פון גאָט אין אַכט גענומען געוואָר־
דען און ער האָט איהם דעם גרויסען כבוד צו־
געטיילט.

דענקט אָבער אויף נישט, אַז פון אייער ברו־
דער איז אַ בריליאַנט געוואָרען... אַ שטיין איז
ער געווען, און אַ שטיין וועט ער פערבלייבען. די
צוויי אויסגעהאַקטע שטיינער אַליין, וועלכע רו־
פען זיך לוחות, זיי אַליין זענען בריליאַנטען גע־
וואָרען, דעם גרויסען כבוד האָט מען נישט זיי
געגעבען, דער בריליאַנטענער כבוד, איז צוגע־
טיילט געוואָרען די געטליכע ווערטער, וועלכע זע־
נען אויף זיי אויסגעקריצט געוואָרען...

אויסהערענדיג דעם מוסר האָבען זיך די ברג
פערשעהמט און ווען די בריליאַנטענע שטיינער
זענען אונטערן באַרג, דאָרף משה'ן צובראָכען גע־
וואָרען און פון זיי זענען איינפאַכע שטיינער גע־
וואָרען, האָבען די ברג אויסגעשריגען: „משי־
אמת, ותורתו אמת"....

דער הונד און דער לייב

(משבעל) — פון נחום י.

אַ הונט, וואָס האָט דעם לייב אַלט פריינד געהאַט,
נישט קענענדיג זיך אָפּלויפען מיט איהם צו זאַם,
האָט איהם אַמאָל אַ נייע חניפה צוגעטראָגען:
—„איך מוז דיר דאַנען,
אַז אויף דער גאַנצער וועלט,
סיי אין די וועלדער, סיי אין פעלד,
איז גאָרנישט צו געפינען
אַ חיה נאָך איינע וואָס זאָל פע'דינען,
און זיין אַזוי ווי דו בע'עטיגט צו דער קרוין!
אַ קליניגקייט, פון דיין געשריי אַליין
פע'לידע אַלע חיות דאָן דעם זינען,
און וואַרפען זיך צושראָקענע אויף דו'ערד..."
— „און דאָן".—געענטפערט האָט דער לייב
פון קעהרט
„ס'איז באַר צום לאַכען,
אַ פליגעלע אַ קליינס קאָן מיה משוגע מאַכען..."

דר. א. ווירשובסקי.

מאטעריאלען צו די ראסען-פארשונגען

מיר לעבען אין אַ תקופה, ווען אין צוזאַמענ־
האַנג מיט די זוילדע מעשים פון דעם צורר־
היהודים — אַדאָלף היטלער איז אַקטועל געוואָרען
דאָס פּראָבלעם פון ראַסען-פאָרשונגען. אין שיי־
כות מיט דעם האָב איך זיך פע'שיפט אין די ווי־
סענשאַפטליכע ידיעות אויבער דער פע'גלייכענדער
סטרוקטור פון מענשליכען מאַרך, אויף וויפיל זיי
גיבען אַ גרונט צו די יסודות פון ראַסע-שעאָריעס.

אַלס פיאָנער פון פאָרשונגען אין דער דאָ־
זיגער ריכטונג דאַרף פע'רעכענט ווערען דער בע־
ריהמטער מאָסקווער אַנאַטאָם פּראָפ. זע'נאָוו, זע־
מענס גרינדליכע אַרבייט, פע'עפענטליכט מיט 60
יאָהר צוריק, איבער די אינדיווידועלע טיפען פון
מאַרך-קרימונגען, האָט אָנגעצייכענט ביי דיזעק
טיוען פאַר פאָרשונגען איבער דער סטרוקטור פון
מאַרך ביי פע'שיעדענע נאַציאָנאַליטעטען. הגם זע־
נאָוו גופא האָט זיך סקע'ש בעצויגען צום רעיון,
אַז זיין מעטאָד זאָל קענען אויסגענוצט ווע'ען צו
אויסקלערונגען פון ראַסען-פּראָבלעם, האָבען דאָך
פאָרשער פון פע'שיעדענע לענדער, בענוצענדיג זיך
מיט זיין מעטאָדע פלייסיג שטודירט די קרימונגען
און בייטען אין דער סטרוקטור פון מאַרך ביי פער
שידענע נאַציאָנען. אַזוי, למשל, קען איך אָנרופען
די פאָרשונגען אויף דעם דאָזיגען געביט פון אַר־
טאַליעניישען געלערטען גיאַקאָמיני און אויך פון
גאַלעריטען פון עסטריין — עבע'שטאַלער, וועלכער
האָט הויפּטזעכליך דורכגעשטודירט דאָס שטע'מ־
מאַרך אין יאָהר 1890. אַ קלאַסישע ווע'ק אין
דער ריכטונג האָט פע'רעפנטליכט אין יאָהר 1896
אַ געלע'רטער פון שווע'ן — רעטצי'וס.

צום דאָזיגען קריין פאָרשונגען אין דער דאָ־
זיגער ריכטונג ווערען די גרויסע אַרבייטען פון וויבעי־
ען אין יאָהר 1905, וואָס ע'ווהאַלט אונטערזו־
כונגען איבער דער סטרוקטור פון מאַרך ביי די
עסטען, לעטען און פאַליאַקען. בכן האָב איך דאָ
פע'ציכענט אַ שורה קאַפּיטאַלע ווערק וועגען דער
סטרוקטור פון מאַרך ביי כע'שי ע'ע ארי אָפּעאישע
פעלקער.

וואָס אַנבעלאַנגט די נישט אַריאָפּעאישע פעל־
קער, האָבען עהנליכע אונטערזוכונגען דורכגע־
פיהרט די געלע'רטע וואַלדייער און קאַלבריגע
איבע'ן מאַרך פון די בעגע'ס און די פאָרשער
בעגעריקס און מילס ביי די כינעזע. די דאָזיגע
מע'פּראָטאָקאָלע'ישע אונטערזוכונגען האָבען בעוואי־
זען אַליגע געלע'רטע צו פע'רגלייכען די סטרוקטור
פון מאַרך ביי פע'שיעדענע פעלקער, אום צו גע־
פינען עוועגטועל בולט'ע אַטריבען פון נאַציאָ־
נאַלע דיפע'רענצען. עס איז אגב כדאי צו בעמער־
קען, אַז נאָך מיט הונדערט יאָהר צוריק האָט דער
ערשטער טירעמאַן, אַרויסגיענדיג פון הומאַניטאַרע

ציועקען, פערצייכענט דעם פאַקט, אַז דער מאַרך
פון די שוואַרצע נעגערס אונטערשיידט זיך נישט
פון די ווייסע אַמע'ריקאַנער, אַז בכן כאַלט אָפּ דער
ביאָלאָגישער גרונט צו רדיפות ווען די נע'ערס.

אין אנפאַנג פון 20. יאָהרהונדערט דהיינו
אין יאָהר 1905 האָט אַ דאָקטאָר פון רוסלאַנד אַר־
קין, זייענדיג אין וולאַדיוואָסטאָק, בענוצענדיג זיך
מיט די גייסטיגע לעהרמעטאָדען, גרינדליך דורך
געשטודירט דעם מאַטעריאַל פון 9 געשטאָרבענע
כינעזער.

די ריכטע קאָלעקציע פון ד"ר אַרקין אין אַ
צוזאַמענשטעל מיט די פריהערדיגע פאָרשונגען אין
מע'שיעדענע לענדער האָט נישט איבע'צייגט אין ס
ספּעציפישע דיפע'רענצען אין דער סטרוקטור פון
מאַרך ביי די כינעזע אין פע'גלייך מיט די מאַטע־
יאַלען, געזאַמעלטע דורך אַנדערע געלערטע ביי
פע'שיעדענע באַציאָנאַליטעטען.

דער סך-הכל פון מאָרשונגען אין דער דאָ־
זיגער ריכטונג פיה'ט צו דער מסקנא, אַז די סטרוק־
טור פון מענשליכע מאַרך ביי אַלע שיהענע נאַציאָ־
נאַליטעטען גיט נישט קיין גרונט צום שטעלן פון
דער היטלעריסטישער „געזונטמאַכונג" און ראַסען־
ריינגונג.

די דאָזיגע מאַטעריאַלען דאַרפען אויך גע־
נומען ווע'ען אין בעטראַכט אין צוזאַמענהאַנג מיט
דער ידיעה אין די צייטונגען, אַז דער דייטשער
עקספּערט אין ראַסען-פאָרשונגען ד"ר קומע' האָט
בעקומען אַנ'אויפטראַג צו שטודירען די געהעריגע
מאַטעריאַלען וועגען יידען, וואָס זאָלען אויפגעפאַסט
ווע'ען אַלס יסודות צו פערווירקליכען אַרעער-פאַיי־
גראַפען וכדומה „ערהאַבענע צילען".

דר. א. ווירשובסקי.

מאטעריאלען צו די ראסען-פארשונגען

מיר לעבען אין אַ תקופה, ווען אין צוזאַמענ־
האַנג מיט די זוילדע מעשים פון דעם צורר־
היהודים — אַדאָלף היטלער איז אַקטועל געוואָרען
דאָס פּראָבלעם פון ראַסען-פאָרשונגען. אין שיי־
כות מיט דעם האָב איך זיך פע'שיפט אין די ווי־
סענשאַפטליכע ידיעות אויבער דער פע'גלייכענדער
סטרוקטור פון מענשליכען מאַרך, אויף וויפיל זיי
גיבען אַ גרונט צו די יסודות פון ראַסע-שעאָריעס.

אַלס פיאָנער פון פאָרשונגען אין דער דאָ־
זיגער ריכטונג דאַרף פע'רעכענט ווערען דער בע־
ריהמטער מאָסקווער אַנאַטאָם פּראָפ. זע'נאָוו, זע־
מענס גרינדליכע אַרבייט, פע'עפענטליכט מיט 60
יאָהר צוריק, איבער די אינדיווידועלע טיפען פון
מאַרך-קרימונגען, האָט אָנגעצייכענט ביי דיזעק
טיוען פאַר פאָרשונגען איבער דער סטרוקטור פון
מאַרך ביי פע'שיעדענע נאַציאָנאַליטעטען. הגם זע־
נאָוו גופא האָט זיך סקע'ש בעצויגען צום רעיון,
אַז זיין מעטאָד זאָל קענען אויסגענוצט ווע'ען צו
אויסקלערונגען פון ראַסען-פּראָבלעם, האָבען דאָך
פאָרשער פון פע'שיעדענע לענדער, בענוצענדיג זיך
מיט זיין מעטאָדע פלייסיג שטודירט די קרימונגען
און בייטען אין דער סטרוקטור פון מאַרך ביי פער
שידענע נאַציאָנען. אַזוי, למשל, קען איך אָנרופען
די פאָרשונגען אויף דעם דאָזיגען געביט פון אַר־
טאַליעניישען געלערטען גיאַקאָמיני און אויך פון

גאַלעריטען פון עסטריין — עבע'שטאַלער, וועלכער
האָט הויפּטזעכליך דורכגעשטודירט דאָס שטע'מ־
מאַרך אין יאָהר 1890. אַ קלאַסישע ווע'ק אין
דער ריכטונג האָט פע'רעפנטליכט אין יאָהר 1896
אַ געלע'רטער פון שווע'ן — רעטצי'וס.

צום דאָזיגען קריין פאָרשונגען אין דער דאָ־
זיגער ריכטונג ווערען די גרויסע אַרבייטען פון וויבעי־
ען אין יאָהר 1905, וואָס ע'ווהאַלט אונטערזו־
כונגען איבער דער סטרוקטור פון מאַרך ביי די
עסטען, לעטען און פאַליאַקען. בכן האָב איך דאָ
פע'ציכענט אַ שורה קאַפּיטאַלע ווערק וועגען דער
סטרוקטור פון מאַרך ביי כע'שי ע'ע ארי אָפּעאישע
פעלקער.

וואָס אַנבעלאַנגט די נישט אַריאָפּעאישע פעל־
קער, האָבען עהנליכע אונטערזוכונגען דורכגע־
פיהרט די געלע'רטע וואַלדייער און קאַלבריגע
איבע'ן מאַרך פון די בעגע'ס און די פאָרשער
בעגעריקס און מילס ביי די כינעזע. די דאָזיגע
מע'פּראָטאָקאָלע'ישע אונטערזוכונגען האָבען בעוואי־
זען אַליגע געלע'רטע צו פע'רגלייכען די סטרוקטור
פון מאַרך ביי פע'שיעדענע פעלקער, אום צו גע־
פינען עוועגטועל בולט'ע אַטריבען פון נאַציאָ־
נאַלע דיפע'רענצען. עס איז אגב כדאי צו בעמער־
קען, אַז נאָך מיט הונדערט יאָהר צוריק האָט דער
ערשטער טירעמאַן, אַרויסגיענדיג פון הומאַניטאַרע

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבען

נייער פאלקסבלאט

פרייטאג
8
ין
אלול תרצ"ג

סעפטעמבער

זון-אויפגאנג 4.58
זון-אונטערגאנג 6.08

ליכט-צינדען: 5.59

צוקל־אפט א פאסט-וואגאן

ביי דער ראטאסטראפע וועגען פערוואונדעט געווארען דריי בעאמטע

(2) עהערבעכטען אין אוועגד איז אויף דער סטאציע קארטניצא, הינטער זדונסקא־וואליע, געשען אַ באַהן־קאַטאַסטראָפע.

אַ משאות־צוג, וואָס איז געגאַנגען אין דער ריכטונג צו שאָדעק, איז אַרויפגעפאָהרען אויף אַ פאַסט־וואַגאָן, און וועלכען מ'האָט דורכגעפיהרט די סעגרעגירונג פון בריך, כדי צו פונאַנדערשיקען זיי אויף די געהעריגע סטאַציעס.

דער וואַגאָן איז טיילווייז צובראָכען געוואָרען, און די 3 פונקציאָנאַרען, וואָס האָבען זיך געפונען אין אינעווייניג זעצען פערוואונדעט געוואָרען.

אַזוי ווי שווער פערוואונדעט געוואָרען דער 33־יעהריגער פאָסט־קאנדוקטאָר זיגמונט שמיט, און מ'האָט איהם געמוזט אָפּפיהרען אין שפיטאל אַז יין לייכטער זעגען פערוואונדעט געוואָרען: זיין געהילף יוזעף מיכאלסקי און דער באַהן־פונקציאָנאַר פראַנצישעק גראטשיק.

די באַהן־מאַכט האָט פעראָרדענט אַנ'ענערגישע אויספאָרשונג.

בעשולדיגטער איז א שטייער-שווינדעל

ווערט איז דער ערשטער אינסטאנץ פרייגעשפראָכען, און איז דער צווייטער — פערמשפט

(2) נעכטען אין פאַרן קריין־גערעכט געשטאַנען דער 54־יעהריגער מנשה ראָזענטאַל.

ער איז געווען אָנגעקלאָגט, אַז אין דער שטיי ער־זעזנאַניע אין מערץ פ. י., האָט ער נישט אָנגעגעבען ריכטיג די סומע פון די הכנסות, וואָס ער האָט געמאַכט.

דערביבער האָט דער מלוכה־אוצר געקאָנט האָבען דיזק 10 טויזענד זל.

דער פינאַנץ־אַמט האָט זיך געווענדט צו דער שאַצונגס־קאָמיסיע, בכדי זי זאָל בעשטימען די הויך פון ראָזענטאַלס הכנסה.

די הויך איז פעסטגעשטעלט געוואָרען אויף 215.000 זל., אַלס הכנסה פאַרן יאָהר 1932 ראָזענטאַל האָט אַריינגעגעבען אַ רעקו־ס. בינו לבינו האָט דער פינאַנץ־אַמט פערפיהרט געגען איהם אַ פּראָצעס פאַר'ן בעגיין אַ שטייער־שווינדעל.

האָט דאָס שטאָטישע געריכט פרייגעשפראָכען ראָזענטאַלען.

דער פינאַנץ־אַמט האָט אָבער אַפּעלירט, און בעת דער נעכטיגער געריכטס־פערהאַנדלונג אין קריין־געריכט, האָט ער שוין מיאוס אָפּגעשניטען: דאָס קריין־געריכט האָט נעמליך סקאַסירט דעם אורטייל פון שטאָטישען געריכט, אנערקענט ראָזענטאַלען פאַר שולדיג, און פער'משפט איהם צו בעצאָהלען: שטראָף אין דער הויך פון 20.931 זל. מיט 50 גר. און 2.930 זל. געריכטס־קאָסטען.

ראָזענטאַל טראָגט אַריין אַ קאַסאַציע.

פינאנץ-בעאמטע פאר'ן געריכט

פאר'ן דורכפיהרען א נישט-בערעכטיגטע ליציטאציע

(2) נעכטען זענען פאר'ן קריין־געריכט געשטאַנען: דער 42־יאָהריגער איינגאַצי זאקשעווסקי — לייטער פון דער עקזעקוציע־אָפּטיילונג ביים פינאַנץ־אַמט נומער 5; פרידריך־עמיל בידערמאַן — סעקוועסטראַטאָר פון פינאַנץ־אַמט; טאַדעוש אורבאַנאָווסקי — אויך אַ סעקוועסטראַטאָר פון פינאַנץ־אַמט; אַרטור געלערט, ראָמאַן ליטקע און קאַרל־אַלפרעד געלערט.

צו דער בעשולדיגונג־באַנק זענען זיי געקומען אויף אַזאַ אופן:

דעם 6. יולי פ. י. איז איינגעפלאָסען אין דער פראָקוראַטור ביים קריין־געריכט אַ שריפט פון דער פינאַנץ־קאַמער מיט דיסציפלינאַר־אַקטען געגען דעם פינאַנץ־בעאַמטען איינגאַצי זאַקשעווסקי.

אין פעברואַר 1929 — ווי עס איז צו אורטיילען פונ'ם בעשולדיגונגס־אַקט — האָבען די ברידער ברוגאַן און אַלפרעד הויזלער געשלאָסען מיט טעאָדאָר זיילער'ן אַ רעיגנטאַלישען אָפּמאַך וועגען עפענען אַ זיידען־פאַבריק. איטליכער פון די שותפים האָט געדאַרפט אַריינלייגען אין געשעפט 25 טויזענד זלאָטעס.

טעאָדאָר זיילער האָט אַריינגעגעבען אין געשעפט אַנ'עלעקטרישען מאָטאָר און 20 וועב־שטולען אין דער ווערט פון 50 טויזענד זל.

די דאָזיגע מאַשינען זענען פון לאָנקאָווא 1 אַריבערגעפיהרט געוואָרען אין דעם פאַבריקס־בנין פון די הויזלער'ס אויף היפּאָטעטשנאַ 13.

געעפענט איז אָבער די פאַבריק נישט געוואָרען, און ס'האָט זיך אַזוי געשלאָפען עטליכע חדשים ביז — דעם 19. יולי 1929 איז זיילער בעגאַנגען זעלבסטמאָרד...

דאַן איז צום געשטאָרבענעם איידעם, אַרטור געלערט, געקומען ראָמאַן ליטקע, וועלכער האָט דעקלערט, אַז ער קאָן איהם אָנפּראָפּאָנירען אַ גוט געשעפט. דערציילט האָט ער, דאָס ער האָט פעסטגעשטעלט, אַז זיילער איז שולדיג געבליבען דעם פינאַנץ־אַמט אַ רייה שטייערען.

אַ דאַנק זיינע בעציהונגען אין די פינאַנץ־אַמטען — האָט ער פערזיכערט — קאָן ער מאַכען אַזוי, אַז ער קאָן אויסליציטירען די מאַשינען פאַר אַ מינימאַלען פרייז און אָפּקויפען זיי פאַר געלערט, און — דערנאָך בשותפות מיט געלערט'ן פערקויפען זיי פאַר דעם ריכטיגען פרייז.

ליטקע האָט אָבער דערביי געגעבען צו פער שטיין, אַז מען דאַרף דאָ האָבען גרויסע לאַפּובקעס, די הויך פון וועלכע עס וועט איבערשרייטען די הויך פון זיילער'ס חוב אין פינאַנץ־אַמט.

געלערט האָט מסכים געווען אויף ליטקעס פּראָפּאָזיציע און איהם געגעבען 2 מאָל צו עטליכע הונדערט זלאָטעס

שפּעטער האָבען זיך געלערט און ליטקע געמאָלדען אין 5־טען פינאַנץ־אַמט, און דאָרט איז פעסטגעשטעלט געוואָרען, אַז זיילערס חוב מאַכט אויס 3,440 זל. מלוכה־שטייערען און 842 — שטאָטישע שטייערען.

נאָכן קאָמוניקירען זיך מיט זאקשעווסקי'ן — דעם לייטער פון דער עקזעקוציע־אָפּטיילונג — איז אויסגעשטעלט געוואָרען אַ „נאַקאַז" מיט דער דאַטע פון 1 מאַי 1929, וועלכען זאקשעווסקי האָט געחתמ'עט מיט'ן „פאַקסימילע" פונ'ם אַמט־לייטער, זשמיגראדזקי, וואָס איז גראָד געווען אין אורלויב. און דעם אונטערשריפט־שטעמפּעל איבערגעלאָזט ביי זאקשעווסקי'ן אין שופלעדעל. דערנאָך האָט געלערט געפעלשט זיילער'ס כתב, מיטטיילענדיג דעם פינאַנץ־אַמט וועגען דעם, אַז די מאַשינען זענען אריבערגעפיהרט געוואָרען אויף דער היפּאָטעטשנער 13. אַ דאַטום האָט מען דערויף אוועקגעשטעלט — דעם 13 מאַי 1929.

אויף דעם „נאַקאַז" צו אָפּשרייבען די מאַשינען פיגורירט די געפעלשטע אונטערשריפט פון זיילער'ן, וועלכע נעהמט אויף זיך די אחריות פאַר די אָפּגעשריבענע מאַשינען.

הכלל, די ליציטאציע איז הוק־סטוק בע־

ספּעציעלע ערשטקלאַסיג-איינ־געאַרדענטע מאַגאַזינען צו לאַגערן סחורות

דאָס גוט בעקאַנטע עקספּעדיציאָנס־הויז ר. סאַבאָל, פיעטריקאָווער 6, וועלכעס עקזיסטירט זייט דעם יאָהר 1916, האָט געעפענט אַ ספּעציעלע מאַגאַזין צו לאַגערן סחורות.

דער מאַגאַזין, וועלכער געפינט זיך אין סאַמע צענטער פון שטאָט (פיעטריקאָווער 6 טעל. 153,96) איז אָפּגעקוירט פון פייער און גנבה, אַ נייעס איז איינגעאָרדענט געוואָרען דערמיט, וואָס מ'קען דינגען אויך ספּעציעלע צימערן. אין די לאַגערן געפינט זיך אויך אַ ספּעציעלע שפּיין־אָפּטיילונג צום אויסזאַקען.

די מאַגאַזינען זענען פערזעהען מיט אַלע נויטיגע איינריכטונגען ווי: קראַפט־ווינדעס, לאַסט־אויטאָס, פלאַטפאָרמעס, מיט וועלכע די סחורות ווערען אָפּגענומען און אָפּגעשיקט ווי אמגיכסטען צו די קליענטען.

רעכענדיג אויף אַ גרויסען אומזאַץ זענען די פרייזען קאַלקולירט ווי אַמביליגסטען.

פון דער יודישער סעקציע

פון זשורנאַליסטען-סינדיקאַט

היינט קומט פאָר אין דעם לאָקאַל פון לאָדזער זשורנאַליסטען־סינדיקאַט אַנ'אויס'ע געזעהנליכע אַל געמיינע פערזאַמלונג פון דער יודישער סעקציע פון זשורנאַליסטען־סינדיקאַט.

דער עשטער טעמין — 11 אַ זייגער, דער צווייטער — 12. אַלע מיטגלידער מוזען קומען.

אנ'איבערזיכט פון אגערס

(מ) עס ווערט דערמאָנט, אַז היינט דעם 8 ד. ח. וועט פאָרקומען אויפ'ן האַלער־פּלאַץ אַנ'איבערזיכט פון 3 יאָהריגע און עלטערע אָגערס. ווי אויך פון די וואָס וועלען אין משך פון 1934 ענדיגען 3 יאָהר.

די איבערזיכט קומט פאָר אין דעם פאָלגענדען סדר:

9 אַ זייגער — פאַרן 1, 2, 3, 4, 5, 6, און 7 קאָמיסאַריאַטען.

3 בייטאָג פאַר'ן 8, 9, 10, 11, 12, 13 און 14 קאָמיסאַריאַטען.

ד"ר מ. וואלפזאהן

אינערליכע קראַנקהייטען

צוריקגעקעהרט

באַרוטאַוויטשאַ 2, טעל. 128-83

נעהמט אָן פון 12–2 און פון 6–8 אָוועגד.

רעגיסטראַציע פון יאר-גאַנג 1915

היינט, פרייטאָג, דעם 8־טען פון 3־טען קאָמיסאַריאַט מיט די אותיות:

A B C D

פון 8־טען קאָמיסאַריאַט

H Ch I J K L Ł M

מאָרגען, שבת, ד. 9 דאַרפען זיך מעלדען די מאַנספערשיינען פון יאָהרגאַנג 1915, וואָס וואוינען אויפ'ן שטח פון 3 קאָמיסאַריאַט און זייערע פאַ־מיליען־נעמען הויבען זיך אָן מיט די אותיות:

E F G

און די וואָס וואוינען אויפן שטח פון 8־טען קאָמי־סאַריאַט מיט די פאַמיליען־נעמען

פון N ביז S און Sz

ווער ס'וועט זיך נישט מעלדען צו דער רע־גיסטראַציע אין צענטשפּרעכענדען טערמין וועט אַד־מיניסטראַטיוו בעשטראָפט ווערען מיט 3000 זל. שטראָף אָדער 3 חדשים אַרעסט.

פּלענער צו רעאָרגאַניזירען דעם עקספּאָרט

(אג) אין דער לעצטער צייט איז געוואָרען אַקטועל די פראַגע פון רעאָרגאַניזירען דעם עקס־פּאָרט אין שייכות דערמיט איז פאַרגעקומען אַ זי־צונג פון דער פעדעראַלטונג פון שפּיעלער־קאָרטעל, אויף וועלכער עס איז בעשלאָסען געוואָרען צו שאַפען אַ ספּעציעלע קאָמיסיע. די דאָזיגע קאָ־מיסיע וועט האָבען די אויפגאַבע אויסצואַרבייטען ספּעציעלע פאָרשלאָגען מיט'ן ציל צו פערשטאַרקען די פּראָדוקציע פון עקספּאָרט־אַרטיקלען

אפּטייקען

היינטיגע נאַכט-דיזשורען

(2) היינט ביינאַכט דיזשורירען: ק. לייג־הענער (פרייהייטס־פּלאַץ 2), י. האַרטמאַן (מלי־נאָווקע 1), וו. דאַנילעצקי (פיעטרקאָווער 127), א. פערעלמאַן (ציגעל־גאַס 32), י. צימער וואוי־טשאַנסקע 37), פ. וויטשיצקי (נאַפּיורקאָווסקיגע 27).

אַ יום-טוב פאַר זיך

דעריבער וועט היינט זיין אַ שטיקעל יקרות

(2) היינט, דעם 8. איז אַ קירכליכער יום־טוב, דאָס איז בשעתו, מיט יאָהרען צוריק, אָפּ־געשאַפען געוואָרען דורך'ן פּופּסט.

די פויערים האַלטען זיך אָבער ביי דער טראַ־דיציע און אנשטאָט היינט צו קומען, ווי געוועהנליך פרייטאָג אויף די מערק, האָבען זיי זיך מקדים געווען און געקומען — נעכטען.

היינט וועלען מסתמא קומען וועניגע פון זיי, און דעריבער איז נישט אויסגעשלאָסען, אַז די פערשידענע שפּייז־אַרטיקלען וועלען היינט עט־וואָס טייערער קאָסטען.

אַ שטיקעל אַרבייט

אינם אַרביימסלאָזען-פאַנד...

(2) פונ'ם לאַגער פון אַרביימסלאָזען פאָנד האָט מען אַרויסגעגעבען אַ זעקעל צוקער אין דעם ווערט פון 140 זל.

שעענהייט — זיגט!

די מאָדערנסטע פערפומעריע

J. DRUKIER

ZAWADZKA 5, tel. 175-92

עמפּפעהלט

די נייעסטע
פערפומען
און אַלערליי
קאָסמעטיק
אין און אויסלענדישע

צו נידריגע פרייזען

הורט און דעטייל
פאַר ענגראַסיסטען
ספּעציעל. ראַבאַט!

נייע קאמפּעטענצען פאר פינאנץ־אמטען

(2) אויפ'ן יסוד פון אַ מיניסטער־יאַלען ציר־קולאַר האָבען די פּרעזידענטן פון די פינאַנץ־אַמטען בעקומען נייע קאָמפּעטענצען וועלכע האָבען לעת־עתה געהערט בלויז צום פינאַנץ־מיניסטעריום.

אַזוי וועט אַ פּרעזידענט פון אַ פינאַנץ־קאַמער האָבען דאָס רעכט: צו איינמאָנען הכנסה־שייער ביז צו דער סומע וואָס וועט רעקלאַמירט ווערן דורכן צאָהלער; דאָס אָפּווענדען דעציזיעס פון רעקורס־קאָמיסיעס אויב עס וועלען אָנגעמאָלדען ווערען פאַרוואורפען פון פאַרמעלער אָדער מאַטעריעלער באַטונג אין דעם העכסטען אַדמיניסטראַטיוון טריבונאַל? א. ד. גל.

וועלט־קאנפערענץ פון גורדוניה איז לאדז

דעם 25־טען סעפּטעמבער ה.י. עפענט זיך אין לאָדז די צווייטע וועלט־קאָנפערענץ פון „גורדוניה", אין וועלכע ס'וועלען זיך בעטייליגען דעלעגאַטען חוץ פון דער קאָנגרעס־פּוילישע בעוועגונג אויך פאַרשטעהער פון די לאַנדעס־אָרגאַניזאַציעס, אין גאַליציען, רומעניען, ליטע, לאָטווע, בעלגיען, עסטריך, אַמעריקאַ א.א. ס'וועלען קומען אויך ספּעציעל דעלעגירטע שליחים פון „איגוד גורדוניה" אין פון חבר־הקבוצות אין א"י.

פערזענליכעס

(א) דער באַטשעלניק פון דער אַרמ. אָפּטיילונג ביי דער וואַיעוואָדשאַפט, אַלעקסאַנדער־טימיעניעצקי האָט פון זיין אורלויב צוריקגעקעהרט און צוריק אויבערגענומען זיין אַמט.

סראַדיציאָנעלע תשרי־אַקציע פון קרן קימת לישראל

ראש־השנה־וואונשען דורכן פּקיל

די קומענדיגע וואָך הויבען זיך אָן די טראַדיציאָנעלע תשרי־זאַמלונגען פון קרן־קימת לישראל. אויך הייראָהר וועט געשיקט ווערען דורכן פּקיל ראש־השנה וואונשען צו פריינט און בעקאַנטע. די נעמען פון די שפּענדער וועלען פערעפנטליכט ווערען אין אַ ספּעציעלער רובריק אין דעם ערב־ראש־השנה'דיגען נומער פון דער היגער יידישער פּרעסע.

ביי די שטרער־אַרבייטער

זונטאָג דעם 10־טען ד.ח. קומט פאָר אין אייגענעם לאָקאַל־זאַוואָדזקא 4, אַנואַלגעמיינע פערזאַמלונג פון יידישע און דייטשע שטער־אַרבייטער. עס וועלען בעהאַנדעלט ווערען וויכטיגע פאַראַגען.

Dr. med.
Z.Rakowski
ספּעציאַליסט פאַר אויגען, נאָז, האַלז
און לונגען־קראַנקהייטען
וואוינט יעצט
פּיעטריקאָווער 67, טעל. 127-81
שפּרעכשטונדען פון 12—2 און פון 5—7
נעהמט אויך אָן אין לעטשניצע זגערזשער 17
פון 11—1 און פון 2—3 נאָכם.

היטלערס פריינד צווישען לאדזער יודען

סונ'ם קאָמיטעט פאַרן אַנטי־היטלערישען ווירטשאַפטס־קאַמף אין לאָדז (וואוולטשאַנסקאַ 37) דערהאַלטען מיר פאָלגענדען קאָמוניקאַט:

„ווי מיר האָבען שוין מיטגעטיילט דער לאָדזער עפענטליכקייט, שטרעבט אינזער קאָמיטעט נישט דורך קיין נעוואַלד־מיטלען נאָר דורך פּראָפּאַגאַנדע און אויפקלערונג צו בעאיינפלוסען די היגע ווירטשאַפטליכע קרייזען, אַז זיי זאָלען פון איינענער איבערצייגונג איבערייסען ווערען דער הענדעלס־בעציהונגען מיט אונזערע נעפּער־ליכסטע און בלוטיגסטע שונאים, ד. ה. מיטן איצ־טיגען היטלער־דייטשלאַנד.

צום רוהם פון אונזערע לאָדזער סוחרים און פאַבריקאַנטען מוזען מיר מודה זיין, אַז דער גרעס־טער טייל פון זיי שטעהט אויף דער מאָראַלישער הויך און באַיקאָטירט קאָנסעקווענט די דייטשע סחורות, הגם די דאָזיגע האַנדלונג איז פערבינדען מיט גרויסע מאַטעריעלע קרבנות פון זייער זייט.

ליידער געפינען זיך נאָך צווישען אחינו בני ישראל אַזעלכע יחידים, וועלכע פערשטעהען נישט אָדער ווילן נישט פערשטעהן זייער עלעמענטאַרסטן חוב פאַרן כלל ישראל, וועלכער קעמפט פערביטערט פאַר זיין ווייטערדיגער עקזיסטענץ און פערטיידיגט זיין נאַציאָנאַלען כבוד אין וועלכער האָט צוליב דעם פּראָקלאַמירט אַ שטרענגען אויסגעהאַלטענעם באַיקאָט אויף אַלערליי סחורות אין פערמיטלונגען וועלכע האָבען וועלכע ס'איז שייכות מיט היטלער'ס מדינה.

אויסשפּענדיג אַלע וואַרנונגען־מיטלען לגבי די פירמעס און יחידים, וועלכע האָבען זיך זייער איינגעגעבן „קאָלקלאַציעס" און ווילען נישט צושטעהן צו דער פאַלידאַרישער באַיקאָט־אַקציע פונם כלל ישראל. הויבען מיר הייגט אָן צו פערצעפּענטליכען זייערע נעמען און גיבען זייער האַנדלונג איבער דעם עפענטליכען משפט:

1) באַרישאַווער אַפּרעטור און דרוקערי (באַרישא 29) די דאָזיגע יודישע פירמע, האָט נישט נעהמענדיג אין אַכט די וואַרנונגען פונם קאָמיטעט, אין דער לעצטער צייט געבראַכט פון דייטשלאַנד צוויי רויה־מאַשינען פאַר 16 טויזענד מאַרק.

אַזוי ווי די דאָזיגע פירמע בעדיגט אויס־שליסלעך יודישע פאַבריקאַנטען, איז צו האָפען אַז די דאָזיגע קרייזען וועלען פערשטעהען ווי געהעריג אָפּצושאַצען די נישט־יודישע האַנדלונג מצד דער דערמאָנטער אַפּרעטור פירמא.

2) עפשטיין און פּערעלמאַן, צעגלניצאַ 63 — נישט קוקענדיג אויף אַלע התראות, אימפּאָרטירט די דאָזיגע פירמע שמאַטעס און אָפּפאַלען פון דייטשלאַנד, לאָדזער פאַבריקאַנטען ווערען דערמיט אויפמערקזאַם געמאַכט אויף דער הערקונפט פון די אָפּפאַלען פון דער דער־מאַנטער פירמע.

3) אַלעקסאַנדער קלינגבייל, צייטונגס־ביוראָ צעגלניצאַ, 22 פערגיפט די לאָדזער לעזער מיט היטלערישע צייט־שריפטען.

4) די יודישע צייטונגס־הענדלער הימעל, הובערמאַן און עפשטיין פעזקויפען כסדר היטלערישע צייטשריפטען.

ווייטערע פירמעס וועלען מיר פערצעפּענטליכען אין די נאָהענטסטע טעג.

דער קאָמיטעט פאַר'ן אַנטי־היטלעריי־סמישען ווירטשאַפטליכען קאַמף אין לאָדז (וואוולטשאַנסקאַ 37).

די פאַבריקאַנטען פון שטאַפּען פון קינסטליך זייד

וועלן מוזען אָפּשטעלן די פּראָדוקציע צוליב מאַנגעל אין גאַרן

(אג) אין לאָדז געפינען זיך אַ סך פאַבריקען, וואָס אַרבייטען אויס סחורות פון קינסטליכע זייד. דערצו איז נויטיג קודם־כל גאַרן פון קינסטליך זייד נומער 150, ווי מיר האָבען שוין בשעתו געמעלדעט אַרבייטען אויס קינסטליך זייד צוויי פאַבריקען די כאַדאַקאָווער זיידען־פאַבריק און די פאַבריק אין מאַמאַשאָוו. ביז צו דער לעצטער צייט האָט דער נומער גאַרן נישט געפעהלט. לעצטענס פיהלט זיך אָבער אַזאַ דוחק אין דעם נומער גאַרן, אַז די פאַבריקאַנטען וועלען מוזען אָפּשטעלען די פּראָדוקציע פון די סחורות. הגם די פאַבריקאַנטען האָבען זיך שוין אייניגע מאָל געווענדעט וועגען דעם צו די פאַבריקען פון קינסטליכע זייד האָט עס אָבער נישט געהאָלפען קיין פעולה און עס איז פאַרהאַן אַ בעגרינדעטע מורא, אַז די פאַבריקען, וואָס אַרבייטען אויס שטאָפּען פון קינסטליכע זייד וועלען מוזען אָפּשטעלען די אַרבייט.

אויב די בעמיהונגען פון די פאַבריקאַנטען וועלען האָבען נישט קיין ערפאָלג וועלען זיי זיך וועגן דען צו די מאַסגעבענדע פאַקטאָרען, ווייל עס קען נישט דער־לאָזט ווערען, אַז צוליב דער אונבעקאַנטער פאַליטיק פון די צוויי פאַבריקען, פון קינסטליכע זייד אין נויטיג קודם־כל גאַרן פון קינסטליך זייד נומער 150, ווי מיר האָבען שוין בשעתו געמעלדעט אַרבייטען אויס קינסטליך זייד צוויי פאַבריקען די כאַדאַקאָווער זיידען־פאַבריק און די פאַבריק אין מאַמאַשאָוו. ביז צו דער לעצטער צייט האָט דער נומער גאַרן נישט געפעהלט. לעצטענס פיהלט זיך אָבער אַזאַ דוחק אין דעם נומער גאַרן, אַז די פאַבריקאַנטען וועלען מוזען אָפּשטעלען די פּראָדוקציע פון די סחורות. הגם די פאַבריקאַנטען האָבען זיך שוין אייניגע מאָל געווענדעט וועגען דעם צו די פאַבריקען פון קינסטליכע זייד האָט עס אָבער נישט געהאָלפען קיין פעולה און עס איז פאַרהאַן אַ בעגרינדעטע מורא, אַז די פאַבריקען, וואָס אַרבייטען אויס שטאָפּען פון קינסטליכע זייד וועלען מוזען אָפּשטעלען די אַרבייט.

אויב די בעמיהונגען פון די פאַבריקאַנטען וועלען האָבען נישט קיין ערפאָלג וועלען זיי זיך וועגן דען צו די מאַסגעבענדע פאַקטאָרען, ווייל עס קען נישט געוואָלט צו לאַנג וואַרטען און זי האָט זיך באַלד דעצידירט.

— דו וועסט זיך נאָך איבער־לייגען, ווי אַזוי מיר וועלען דאָס קינד איינאָרדנען.

— ניין, דאָס איז מיין קאַטעגאָרישער בעדינג.

— גוט, איך בין מסכים,

— איצט קאָן איך שוין געהן. אַדאָלף האָט גע־רופען דעם טורמע־וועכטער, ער האָט מעהר נישט געוואָלט דאָ בלייבען און מעהר נישט רעדען, ער איז געווען דעצידירט. אין איהם האָט אָנגעהויבען צו טליען אַ פונק פון האָפענונג, אַ ווילען צום לע־בען. אַ נייע קראַפט זיך צו ווידמען פאַרן לעבען פון זיין קינד. פרוי גאָלד האָט געוואָלט נאָך עפּעס רע־דען, אָבער אַדאָלף האָט מעהר נישט דעם לאָזט.

— מיר דאַרפען שוין מעהר וועגען דעם נישט רעדען. ס'איז אַלץ ערלעדיגט, איך וועל שוין אָנ־ווערש נישט מאַכען. גרייט אַלץ צו צו דער צערעמאָ־ניע, מיר וועלען זי דאָ פרעהליך אַדורכפיהרען.

כאַפּיטעל נייז

ניוטאָ האָט חתונה

ניוטאָ האָט נישט לאַנג געטרו'עט נאָך איהר מאַן. אויב גליין נאָכדעם ווי ע' איז ערמאָרדעט געוואָרען האָט זי געהאַט אַ געוויסען סענטימענט פאַר איהם, האָט איהם בעדויערט און זיך איבערגע־נומען מיט זיין שרעקליכען טויט, ס'איז אָבער באַלד אַדורך. עס איז געווען אַ מאָמענטאַלע צורודע־רונג, אָבער באַלד האָט זיך דאָס געפיהל געענדעט באַלד האָט זי זיך געפרוווט פע'טישען אַז איהר מאַן איז גאָרנישט ווערט געווען אַז זי זאָל נאָך איהם לאַנג טרויערען, אַרום זיך צופיל איבערנעהמען מיט זיין טויט.

— ער האָט מיך געזוג פערשעהמט ביים לע־בען, האָט זי זיך געטראַכט דאַרף איך זיך נישט צופיל איבע־נעהמען מיט זיין טויט.

איבערגענס האָט זי שטאַרק געליבט לעזען דאָ־בזשינסקין שוין פון לאַנג און זי איז געווען איבער־צייגט אַז אויך ער ליבט זי פונקט אַזוי שטאַרק און זי האָט נישט געוואָלט צו לאַנג וואַרטען און חתונה האָבען מיט לעזען, זי האָט איהם דאָס שוין נישט איינמאָל געזאָגט אָפען און בפירוש. ער האָט אַלץ אָפּגעשלעפּט.

— ס'פּאַסט נישט פאַר דיר, ניוטאָ, ערשט אַ חודש צייט נאָכדעם, ווי דיין מאַן איז אַזוי נשרעקליך ערמאָרדעט געוואָרען ווילסטו שוין חתונה האָבען ווי אויף ווען מעגשען זאָגען? דו דאַרפסט דיך דאָך דערמיט רעכענען.

— פאַרוואָס זאָל איך זיך דערמיט רעכענען, ער האָט מיך נישט געליבט און איך איהם אויך נישט. אונזער צוזאַמענלעבען איז געווען נאָר אַזאַ מין געוואוינהייט. אַ פּאָרם פאַר דרויסען. מ'האָט דאָס נישט געקענט בעהאַלטען, אַלע אונזערע בע־קאַנטע האָבען וועגע דעם גאַנץ גוט געוואוסט און קיינער וועט מיר נישט פאַראיבעל האָבען ווען איך וועל חתונה האָבען מיט דעם, וואָס איך ליב אַזוי שטאַרק און האָב שטענדיג געליבט.

— האָב צייט, ניוטאָ, דיין געליבטער ענט לויפט נישט און קיין צווייטע האָט ע' זיך אויף נישט צוגעטרייט, אַזוי אַז דו קענסט מיט איהם פול־שטענדיג זיכער זיין, דערווייל וועלען מיר באַלד וואַרטען.

דאָבזשינסקי וואָלט אויך נישט געווען געגען דעם אַז ער זאָל חתונה האָבען מיט ניוטאָן, ער האָט אָבער נישט געקענט, ער האָט נישט געוואָלט פריהער, ביז ס'וועט אויפגעקלערט ווערען דער ענין מיט וועפעלס מאָרד, אין וועלכען ער האָט זיך געפיהלט פערמישט, אויב נישט דירעקט איז אויב דירעקט ער איז געווען איבערצייגט, אַז ער ווייס ווער ס'איז געווען די מערדערין פון יוערפלען און ער שווייגט, ער האָט זיך נישט געקענט דעצידירען צו זאָגען וואָס ע' ווייסט יוענען דעם, דיין אָרענט־ליכקייט האָט איהם אונטער־געזאָגט אַז ע' דאַרף אַלץ אויסזאָגען, פון דער אַנדער זייט האָט ע' גע־האַט אַ וואָרנונג אַז ער זאָל זיך נישט מישען אין דעם ענין, אַז די וואָרנונג גאַיז נישט געווען קיין פּוסטע דאָס האָט ע' געפילט מיט אַלע יינונע אַבריים.

(פאָרטזעצונג קומט).

אויסשטעלונג פון זיגמונט שרעטער

זונטאָג, דעם 10 ד. ח. עפענט זיך אויף פּיעטרקאָווער 90 די בילדער־אויסשטעלונג פונ'ם טאַלענטירטען קונסט מאָלער זיגמונט שרעטער, וועלכער האָט זיך לעצטענס צוריקגעקעהרט פון בערלין.

ביליגער אויספלוג קיין גדיניע

דער היגער „וואַגאָן לי קוק" ארגאַניזירט אין די טעג פון 16 ביזען 20 סעפּטעמבער אַנ'אויספלוג קיין גדיניע.

דער פּרייז אין ביידע זייטען איז 13.20 זל.

דער אָפּפאָהר איז אינדיווידועל און קאָן פאָרקומען יעדען טאָג צווישען 16 און 20 סעפּטעמבער און מיט יעדען צוג.

איינשרייבונגען נעמט אָן דאָס רייזע־ביוראָ פון „וואַגאָן־לי־קוק" פּיעטריק. 64 אין די ביוראָ־שעה'ן.

ביליגער אויספלוג קיין וואַרשא

קומענדיגען, זונטאָג, דעם 10־טען ד. ח. אָרדענט איין דער היגער „וואַגאָן־לי־קוק" אַ בילי־גען אויספלוג קיין וואַרשא.

דער פּרייז אין ביידע זייטען איז 10 זל.

בילעטען קען מען בעקומען אין רייזע־ביוראָ פון „וואַגאָן־לי־קוק" פּיעטריקאָווער 64 פון 9 פריה ביז האַלב 2 מיטאָג און פון 3 ביז 8 אָוועגד.

אויספלוג קיין וואַרשא אויפ'ן מעטש פּוילען — יוגאָסלאַוויען

צוליב דעם שטאַרקען אינטערעס צום מעטש פּוילען — יוגאָסלאַוויען, האָט בעוואוינען דעם היגען „וואַגאָן־לי־קוק" צו אָרגאַניזירען אַנ'אויספלוג קיין וואַרשא.

דער פּרייז פון אַ בילעט קיין וואַרשאָ און צוריק, און גלייכצייטיג אַ פרייען איינטריט אויפ'ן מעטש איז נאָר 10.50 זל.

צוליב דער בעגרעניצטער צאָהל איז געוואוינ־שען, וואָס פריהער זיך צו פערזעהען מיט בילעטען.

איינשרייבונגען נעמט אָן דאָס רייזע־ביוראָ פון „וואַגאָן־לי קוק", פּיעטריקאָווער 64, פון 9 פריה ביז האַלב 2 בייטאָג און פון 3 ביז 8 אָוועגד.

Dr. med.
Czarnożył
POWROCIŁ
AL. KOSCIUSZKI 69, tel. 224-94.
Godziny przyjęć od 9-10 i od 4-6 popoł.

Dr. med. **H.LUBICZ**
ספּעציאַליסט פאַר ווענערישע און געשלעכטס־קראַנקע
צוריקגעקעהרט
צענעלניאַנע 7, טע'. 141-32.
נעהמט אָן פון 8—10 פריה, פון 12—2 נאַכם. און פון 5—8 אָוועגד, זונטאָג פון 9—11 בייטאָג.

אָרטאָפּעדישער אַנשטאַלט
מיט אַלע מעדישע אַפּאַראַטען אַלער אַרט. לייכטע בלאַט־פיס־איינלאַגען נעגען פיס־שמערצען אַלס נאָך גיפס־אַבדרוק.
Dr. med. Lubicz i. Villy Simonović
פּיעטריקאָווער 119, טעל. 231-81.

ר. איזראעל

דירעקטאר אדאלף גאלד

סענסאַציאָנעל־שפּאַנענדער ראָמאַן פון יורישען לעבען

41

— דאָס איז שאַנטאַזש, האָט אַדאָלף נאָכאַמאָל אויבערגעחזרט, דאָס האָט מען מיך ספּעציעל אַריינ־געצויגען אין אַזאַ נעץ, כדי דער סוף זאָל זיין דזוקא אַזעלכער ווי ס'פערלאַנגט איצט הע'מאַן שאַוובע, איך בעשטיי נישט דערויף און וועל קיינ־מאָל נישט בעשטיין, מיין גורל איז שוין אַנ'אָפּגע־משפּטער און אומזיסט ביזטו געקומען מיר צו־נעהמען דאָס וואָס ליגט טיף בעהאַלטען אין מיין האַרצען. דו און דיין הע'מאַן שאַוובע וועט דאָס פון מיין האַרצען נישט אַרויסרייסען.

— אַדאָלף, דו בעליידיגסט מיך.

— געוויס, בעליידיג איך, געוויס, הע'מאַן שאַוובע איז זעהר ריין, זעהר רייך, ע' האָט אַ גרויס־סען נאָמען, ער שטעלט אַ בעדינג, אַז איך זאָל האָל זיך גט'ן מיט דיר. צוליב וואָס טוט ע' דאָס? גלאַט אויס קאָפּריזווען, קיינמאָל נישט. ע' וויל דערגאָה מיט דיר חתונה האָבען, נישט אמת?

— יאָ, ס'איז אמת, אַדאָלף. אָבער מיר געהט בשום אופן נישט דע'ין, אַז איך זאָל חתונה האָבען מיט הערמאַן שאַוובע, איך וויל דיך ראַטעווען, דאָס איז מיין אייניציגע כוונה.

— געגוג. איך פערשטעה שוין אַלץ. מיר ווילען וועגען דעם מעהר נישט רעדען, דו ווייסט צייט האָ בען באָך מיין טויט חתונה צו האָבען מיט דעם רייכען נאָגנקיר. דעמאָלט וועט דיר קיינער מעהר נישט שטערען. זאָג מיר גלייכער וואָס מאַכט מיין טעכטערל, איז עס געזונד? פערשטעהט זי עפּעס פון איהר פאָטערס אומגליק?

— דאָס קינד איז געזונד, עס בעגקט נאָך דיר נעהר שטאַרק....

— מיין אַ'ים קינד, וואָס וועט דע'פון ווערען?

— בעין דיך אַדאָלף, דו ווייסט בעפעריס, ס'וועט אָפּגעווישט ווערען פון דיר די בלאָטע, מיט וועלכע מ'האָט דיך בעוואָרפען, דו וועסט זיך בע־פרייען פון דע' נעץ אין וועלכע מ'האָט דיך פער־פלאָנטע'ט און דו וועסט קענען ע'ציהען דיין טעכטע'ל אַזוי ווי דו פע'שטעהסט און ווי דו ווילסט. דו האָסט דאָך אַזוי שטאַרק ליב דיין קינד.

אין דעם מאָמענט האָט זיך אַדאָלף אַביסעל פערטראַכט. זיין קינד דאָס איז געווען דיין שוואַכסטע זייט. פאַר דיין קינד איז ע' שטענדיג כאַהיג געווען אַוועקצוגעבען זיין לעבען, פאַרוואָס זאָל ער איצט נישט וועלען צוליב דעם קינד צוריקגעוואָרפען זיין לעבען, דאָס איז ביי איהם געווען אַ פשוטע לאָגישע אויסרעכנונג, און ענדליך האָט ע' גע'אָגט:

— גוט, די צע'עמאָנ'ע וועט געמאַכט ווע'ען, איך בין מסכים אויף אַלץ וואָס דו האָסט מיר פאַר געלעגט, אָבע' איצט וועל איך שטעלען איין בעדינג.

— ווע'ט דיין בעדינג וועט אָנגענומען ווערען.

— איך וויל אַז דאָס קינד זאָל געהע'רען צו מיר.

ס'זאָל אינגאַנצען איבע'גיין אין מיין רשות.

אויף דעם האָט זיך פ'לוי גאָלד נישט גע'יכט. איהר איז גאָרנישט איינגעפאַלען אַז אַדאָלף זאָל שטעלען אַזאַ בע'ינג, דאָס איז פאַר איהר געווען אַ שרעקליכער געדאַנק, זי זאָל זיך אָפּזאָגען פון איהר קינד? זי וועט ראַטעווען דעם מאַן און גלייך צייטיג פערלירען איהר קינד, איהר בלוט און פלייש, דאַרף זי מאַכען דעם טויש אָדער נישט? זי האָט זיך באַלד אָריענטירט אַז ס'איז אַ גרויסע אונטע'שיד צווישען די בי'דע לאַגעס און זי האָט זיך באַלד דעצידירט.

— דו וועסט זיך נאָך איבע'לייגען, ווי אַזוי מיר וועלען דאָס קינד איינאָרדנען.

— ניין, דאָס איז מיין קאַטעגאָרישע בעדינג.

— גוט, איך בין מסכים,

— איצט קאָן איך שוין געהן. אַדאָלף האָט גע־רופען דעם טורמע־וועכטער, ע' האָט מעהר נישט געוואָלט דאָ בלייבען און מעהר נישט רעדען, ער איז געווען דעצידירט. אין איהם האָט אָנגעהויבען צו טליען אַ פונק פון האָפענונג, אַ ווילען צום לע־בען, אַ נייע קראַפט זיך צו ווידמען פאַרן לעבען פון זיין קינד. פרוי גאָלד האָט געוואָלט נאָך עפּעס רע־דען, אָבע' אַדאָלף האָט מעה' נישט דע'לאָזט.

— מיר דאַרפען שוין מעה' וועגען דעם נישט רעדען. ס'איז אַלץ ע'לעדיגט, איך וועל שוין אָנ־ווערש נישט מאַכען. גרייט אַלץ צו צו דער צערעמאָ־ניע, מיר וועלען זי דאָ פרעהליך אַדורכפיהרען.

כאַפּיטעל נייז

ניוטאָ האָט חתונה

ניוטאָ האָט נישט לאַנג געטרו'עט נאָך איהר מאַן. אויב גליין נאָכדעם ווי ע' איז ערמאָרדעט געוואָרען האָט זי געהאַט אַ געוויסען סענטימענט פאַר איהם, האָט איהם בעדויערט און זיך איבערגע־נומען מיט זיין שרעקליכען טויט, ס'איז אָבער באַלד אַדורך. עס איז געווען אַ מאָמענטאַלע צורודע־רונג, אָבער באַלד האָט זיך דאָס געפיהל געענדעט באַלד האָט זי זיך געפרוווט פע'טישען אַז איהר מאַן איז גאָרנישט ווערט געווען אַז זי זאָל נאָך איהם לאַנג טרויערען, אַרום זיך צופיל איבערנעהמען מיט זיין טויט.

— ער האָט מיך געזוג פערשעהמט ביים לע־בען, האָט זי זיך געטראַכט דאַרף איך זיך נישט צופיל איבע־נעהמען מיט זיין טויט.

איבערגענס האָט זי שטאַרק געליבט לעזען דאָ־בזשינסקין שוין פון לאַנג און זי איז געווען איבער־צייגט אַז אויך ער ליבט זי פונקט אַזוי שטאַרק און זי האָט נישט געוואָלט צו לאַנג וואַרטען און חתונה האָבען מיט לעזען, זי האָט איהם דאָס שוין נישט איינמאָל געזאָגט אָפען און בפירוש. ער האָט אַלץ אָפּגעשלעפּט.

— ס'פּאַסט נישט פאַר דיר, ניוטאָ, ערשט אַ חודש צייט נאָכדעם, ווי דיין מאַן איז אַזוי נשרעקליך ערמאָרדעט געוואָרען ווילסטו שוין חתונה האָבען וואָס וועלען מענשען זאָגען? דו דאַרפסט דיך דאָך דערמיט רעכענען.

— פאַרוואָס זאָל איך זיך דערמיט רעכענען, ער האָט מיך נישט געליבט און איך איהם אויך נישט. אונזער צוזאַמענלעבען איז געווען נאָר אַזאַ מין געוואוינהייט. אַ פּאָרם פאַר דרויסען. מ'האָט דאָס נישט געקענט בעהאַלטען, אַלע אונזערע בע־קאַנטע האָבען וועגע דעם גאַנץ גוט געוואוסט און קיינער וועט מיר נישט פאַראיבעל האָבען ווען איך וועל חתונה האָבען מיט דעם, וואָס איך ליב אַזוי שטאַרק און האָב שטענדיג געליבט.

— האָב צייט, ניוטאָ, דיין געליבטער ענט לויפט נישט און קיין צווייטע האָט ע' זיך אויף נישט צוגעטרייט, אַזוי אַז דו קענסט מיט איהם פול־שטענדיג זיכער זיין, דערווייל וועלען מיר באַלד וואַרטען.

דאָבזשינסקי וואָלט אויך נישט געווען געגען דעם אַז ער זאָל חתונה האָבען מיט ניוטאָן, ער האָט אָבער נישט געקענט, ער האָט נישט געוואָלט פריהער, ביז ס'וועט אויפגעקלערט ווערען דער ענין מיט וועפעלס מאָרד, אין וועלכען ער האָט זיך געפיהלט פערמישט, אויב נישט דירעקט איז אויב דירעקט ער איז געווען איבערצייגט, אַז ער ווייס ווער ס'איז געווען די מערדערין פון יוערפלען און ער שווייגט, ער האָט זיך נישט געקענט דעצידירען צו זאָגען וואָס ע' ווייסט יוענען דעם, דיין אָרענט־ליכקייט האָט איהם אונטע'געזאָגט אַז ע' דאַרף אַלץ אויסזאָגען, פון דער אַנדער זייט האָט ע' גע־האַט אַ וואָרנונג אַז ער זאָל זיך נישט מישען אין דעם ענין, אַז די וואָרנונג גאַיז נישט געווען קיין פּוסטע דאָס האָט ע' געפילט מיט אַלע יינונע אַבריים.

(פאָרטזעצונג קומט).

צעריס כשר

נויטווענדיג צום קאכען באקען און פרעגלען!

צערעס 100%-גער קאקאס-פעטס ווערט אויסגעאַרבייט אונטער דער שטרענגער השגחה פון הרב ר' שמחה פרענקעל פון סקאווינא און קען עמפעהלט ווערען אפילו למהדרין-מן המהדרין. עכט בלויז אין אריגינאל-פאקונג. אהן פאקונג קיינמאל נישט עכט.

פון שול-וועזן

די ניי-עגטשטאַנענע פאָלקס-שולע ביי דער גע זעלשאַפט צו פערשפרייטן בילדונג און טעכנישע וויסענשאַפט צווישען יודען אי זלאָדו, פאָמאָרסקאַ 46, ווערט ערפאָלגרייך בעזוכט. די שולע האָט זיך באַלד מיט טאיהר ענטשטיין קוגה-שם געווען ביי די ברייטע יודישע מאַסען, אַ דאַנק דעם, וואָס זי איז אַוועקגעשטעלט געוואָרען לויט די נייעסטע מאָדערנע פאָדערונגען פון שול-וועזען און בעזונדערס צוליב דעם וואָס די יודישע למודים זענען באַלד פון אָנ־פאַנג אָן אַוועקגעשטעלט געוואָרען אויף אַ הויכער מדרגה און ווערען געפיהרט דורך לעהרער ספּע־ציאַליסטען. גלייכצייטיג זענען פערגרעסערט גע־וואָרען די יודישע למודים אויך אין דער גימנאַזיע ביי דער זעלבער געזעלשאַפט פאָמאָרסקאַ 46, און אויך דאָ טוט דער פערקלענערטער שכר לימוד ערמעגליכען דאָס ווייטערע בילדונג פון זייערע קינ דער אין דער גימנאַזיע.

לעצטע 3 טעג פון די אויפ־טריטען פון מיכאל מיכאלעסקא און בעטי סימענאוו

אין „פילהארמאניע"

הייגט פרייטאָג אָוועגט מאָרגען שבת 4 נאָכ־מיטאָג און 9 אָוועגט ווערט געשפּילט די האַלבעטע אָפּערעטע „דער לעצטער טאַנץ", מיט די גרויסע קינסטלער מיכאל מיכאלעסקאָ און בעטי סימאָ־נאָוו אין די הויפּט־ראָלען.

אפערעטען-רעוויו-טעאַטער „ווישמירי מאמיה"

הייגט קומט פאָר די פייערליכע ערעפנונגס־פּרעמיערע א.ב. „לאָדו מוז". עס נעהמען אַנטייל די בעסטע וואַרשאַווער און קראַקאָווער אַרטיסטישע קרעפטען ווי: גראַנאָווסקי, ווירסקאַ, וועלינסקאַ, גאָלענביאָווסקי, שימאַנסקי, פּאָלאַנסקי, און ע' באַ־לעט סימאָנע, דער אָרקעסטער ווערט אנגעפיהרט פון דירעקטאָר סאַבראָמיערסקי.

פון קלאַנג-קינא-טעאַטער „CASINO"

„טורבינא 50,000"

הייגט און טעגליך ווערט געגעבען דער לעצ־טער סאָוויעטישער פילם-שלאָגער דאָס מייסטער ווערק וואָס האָט אַרויסגערופען יובאַנדער אין דער קינאָ-וועלט א.ב. „טורבינאַ 50.000" די הויפּט־ראָלען קרעאירען די בעסטע סאָוויעטישע קינסט־לער. דער פילם איז פּראָדוצירט געוואָרען אין לע־נינגראַד.

ביי נערוועז-רייצבאַרקייט, קאָפּ־שמערצען, שלאַפלאָזיגקייט

מאַטקיים, נידערגעשלאָגענקייט, מורא-געפיהל.— האָט מע אין דעם נאַפּורליכען ביטערוואַסער

Franciszka Józefa

אַ הויזמיטל אין דער השגח, וואָס ווירקט אין אַלע הינזיכ־טען זאַכר ערשאָ'גרעך, — עטפּעהלט פון דאָקטוירים.

מיט א פאר פעטש

וויל זי פערייבען די גנבה

(2) דעם 3. מאי ה. י. בעת'ן „פאָכוד" אויפן פרייהייטס-פּלאַץ איז אויסגעבראָכען אַן אינצידענט: אַ געוויסע יוגעפּא גייועל האָט אָנגעכאַפּט ביי דער האַנד עמעס אַ פרוי, בעת יענע האָט געפּרובט צוצו'גנב'ענען אַהאַנד-בייטעל.

די חברה'מאַנטע האָט זיך אָבער געוואָלט מאַ־כען „גאַפּעוואַטע", אַז נישט דאָס, הייסט עס, האָט זי געמייגט, אַז דאָ איז נישט געווען קיין פאַל פון וועלען מע'גנב'ענען. באַר סתם אַן אַוואַנטורע — האָט זי אויף דער שנעל געכאַפּט און דערלאַנגט דער גייועל אַ פּאָר פייערליכע פעטש...

די קונץ איז אָבע' נישט געראָטען און די גנבטע איז דער פערזאָן פון דער 27-יעהריגער רחל ווינטער האָט מען אַרעסטירט.

בעכטען האָט זי בעקומען אַ פסק-דין פון געריכט — 3 חדשים טורמע.

פון דער לאדזער בערזע

בענק פאָלסקי	—	—	83.75
3 פּרעצענטיגע בודאַוולענע		—	38.25
4 „ דאָלאַרוביקע		—	47.50
7 „ סטאַביליזאַציע	(אמ.)		51.13
8 „ וואַרשאַווער טאַנד-בריף			43.75
8 „ לאָדזער	„	„	40.75
ענגלישער פונט	—	—	28.18
דאָלאַר — אַמיצ.	6.20,	נישט אַמיצ.	— 6.18
גאָלד-דאָלאַר —	—	—	9.02
גאָלד-רובל —	—	—	4.72
דייטשער מארק	—	—	2.09

ראַדיאָ-פּראָגראַם

פרייטאָג, ד. 8 סעפּטעמבער 1933

11,00 גאָטעסדינסט, 12,25 פּרעסע, 12,33 קאָמוניקאַט, 12,35 קאָנצערט, 12,55 ידיעות, 2,55 גראַמאָפאָן, קאָמוניקאַט פון לאָדז, 4,00 קאָנצערט פון טשעכאָסלאָוואַקיע, 5,00 איבערזיכט, 5,25 קאָנ־צערט, 6,15 רעפעראַט, 6 35 רעפעראַט פון גענ. לאַנקאָווסקי, 6,45 ווירטש. רעפעראַט, 6,50 פּער־שידענעס, 7,10 פעליעטאָן, 7,30 אָפּערע, 8 50 ידיעות, 10,00 מוזיק, 10 25 ספּאָרט, 10,35 קאָ־מוניקאַטען, 10,40 טאַנץ-מוזיק.

• • •

פון אויסלאנד

5.25 מאָסקווע — אָפּ. „רוסאַלקאַ", 5,25 מאָסקווע — אָפּ. „קאַרמען", 7,30 ביאַטיסלאַוו, 7,30 פּראָג — אָפּ. „די פרעהליכע פיגאַראָ", 8,00 אָסלאָ — סימפ. קאָנצערט, 8,00 דאַווענטרי—בעטהאָ ווען-אָוועגד, 8 00 לאָנדאָן — אָפּערעטקע, 8,10 הילווערסום — סימפ. קאָנצערט, 8,30 ווים — אָפּערע.

שבת, דעם 9. סעפּטעמבער

11,58 צייט - סיגנאַל, 12,05 גראַמאָפאָן, 12,35 פּרעסע. 12,33 קאָמוניקאַט. 12,35 גראַ־מאָפאָן, 12,55 ידיעות. 2,55 גראַמאָפאָן. 4,00 אַדוויציע פאַר קראַנקע. 4.30 לידער - קאָנצערט. 5,00 רעפעראַט. 5,15 מוזיק. 6,15 רעפעראַט. 6,35 קאָנצערט. 7,05 גראַמאָפאָן. 7,15 די שלאַכטען אונטער ווען דעם 9-טען סעפּטעמבער 1683 — רעפעראַט פון גענעראַל לאַסקאָווסקי. 7,25 פערשידענעס. 7,40 ליטעראַרישע פערטעל־שעה. 8,00 טראַנסמיסיע פון ווילנע. 8.40 לידער. 9,05 ידיעות. 9,15 קאָמוניקאַט. 9,35 קאָנצערט פון פּוילישע מוזיק. 10,00 טאַנץ-מוזיק. 10,25 ספּאָרט. 10,35 קאָמוניקאַטען. 10,40 טאַנץ-מוזיק.

• • •

פון אויסלאנד

5,25 מאָסקווע — אָפּערע. 8,00 לאָנדאָן — סימפ. קאָנצערט. 8,00 דאַווענטרי — אָפּערעטקע. 8,10 בודאַפּעשט — אָפּערעטקע. 8.15 וויען — אָפּערעטקע. 8 45 רוים — סימפאָנישער קאָנצערט. 8,45 מיילאַנד — סימפאָנישער קאָנצערט.

דר. מעד.

מ. העללער

ספּעצ. פאַר הויט און ווענערישע קראַנקהייטען און מענער-שוועכע

צוריקגעקעהרט

8 טראַוגוטא 8, טעל. 179-89

Dr. J. MANDELTORT

רענטגען-קאַבינעט

נעהמט אָן

וואָולטשאַנסקאַ 18 (וושעלאַנג 8 אַ)

טעלעפאָן 240-24

Dr. R. Zalcwasser

CHIRURG — כירורג

ציגעל-גאַס 19, טעל. 125-17

נעהמט אָן פון 1–2 בייטאָג און פון 4–7 נאָכמ.

מעלדונגען

אכטונג שערער!

זונטאָג ד. 10.9 10 פריה קומט פאָר אין אייגענעם לאָקאַל זאַוואַדזקאַ 4 אַ גרויסע פערזאַמ־לונג פון דייטשע און יודישע שערער מיטגלידער פון די ביידע אָפּטיילונגען געווידמעט פערשידענע וויכטיגע פאַך פראַגען. די מיטגלידער ווערען גע־בעטען פינקטליך צו קומען.

4699 די פאַך-קאָמיסיע

העברעאישע אָוועגד-קורסען ביי דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע, שרודמייסקע 29.

נאָך די זומער-פעריען ווערען בענייט די העברעאישע אָוועגד-קורסען פאַר דערוואַקסענע ביי דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע.

עס ווערען געפאָנען נייע קורסען פאַר אָנ־פענגער און פאָרטגעשריטענע. דער אָפּצאָהל איז א מינימאַלער. פאַר מיטגלידער פון ציוניסטישע יוגענד-אָרגאַניזאַציעס ספּעציעלע הנחות.

איינשרייבונגען ווערען אָנגענומען אין ציוניס־טישען ביורו, שרודמייסקע 29, פון 10 – 1 פאַרם. און פון 5 – 8.30 אָוועגד.

עס דאַרפען זיך אויך מעלדען אַלע שילער און שילערינס, וועלכע האָבען זיך שוין געלערענט אויף די קורסען.

4743

יוד. סאָצ. ארב. פּאַרטיי „פּועלי-ציון" (פאַר. מיט צ. ס. פ.)

מאָרגען, שבת, דעם 9. סעפּטעמבער ח. י. פינקטל. 8 אָוועגט קומט פאָר אין לאָקאַל פּיעטרי־קאָווער 83 א בעריכט-פערזאַמלונג פון 18-טען ציוניסטישען קאָנגרעס אין פּראָג. טאָג-אָרדנונג: 1) בעריכט פון קאָנגרעס און פון דער טעטיגקייט פון דער אַרבייטער-פּראַקציע – רעפ. ח' ל. לעווין, 2) דעבאַטען; 3) רעזאָלוציעס.

אַלע חברים און חברטעס ווערען אויפגעפאָ־דערט צו קומען.

7451

אכטונג שטריקער ארבייטער!

שבת, דעם 9 סעפּטעמבער, 3 נאָכמ. קומט פאָר אנדראַדאָווא 9, א גרויסע פערזאַמלונג פון אַלע שטריקער ארבייטער מיט די נעבען - צווייגען וועגען אויסגאַנג פון שטרייק.

פערוו. פון טעקסטיל-פ עראיי אָפּטיילונג „7 נייע"

יודענשטאַט-פּאַרטיי (זאָנדער-פּערבאַנד פון דעמאָקראַטישע רעוויזיאָניסטען) פּיעטרקאָווער 69.

וואָכען-קאַלענדאַר

שבת, דעם 9-טען, 8.30 אָוועגד קומט פאָר אַ רעציטאַציע-אָוועגד מיט'ן אַנטייל פון די חח"ת עדא זילבערמאַן. י. גראָכאָוויצקי א.

שבת, דעם 9-טען, פינקטליך 7 אָוועגד, קומט פאָר א העברעאישער קורס פאַר אָנפענגער, אָנגעפיהרט דורך ח' מילבמאַן.

זונטאָג, דעם 10-טען, 9 אָוועגד קורס נ' 2. מאָנטאָג, דעם 11-טען, 9 אָוועגד קורס נ' 1 פיהרט אינזש. קירץ.

דינסטאָג, דעם 12-טען 9 אָוועגד „חוג קדימה" ציוניסטישע געשיכטע פיהרט ח' גייזלער מיטוואָך, דעם 13-טען 8,30 אָוועגד קורס נ' 3 פיהרט ח' טעמס.

דאָנערשטאָג, דעם 14-טען, 9 אָוועגד העב־רעאישער קורס פאַר פאָרגעשריטענע פיהרט אינזש. קירץ.

4717

קלאַנג-קינא-טעאַטער

BAJKA

דאָס גרויסע נייסטע מייסטערווערק, רעאַליזירט פון מייסטער פון די רעזשיסערען

W. S. van DYKE

נאַכט-געריכטען

אין די הויפּטראָלען:

Philips Holmes
Anita Page
Lewis Stone

אויסער'ן פּראָגראַם: פּרעכטיגע אַמעריקאַ־נער קומעדיע פול מיט הומאָר און וויצען

„הרייליכער שליממזל"

מיט'ן אַנטייל פון קע יג פון די קאָמיקערס

MONTY BANKS.

דער חרם פון רבנו גרשם

דער פערבאָט אויף צוויי ווייבער

פון ב. ערד

רבנו גרשמ'ס צוויי ווייבער

אַלע ווייסען, אַז גאָר אַמאָל האָט אַ יוד גע־מעגט האָבען צוויי ווייבער. פילווייבעריי האָט ביי יודען, ווי ביי אַנדערע פעלקער, עקזיסטירט אַ לאַנגע צייט, טויזענדער יאָהרען. ס'איז איינגאַנצען עפּיס מעהר ווי גיין הונדערט יאָהר, וואָס אַ יוד טאָר נישט האָבען מעהר ווי איין ווייב.

דער פערבאָט צו האָבען צוויי ווייבער איז בעקאַנט אַלס „דער חרם פון רבנו גרשם". רבנו גרשם האָט אַרויפגעלעגט אַ חרם אויף פילווייבע־ריי. פאַרוואָס האָט דאָס רבנו גרשם אָפּגעשאַפט פאָליגאַמיע ביי יודען?

געוויס זענען דערביי געווען סאָציאַלע און עקאָנאָמישע אומשטענדען, וואָס האָבען אַרויסגע־רופען דעם פערבאָט, אָבער דאָס פאָלק האָט אַרום דעם געשאַפען איינע פון די שענסטע יודישע לע־גענדעס, אַ פאָלקס-מעשה פונ'ם רבנו גרשם, וואָס האָט אַליין געהאַט צוויי ווייבער, און אויף זיין איינגענער הויט געפילט די קללה פון פיל-ווייבעריי. ער האָט דאָס אַליין איינגעזעהן, אַז צו האָבען צוויי ווייבער טויג נישט, און ער האָט דאָס פער־באָטען.

רבנו גרשם איז בעקאַנט אַלס דער „מאור הגולה", דאָס ליכט פון גלות. אַזוי האָט מען איהם גערופען ביים לעבען און דאָס איז זיין נאָמען ביון היינטיגען טאָג-רבנו גרשם מאור הגולה. ער איז געווען דער פיהרער פון די יודען, און ער האָט אָפּגעריסען די יודען פון אייראָפּע פון דער פיה־רערשאַפט פון די גאונים אין בבל. ער האָט איינ־געפיהרט דאָס לערנען פון תורה אין אייראָפּע אין דער גרויסער מאָס, און ער איז געווען דער ער־שטער פון די חכמי אשכנז — פון דייטשלאַנד. און נעווען איז ער א פראַנצויזישער יוד.

אין יאָהר 960 איז רבנו גרשם געבוירען געוואָרען אין מעץ, פראַנקרייך. אַלס יונגער בחור איז ער אַוועק נאָך מאַינץ. ער האָט זיך איבערגע־שריבען תורה מיט די גאונים פון בבל, און ער איז געווען דער ערשטער, וואָס האָט געמאַכט א פירוש אויף גמרא.

ווי גרויס רבנו גרשם איז געווען קאָן מען זעהן פון דעם: רש"י איז דאָך דער רבי פון אַלע יודען. נעהט אַ קינד אין חדר, לערענט ער חומש מיט רש"י; ער לערענט גמרא מיט רש"י. און דערוואַקסענע אויך. איז רש"י דער רבי פון אַלע מלמדים און פון אַלע רבנים. נו, רבנו גרשם איז געווען דער רבי פון רש"י'ס רבי.

און דאָס איז די געשיכטע פון דעם חרם:

רבנו גרשם האָט נאָך אַלס קינד אין מעץ נעהאַט א גרויסען שם אַלס אַנ'עלוי. אין זיין יעבוירטשטאָט איז נישט געווען מעהר קיין רבי פאַר איהם, איז ער אַוועק נאָך מאַינץ לערנען אין דער ישיבה. און באַלד האָט די גאַנצע שטאָט בעוואונדערט זיין גרויס לומדות. עס האָט נישט לאַנג געדויערט און דער רב פון מאַינץ האָט זיך מיט איהם משדך געווען. ער האָט איהם געגעבען זיין שעהנע און קלוגע טאָכטער דבורה פאַר אַ ווייב.

נאָך דער חתונה האָט רבנו גרשם געגומען דאָס ווייב און איז מיט איהר געפאָהרען אין דער ישיבה פון פומבדיתא, אין בבל. שעהנע יאָהרען איז רבנו גרשם געזעסען אין ישיבה און געלערענט. און ער איז געוואָרען איינער פון די גרעסטע גאונים. איז דאָס נישט גענוג פאַר איהם, און ער האָט זיך גענומען אויך אָפּגעבען מיט לערנען פפלרשידענע חכמות. ער האָט אויך געלערענט מעדיצין. און אַזוי ווי ער האָט נישט געוואָלט האָבען קיין פרנסה פון תורה-לערנען און אויך נישט פון דאָקטאָריי, האָט ער בעשלאָסען צו ווערען א גאָלדשמיד און זיך דערנעהרען פון א מלאכה.

(וויטער קומט)

קאָז א מאַטעריאַליסט גלויבען

(ענדע פון 8־טע זייט).

דעם אַנדער־ען? פאַרוואָס זאָגען מיר אויף איינעם „אמת", און אויף דעם אַנדער־ען — „פאַלש"? די מאַטעריע האָט אין זיך גופא נישט קיין בּרעקעל מאַסשטאַב, לויט וועלכען מיר זאָלען קאָנען פאַר־באַנדערשיידען ציווישען „אמת" און „פאַלש". העכ־סטענס, וואָס דער מאַטעריאַליסט קאָן דאָ זאָגען, איז, אַז דעם מאַסשטאַב זאָלען מיר זוכען אין דער דערפאַרונג און אין דער פּראַקטיק. קאָן מע דאָך מיט אַ דעם מאַסשטאַב געהן נאָר אַזוי ווייט, ווי ווייט עס געהט די דערפאַהרונג און די פּראַקטיק. זאָגט אונז אָבער פּראָפעסאָר ספּאולדינג, אַז אין דער דערפאַהרונג און דער פּראַקטיק שטויסען מיר זיך אָן אי אויף אורזאַכען, אי אויף פּרייקיטען, אי אויף ריינע צופעליגקייטען. מיט וואָס האָט אַ רעכט שפּרייזט אַריבער דער מאַטעריאַליסט די גרעניצען פון דער דערפאַהרונג און פערזיכערט אונז, אַז יעדע זאַך מוז האָבען אַן אורזאַך, אַלעמאָל און אומעטום, און אַז עס קאָן נישט זיין אַנדערש? וואָס קאָן די מעטשליכע דערפאַהרונג וויסען מיר זאָגען „אַלעמאָל און אומעטום"? פון וואַנען ווייסט זי וואָס עס קאָן זיין און וואָס עס קאָן נישט זיין? אַזאַ וויסען קאָן אונז נישט געבען די מאַטע־ריע. אַזאַ וויסען קאָן אונז געבען נאָר דער „געדאַנק". היינט פאַרוואָס נישט שטעלען זיך קאָנסעקווענט אויף דעם שטאַנדפּונקט פון דענקען און נישט פון מאַטעריעלען זיין?

ווען איך זעה אין דער דערפאַהרונג, אַז קערפּערס בעוועגען זיך איינער צו דעם אַנדערען, קאָן איך נישט וויסען, פאַרוואָס דאָס מוז זיין אַזוי, פּונקט אַזוי גוט וואָלטען זיי געקאָנט זיך אַוועק־בעוועגען איינער פון דעם אַנדערען. אָבער ווען איך זאָג: „אַלץ, וואָס דענקט, מוז עקזיסטירען, כל זמן עס דענקט", זעה איך קלאָר איין, אַז „דענ־קען", און „עקזיסטירען" זענען דאָ אַזוי ענג לאָגיש צונויפגעבונדען, אַז מען קאָן דאָס דענקען נישט אָפּרייסען פון דעם זיין.

אָט פאַרוואָס אַזעלכע קאָנסעקווענטע אידע־אַליסטען, ווי העגעל, וואָס האָבען אַזוי פיל זאָג געלייגט אויף „געזעצמאָסיגקייט", האָבען נישט גע־וואָלט וויסען פון דעם מאַטע־יאַליזם. אָט פאַר זאָס אויף פע־דינאַנד לאַסאַל האָט זיך געאַמשערט מיט מאַרקס'ן און האָט נישט געוואָלט דורכמאַכען די מאַטע־יאַליסטישע רעוואָלוציע, וואָס מאַרקס האָט זיך געמיהט אַריינרצוברענגען אין דעם סיסטעם פון דער העגעלשער פילאָזאָפיע.

דער היצא מדברינו דערווייל איז אַזאַ: דער פּרינציפּ פון „מאַטעריע" אין דער פילאָזאָפיע איז אַיין זאַך און דער פּרינציפּ פון „נישט־פרייקייט", אָדער פון אוניווערסאַלען דעטערמיניזם איז אַנ' אַנדער זאַך. פאַר ביידע געראַנקען מוז געפיהרט ווערען, — זאָגן עס ווערט טאַקע אין דער פילאָזאָפיע געפיהרט, — אַ בעוונדער חשבון. דער מאַטעריאַליזם קאָן צוזאָזען דעם געדאַנק פון אַ פרייע ווילען, ווייל מיט זיינע אייגענע מיטלען קאָן ער יענעם געדאַנק נישט פערטרייבען פון אַ מענשען'ס שכל. איז — דער, וואָס וויל גלויבען אין אַ פרייען ווילען, קאָן דאָס טון אין דער בעסטער מאַטעריאַליס־טישקייט.

ל־עאָפּאָלד פּעל־דמאַן

(ענדע פון דער 7־טער זייט)

קומען אַ צוטריט אויך צו אַנדערע דייטשע ביה־נעס. די אויסזיכט געשפּילט צו יועען האָט פער גרעסערט פעלדמאַנ'ס פּראָדוקציוניעע. ער שרייבט במשך פון אַ קורצער צייט אַ היבשע צאָהל נייע קאָמעדיעס ווי די „קערשען", „דאָס פאַרטרעט פון דער געליבטער", „דער 30 נאָיועמבער", „אַ מיי־דעל פון טעאַטער", דער דייטשער מיכעל", „אַ העס־ליכער מאַן", „דער", „דער רעכנונגס־דאָס און זיינע טעכטער" וכ'. די אויסגערעכענטע קאָמעדיעס האַל־טען זיך געגוג לאַנג אויף דער סצענע, פעלדמאַן ווערט בעליבט און פאָפולער און אַלע „אָנפענגער" פלעגען צו איהם עולי־רגל זיין, ממש ווי צו עטעס אַ „וטען רבי'ן. פעלדמאַן שרייבט אויך נאָך עטליכע קלענערע דראַמאַטישע שטיק פאַר פּריוואַט ביהנעס.

אין יאָהר 1853 קומט פעלדמאַן קיין ווין, וואו ער אַרבייט אַלס דראַמאַטורג ביים ווי־ער פאָלקס טעאַטער, אין ווען שרייבט ער ס'רוב פּיעסעס, ווי „די פערבינדע", „די לאָנדאָנער אויסשטע־לונג", „נאַר נישט קיין קרובים" וכ'. פעלדמאַן ווערט אָבער גיך נמאס דאָס פּיעסען שרייבען אויף בעשטעלונג און ער גיט זיין פּאָסטען אַלס דראַמאַטורג אויף, דער־ווייל קלייבט ער אַלע זיינע אַרבייטען צוואָרפענע איבער פערשידענע פּוב־ליקאַציעס צונויף און גיט אַרויס אַנ'ער־ך אַ 6 בענ־דער קאָמעדיעס און פּיעסען און אַ 2 בענדער אַנ־דערע ליטעראַרישע אַרבייטען. אַ חוץ דעם בע־שעפטיגט ער זיך דערהויפּט מיט זשורנאַליסטיק, שרייבט אויך פון צייט־צו־צייט נאָך אַ פּיעסע אָדער קאָמעדיע און פערברענגט דעם גרעסטען טייל פון זיין איבעריג לעבען אויף נסיעות, אויספאָרענדיג פמעט גאַנץ דייטשלאַנד, פאַנקרייך און בעלגיען.

לויט דער דעמאָלסדיגער מאָדע שרייבט ער אויך אַ בשו"פ מיט אַנ ע ע עטל כע פּיעסעס. די שוטפים האָבען אַז איהם געמאַכט פמעט תמיד אַ גוט געשעפט, ווייל פעלדמאַנ'ס נאַטור טאַלענט וואָלט בל שום ספק ביי אַ געהעריגער ליטעראַרי־שער אויסבילדונג אַ סך בעייטענדערע געקאָנט לייסטען, ווי ער האָט געשאַפען.

אין יאָהר 1862 האָט מען נאָך געפּראָוועט פעלדמאַנס יובילעאום מיט גרויס טאַראַם: די צייטונגען האָבען זיך איבער איהם האָר בריט צושריבען און איהם בעשיט מיט שבחים, אָבער אַזוי ווי ער האָט נאָר צוגעמאַכט די אויגען אויף אייביג — איז פון איהם ער היום קיין זכר אויף דער דייטשער ביהנע נישט געבליבען.

Dr. med.
S. Kantor
ספּעציאַליסט פאַר סיפיליס, פּריפּער און הויט־קראַנקהייטען.
בעהאַנדלונג פון מענער־שוועכע
וואוינט יעצט אויף
90 פּיעטריקאַווער 90
טעל. 129=45
נעמט אָן פון 2–8 בייטאָג און 5–9 אָוו.

NOWOCZESNE ZAWODOWE **KURSY** Kroju, modelowania i szycia damskiego i dziecinnego koncesjonowane przez Ministerstwo W. R. i O. P. Długoletniej instruktorki T-wa „Praca" w Łodzi, dyplomowanej mistrzyni Izby Rzemieślniczej **Liny Kaufman** Łódź, Narutowicza 49, tel. 207-23
Kancelarja czynna od 9–13 i od 15–19 w. Po ukończeniu kursu wydaje się dyplomy. CENY PRZYSTĘPNE.

Koncesjonowane Kursy
Kroju i Szycia
A. Rogoziński
Łódź, Piotrkowska 85
tel. 212-34 P. K. O. 69027
עס ווערען אָנגענומען נייע שילער אויפ'ן ספּעציעלען ענגלישען סיסטעם ווי אויך דעם נייעסטען דאַמע־שניט.
בעמערקונג: די אָוועגד־קורסען קומען פאַר צווישען 8–10 אָוועגד.
ווען ס'וועט זיך בילדען אַ גרופּע פון 10 פערזאָן, וועט דער האָנאָראַר זיין מיט 20 פּראָצענט ביליגער.
איינשרייבונגען ווערען שוין אָנגענומען פון 9 פריה ביז 8 אָוועגד.
אַ גרויסער אויסוואהל פון פערים שטעטס אויף לאַגער.

(Łódź musi) לאָדז מוז! היינט און מעגליך!
מיט אַ אַנטייל פון גאַנצען אַנסאַמבל.
אָנהויב טעגליך 7.30 און 10 אָוו. שבת און זונטאָג 4, 6, 8 און 10 אָוו.
פרייזען פון די פּלעצער פון 45 גר. ביז 1.55 זל.
אפּערעטן־רעווי־טעאַטער **Wesoły Momus** ZGIERSKA 17.

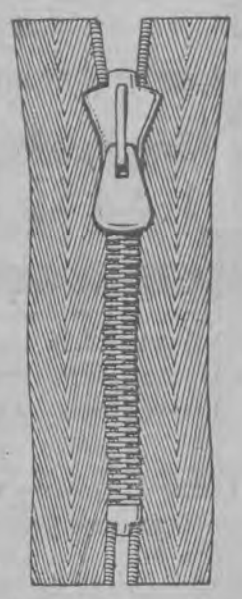

וויכטיג בייעס
פאַר סוויטער־און טריקאָטאַזש־פאַבריקאַנטען!
דערמיט מאַך איך בעקאַנט, אַז צום סעזאָן איז מיין הוזט־גאַלאַנטעריע־געשעפט פערזעהן מיט אַ גרויסן אויסוואַל פון די בעסטע
ריין־פערשלוסען
צו אויסערסט ביליגע פּרייזען.
קומט און איבערצייגט אייך!
מיט אכטונג
H. APFELBAUM
Łódź, Północna 2, tel. 142-92.
P. K. O. 68-384.

ספרים, מליתים
שול־ביכער,
שרייב־מאַטעריאַל, מחזורים, סליחות, 25 פּראָצ. ביליגער!
ווסכאַדניאַ 34, פּראָנט־געשעפט
ווי אויך אַנגאַנג דורכ'ן טויער.
צו בעקומען אַלע אַרט ספרים און לעהרביכער, ספּעציעלער אויסוואהל פון מחזורים, אויך מיט פּוילישער איבערזעצונג ש"ס, חומשים, משניות, מדרשים, סדורים, טלתים, גאַרטלען, קאַפּלען, ציצית, מזוזות, שעהנע תפילין, צום נייעם שול־סעזאָן פערקויף פון אַלערליי שול־ביכער, אויך שרייב־מאַטעריאַל, אַזוי אַז דאָס שול־יונגעל קען זיך אַלעס אייגקויפען אויף איין אָרט און צו רעזעלע פּרעזען. פאַר שול־קינדער — גרויסע הנחות, נעדענקט דעם אדרעס:
ווסכאַדניאַ 34, פּראָנט געשעפט
אָדער דורכ'ן טויער.

זיכערע הילף און אַ רפואה!
אהן אָפּעראַציע, אהן בלוט, אהן אַ מעסער און אהן בלוט־פער־גיסונג פאַר קראַנקע אויף ברוכען, פאַר מענער, פרויען און קינדער, פערשידענע קאַליקעס אין גוף, פאַר הויקערס און פיס.
פערלאָזט נישט די קראַנקהייט, ווייל דער ווינמעל־ברוך ווערט גרויס חן אַ מענשען־קאָפּ, און עס פאַלט אַרײַן אין דעם פיס איז דער קראַנקער אין אַ גרויסער סכנה, דורך פערדרייען די קישקעס ווערט ער בראַנדיג אַז שטערבליך. ספּעציעלע גומעניע הייל־באַנדאַזשען בעזטיגען זיכער דעם שווערסטען ברוך, אויך פאַר הויקערס, לייטונגען ספּעציעלע הייל־נאַרסטען און אַפּאַראַטען פאַר פערקרומטע פיס און פלאַט־פיס, ווי אויך קינסטליכע נומעניע פיס.
עמפּאַנגען טעגליך פון 9 פריה ביז 7 אָוועגד.
איינציגע אַרטאָפּעדישע הייל־אַנשטאַלט
Specialist Dyr. J. RAPAPORT, Ortoped
פון לעמבערג
Łódź, Wólczańska 10, tel. 221-77, front, parter.
בעמערקונג: דאָס פערזאָנליכע ערשיינען פון די קראַנקע אין אונבערינגט נויטיג. דיפלאָמען האָבען אויסגעשטעלט פאָלגענדע אונגיווערזיטעטס־פּראָפעסאָרען: פּראָפ. ד"ר בראַנטש, פּראָפ. ד"ר י. מאָרישלער, פּראָפ. דר בר. קיעלאַנאָווסקי און אויך אַנדערע.
מיר נעהמען אויך אָן פערזיכערונג פון דער קראַנקען־קאַסע.
דאַנקזאָגונג.
דעם הערצינסטען דאַנק דריק איך אויס דעם גרויסען ספּעציאַליסט ה' דיר. י. ראַפּאַפּאָרט, וואוינהאַפט אין לאָדז, וואָלטשאַנסקע 10, פאַר דער זאָרגפעלטיגע אייגהאַלטונג פון מיין ברוך־קראַנקהייט מיט דעם באַנדאַזש פון זיין סיסטעם.
לאָדז, אַלעקסאַנדריסקע 29 L. Salomonowicz (—)

בעקאַנטמאַכונג.
דערמיט מאַך איך בעקאַנט דער ג' קונדשאַפט, אַז מיין פיליע אויף פאַמאַרסקאַ 22 איז געוואָרען איבערגעטראָגען אין הויפּט־אַנשטאַלט
אויף 5 בוישעזשינער 5
איך נעהם אָן כעמיש צו ריינינגען און פאַרבען זעמטל. הערן, דאַמען און קינדער־גאַרדעראָבע מיט אַ גאַראַנטיע פאַר סאַלידע און פאַכמענישע אויספיהרונג, ווי אויך זעמטל. וועש צו די ביליגסטע פּרייזען.
מיר עמפּעהלען זיך דער געעהרטער קונדשאַפט
מיט אכטונג
W. Durczyński
BRZEZIŃSKA 5.

שויטלען
מיט פּאַריזער שרינדען און פערטיגע שייטלן ווערען ערשטקל. און רעיעל אויסגעפיהרט אויף אַנדולאַציע און מאַניקור
ביי **קערש**,
סקווערעוואַ 15

לעכער
צו וועש און הענט־שקעס ווערן געמאַכט
שרודמיעסקאַ 8

וויכטיג
פאַר בתי תפילות
איך מאַך בענק אויף פּלעצער צו זיצען אויף ימים נוראים אין זעלער. צו ערפאַהרען וואַסאַדניאַ 47 ביים טישלער
שמואל טריפלער, 4745

Dr. Akselrad
chor. wewnętrzne
POWRóCIŁ
Nawrot 39, tel. 186-22.
Godz. przyjęć 6–8 w.

Dr. med.
E. Reicher
ספּעצ. פאַר מענער־שוועכע, קינדערלאָזיג־קייט־בעהאַנדלונג און סעקסועלע בעראַטונג
פאַלוראַניאַווע 28, טעל. 201-93
צוריקגעקעהרט.
נעמט אָן פון 8–11 פריה און פון 5–8.
זונטאָג און פייערטאָג פון 1–9.

ענטשולדיגונג
דערמיט ענטשולדיג איך זיך פאַר דער פאַך־קאָמיסיע, שטרייק־קאָמיטעט פון טריקאָ־נייער ביים האַנטווערקער־פעראַיין, פּיעטריקאָווער 64, פאַר מיין נישט־טאַק־טישע האַנדלונג גצנען זיי בעת ן לעצטען שטרייק.
אשר לייזעראָוויטש, פּילאַצנאַ 21

ענטשולדיגונג
דערמיט ענטשולדיג איך זיך פאַר דער פאַך־קאָמיסיע, שטרייק־קאָמיטעט פון טריקאָ־נייער ביים האַנדווערקער־פעראַיין, פּיעטריקאָווער 64, פאַר מיין נישט טאַק־טיש אַרויסטרעטען געגען אַ קאָנטראָל־קאָמיסיע פון שטרייק־קאָמיטעט.
טריקאָ־נייער מ. האַלישאַק
קאָנסטאַנטינער 74. 4703

Dr. med. J. DYNIN
Choroby uszu, nosa, gardła i krtani
POWRóCIŁ
przyjmuje obecnie
PIOTRKOWSKA 64, fr. II p.
telefon 102-62.
Godziny przyjęć od 9 do 7 p. p.

כירורגישער קאַבינעט
Dra med.
M. Kantora
איז געוואָרען איבערגעטראָגען
אויף זשעלאַנאַ 5
טעל. 112=22
נעהמט אָן פון 1–3 און פון 6–8 אָוו.
רעמשניצע־פּריזען.

Dr. med. NIEWIAŻSKI
ספּעציאַליסט פאַר סיפיליס, טריפּער און הויט־קראַנקהייטען, בעהאַנדלונג פון מענער־שוועכע
אַנדזשעיאַ, 5 טעל. 159-40
צוריקגעקעהרט
נעמט אָן פון 8–11 און פון 5–9 אָוו.
זונטאָג און יום־טוב פון 9 – 1 פאַרמיטאָג.
בעזונדערער וואַרטע־זאַל פאַר פרויען.

METRO 2 פשעיאזד 2

BUSTER KEATON
אין זיין נייעסטער קאמעדיע פון 1933/34 א. נ.:
„בוסטער פערראכט ביער"
פאספארטוס א חוץ אמטליכע אונגילטיג.

היינט און פאלגענדע טעג! צום ערשטען מאל אין לאדז! א עפנונג פון סעזאן!

ADRIA 1 גלובנא 1

קלאנג-קינא **CAPITOL**

„עקסטאז"

היינט פרעזענטירען מיר דעם גרויסן שלאגער

אנהייב פון די סעאנסען אין נעוו. טעג 4.30 נאכמיטאג. שבת און זונטאג — 12.30 א זייגער בייטאג.

RAKIETA אנ.ג.-אנאנ.
Sienkiewicza 40 Tel. 141-22
איינציג זומער-טעאטער אין גארטן

היינט און פאלגענדע טעג! „דער מענש מיט 1000 געזיכטער". דער פענאמענאלער KARLOFF
אין דעם מעכטיגען פילם-מייסטערווערק א. נ.:
„אויסטערליץ הויז"
1) 2) דער פוילישער פילם
Ostatnia Eskapada
אין די הויפטראלן Karolina Lubieńska Józef Węgrzyn i Z. Staniewicz

קלאנג-קינא-טעאטער **„CORSO"** זשעלאנא 2-4

היינט און פאלג. טעג! „די בעצווינגער פון דער לופט"
גרויסע דראמע אין א רעקארד-בעזעצונג: Wallace Beery, Clark Gable, Dorotha Jordan, Conrad Nagel i Marja Prevost
אונגעוועהנליכער אינהאלט! עמאציאנירענדע אקציע! אנהייב אין נעוו. טעג 4 נאכמ. שבת, זונטאג און יום-טוב 12 בייטאג. פאפולערע פרייזען פון די פלעצער

קלאנג-קינא-טעאטער **„SZTUKA"** קאפערניקא 16.

היינט און פאלגענדע טעג! ערעפנונג פון ווינטער-סעזאן
„פארוואס האב איך געזינדיגט"
פילם, וואס ריהרט פון ארט די הערצער פון פובליקום
געשיכטע פון א גאסען-פרוי, וועלכע אפסערט איהר קערפער פאר איהר קינד. אין די הויפט-ראלען: Helena Hayes, Lewis Stone, Neil Hamilton
נעכסטער פראגראם: „מענער אין איהר לעבען" מיט Joan Grawford

קלאנג-קינא-טעאטער **PRZEDWIOŚNIE** זשעראמסקיעגא 74/76 (רוג קאפערניקא)
דער זאל איז ווענטילירט און געקיהלט.

היינט און פאלגענדע טעג! גרויסער פילם, וואס קאכט מיט איבערגעגעבענהייט און אילוסטרירט דאס לעבן פון סטודענטן א. נ.
„האטער פון סטודענטען"
דעם פילם מוזען אלע זעהען. —:— אנהייב פון די סעאנסען אין נעוו. טעג 4 נאכמ., שבת און זונטאג 2 בייטאג.
פרייזען פון די פלעצער: I פל. 1.09 זל., II פל. 90 גר., III פל. 50 גר. הנחה-קופאנען צו 70 גר.
שבת, דעם 9-טען ד. ח. 12 בייטאג, זונטאג, דעם 10-טען ד. ח. וועט סארקימען א פריהמארגען-פארשטעלונג.

הלייניע אנאנסען

פרייז פון אנ'אנאנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי

פרייז פון אנ'אנאנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי

פרייע פאסטענס

עס ווערט געזוכט א קוואליפיצירטער אונטערמאשינער צו דאמען-מאנטלען און א אונטערפרעסער. פעפער-וואס 16, ביי גרונדמאן. 4682

ס'ווערען געזוכט שטריקערס אויף 5-ער מאשינען. צו ערפאהרן זאוואדזקי 4 גוטערמאן. 4709

עס ווערען געזוכט קוואליפיצירטע לעכער-נייהער צו טריקא-וועש. מעלדען זיך זשעלאנא 53, וואוינונג 17. 4700

ס'איז נויטיג א פעהיג יונגעל צו רופען קונים. נאוואמיעסקא 21, וו. 13.

צו טריקא-וועש ווערט געזוכט אנ'אבערלאק-נייהער (רין) מיט אנ'איינענע מאשין. צו מעלדען זיך אין אדמינ. פון „נייעם פאלקסבלאט" אונטער „A". 4705

א לערן-יונגעל פון אנשטענדיגע עלטערן קען זיך מעלדען פון זאפארט אין הוט-געשעפט 5. ווייס, ציגעל-גאס 9.

אנ'אבערלאק-נייהער (רין) ווי אויך א מאשין-נייהער (רין) ווערען פון זאפארט געבויכט. שטשעבאקאווסקא, פראנציש-קאנער 61. 4723

א מאשין-נייהער און אנ'אבערלאק-נייהער קענען זיך מעלדען ביי פינקוס דאער, פאמארסקא 87. 4728

Zdolna ekspedjentka branży konfekcyjnej poszukiwana. Wiadomość: Główna 1 „Konfekcja damska" 4729

א קוואליפיצירטער שטריקער-ארבייטער קען זיך מעלדען בערקא יאסעלע-וויטשא 17, וויגאצקי. 4726

סוויטער-נייהערינס מאשין און האנד צו בעסערע ארבייט קענען זיך מעלדען ביי בארוכאוויטש, וואלבארסקא 21.

ס'ווערט געבויכט א קוואליפיצירטער האנד-שפולער (רין). צו ערפאהרען נארוטאוויטשא 10, אין קויהלען-סקלאד.

א פאמאצניק - ריכטעווער קען זיך מעלדען סארגאווא 38. לינקע אפיצינע, 2. שטאק. 3736

א שיק-יונגעל קען זיך מעלדען פא-מארסקא 35, וו. 12 שות און זונטאג צווישען 2—3 נאכמ. 4135

א סוויטער-ארבייטער ווערט גע-בויכט ביי א. ראכמאן, פולנאצנא 4/24, לינקע אפיצינע, 3. שט. 4733

א גוטער מיטגייהער ווערט געזוכט צו מענער-בעשטעלט אל. קאשטשושקי 27, פראנט, פארטער, מינץ. 4732

ס'ווערט געזוכט ארויסצוגעבען אר-בייט אויף 10-ער שטריק-מאשינען, ווי אויך א 10-ער מאשין אויף אבנוץ. — סטריקאווסקי, לימאנאווסקיעגא 14.

סוויטער-נייהערינס ווי אויך מאשי-נערינס ווערען געבויכט ביי האמערמעש. קאמיענגא 1. 4752

א קוואליפיצירטער פערקויפער ווערט געבויכט אין מאגאזין פון הערען און דאמען - קאנפעקציע „Świat mody" גלובנא 1. 4754

ס'ווערט געזוכט אנ'אנ'ולאטארקע, וואס קען זעלבסטשטענדיג ארבייטען. צו ערפאהרען ריבנא 15, ביי איצקאוויטש, 2-טען שטאק.

ראבאלען

א דירה פון 2 שטיבען מיט א קוך מיט אלע בעקוועמליכקייטען, פריש ר.-מאנטירט, אבצוגעבען. צו ערפאהרען אין קאלאניאל-געוועלב בושעזשינער 11, ביי בארנשטיין. 4708

אנ'ארט צו שלאפען פאר 2 אנשטענ-דיגע יונגעלייט אדער פריילינס, אויך צו פערדינגען א בעזונדער צימער. צו ער-פאהרען פיעטריקאווער 10, דאבראנסקי.

א לאקאל איבערצוגעבען אויף א רעסטאוראן סקווערעווא 18, ווי אויך א פריזיער-געשעפט צו פערקויפען. 1897

צוליב אבריזע איז איבערצוגעבען א רעזורע (דאמען און הערען) זעהר בי-ליג. צו דערוויסען זיך אנדושעיא 38, אין הוט-געשעפט. 4684

פערשידענעס

איך זוך א שותף צו קאנפעקציע-ברענזשע, בעפארצוגט א בראנזשיסט. צו ערפאהרען אין אדמינ. 4727

לאזשי קענען בעקומען 2 יונגעלייט אדער פריילינס, עוועגטעל צו ארבייטען. צו ערפאהרען פיעטריקאווער 119, פראנט, 1. שטאק, וו. 8. 5706

צו פערמיטען 1 שטוב 1-טען שט., 1 פראנטאווע סוטערינע. אלטער מארק 6, ביים ווירט. 4707

2 צימער אין קוך, קאריידאר, 1. שטאק, ביליג דירה-געלד, שוין איבער-צוגעבען. צו ערפאהרען ביי דרעטלער, קאמיענגא 5, קווער אפיצינע, 1. שט.

א צימער פראנט, 2. שט. מיט באלקאן צו פערמיטען פאר א פארם-אלק אויף מאנאטליך. צו ערפאהרען אין דער צו-קערניע קאנסטאנטינער 16, רייכענבערג.

צו פערמיטען א צימער און קוך מיט ליכט און וואסער, 3-טער שטאק. צו ערפאהרען ביי וואשיאק, וואלטשאנסקא 144

דירעקט פון ווירט צו דינגען א שטוב מיט א קוך, ווי אויך אנ'ענצעלנע שטוב מיט אלע בעקוועמליכקייטען. פראנ-צישקאנער 30. צופאהר מיט טראמוואיען נומ' 1, 6 און 14.

איך זוך א שותף צו קאנפעקציע-ברענזשע, בעפארצוגט א בראנזשיסט. צו ערפאהרען אין אדמינ. 4727

א יונגערמאן קען בוכהאלטעריע, מאשין-שרייבען זוכט בעשעפטיגונג אין א פאבריק - געשעפט פאר א קליינעם געהאלט. אפערטען אונטער „A. B." אין אדמינ. 4696

אנ'אינטעליגענט יונגעל, געבילדעט זוכט א פאסטען אדער ביי וואס עס זאל נישט זיין פאר א קליינעם געהאלט. שרומיעסקא 18, שרימטגיסער. 4683

אנ'אבערלאק אויף 3 דרימען אין א גוטען צושטאנד צו פערקויפען.
Południowa 36 m. 5 4711

א 10-ער שליטען-מאשין געלעגענ-הייטליך צו פערקויפען. צו מעלדען זיך דרעווגאווסקא 42, ביים ווירט. 4897

צו בעקומען שייטלען מיט פאריזער שרינדען ביי מרוי ראזענבערג, קאמיענגא 5, 2-טער הויף, 2. שטאק וו. 36. 4695

איך האב צו פערקויפען עץ-החיים'ס נייע און מאך אויך צורעכט אלטע. פעפער-גאס 13 ביי אברהם זילבערמאן

ESPERANTO: Początek I kursu 14/9-33. Opłata zniżona. Zapisy przyjmuje Łódzkie Tow. Esper., Południowa 3, w poniedziałki, środy i czwartki od godz. 8³⁰–10³⁰ wiecz. 4645

קינסטליכע שטאפעריי נעהמט אן פערשידענע גארדעראבען צו פערשטאפען צו נידריגע פרייזען, לימאנאווסקיעגא 15, בערענבלאט, אין הויף, אין דער אפי-ציגע. 4913

אבאנאמענט-פרייז:

אין לאדז - 4 זלאטעס א חודש מיט אפטראגען א היים. אויף דער פראווינץ — 5 זל. א חודש; אין אויסלאנד 7 זל. אמעריקא—1 דאלר.

נעקראלאגען—20 גר. א מ/מ (אין דער זייט). שפאלטען קלייגע אנזאגען בזו 15 ווערטער 1 זל. יעדעס ווערטערלעך ווערט — 10 גר.

מעהלערן, וועלכע ענדערן נישט פרינציפיעל דאס אינהאלט פון דער אנאנס בערעכטיגען נישט צום איבערדרוקען די אנאנס אדער צוריקצוזאהלען פאר דאס אנאנס.

אנאנסען-פרייז

פאר א מילימעטער-שורה

פאר'ן טעקסט—18 גר.	פריימאג און ערב-יו"ט—24 גר. אין דער זייט שפאלטען
אין טעקסט—40	—60 . . . . 4 . . .
זאכ'ן טעקסט—12	—18 . . . . .

אויסער דער שטארט 50 פראצ. טייערער, אויסלאנד 100 פראצ. טייערער. מעלדונגען — 10 גר. א וואָרט

פאר'ן אינהאלט און טייר מין פון די אנאנסן איז דער פערלאג נישט פערא-ווארטליך. די אדמינ. איז שטאן בייטאג און פיינאכט.

Za wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz z odp. udz. Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg
Czcionkami i druk. rotac. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.
Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman